

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 14

FÖRSTA KAMMAREN

1967

14—15 mars

Debatter m. m.

Tisdagen den 14 mars

Sid.

Interpellation av herr Skårman ang. utfärdande av föreskrifter rörande anpassning av byggandet invid allmänna vägar till bullerstörningar genom trafiken	6
--	---

Onsdagen den 15 mars

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare	8
Om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen	13
Det statliga bidraget till allmän försäkringskassa	17
Lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik	20
Om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet	22
Om åtgärder mot ocker vid försträckning	24
Rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio	27
Skydd för vissa äldre sjöfynd	35
Anslag under tionde huvudtiteln:	
Patent- och registreringsverket	38
Fonden för idrottens främjande, m. m.	40
Lån till utbyggnad av oljelagringen	66
Anslag till högre utbildning och forskning:	
Den högre utbildningen	68
Humanistiska fakulteterna	74
Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén	76

	Sid.
Om ökade resurser för den utvecklingspsykologiska forskningen	80
Medicinska fakulteterna	81
Om försöksverksamhet med kurser i studieteknik	86
Vetenskaplig litteratur vid universiteten och vissa högskolor	88
De statliga forskningsråden	90
Naturvetenskaplig forskning, m. m.	94
Förskoleseminarierna	108
Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.	109
Kommunernas investeringsbehov	114
Om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlottteri	117
Om införande av barservering i riksdagsrestaurangen	119
Om befrielse i vissa fall från skyldigheten att inge bouppteckning	122
Om lagstadgad varseltid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar	123
Om en allmän inkomstförsäkring	125

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 15 mars

Andra lagutskottets utlåtande nr 9, om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare	8
— nr 10, om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen	13
— nr 11, ang. det statliga bidraget till allmän försäkringskassa	17
— nr 12, ang. efterlevnaden av vissa bestämmelser i hälsovårdsstadgan och i lokala ordningsstadgor	20
Tredje lagutskottets utlåtande nr 9, ang. åldersgränsen för rätt att föra moped	20
— nr 10, ang. lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik	20
— nr 11, om varningsskylt å traktorsläp	21
— nr 12, om användande av varningstrianglar i trafiken	21
— nr 13, om upphävande av bestämmelserna om trafik i samband med statsbesök	21
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet m. m.	22
— nr 5, om åtgärder mot ocker vid försträckning	24
— nr 6, om rätten till frimärken å vissa postförsändelser	26
— nr 7, om utbyggnad av ett underleverantörssystem inom näringslivet	26
— nr 8, om identitetskort för befattningshavare som besöker åldringar m. fl.	26

	Sid.
Konstitutionsutskottets utlåtande nr 28, ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio	27
Första lagutskottets utlåtande nr 18, om åtgärder vid ärekränkning i massmedium	35
Tredje lagutskottets utlåtande nr 14, ang. ändring i lagen om fornminnen, m. m.	35
Statsutskottets utlåtande nr 10, ang. utgifterna inom handelsdepartementets verksamhetsområde	38
— nr 40, ang. anslag till högre utbildning och forskning samt lärarutbildning	68
Bevillningsutskottets betänkande nr 4, om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.	109
— nr 8, om undantagande av beskattning som naturaförmån av bränsle från egen fastighet	113
Bankoutskottets utlåtande nr 9, ang. kommunernas investeringsbehov	114
— nr 10, om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlotteri	117
— nr 11, om samhällelig bestämmanderätt över alla resurser för energiförsörjningen	119
— nr 12, om förstatligande av läkemedelsindustrin	119
— nr 13, om återställande av tidigare talmansbord i kamrarnas plenisalar	119
— nr 14, om införande av barservering i riksdagsrestaurangen ..	119
— nr 15, ang. tid för tillhandahållande av riksdagsbibliotekets samlingar	122
— memorial nr 16, ang. gemensamma bestämmelser om grupplivförsäkring för arbetstagare hos riksdagen och dess verk m. m.	122
Första lagutskottets utlåtande nr 16, om straffrihet för otukt mellan syskon och dispens för äktenskap mellan syskon	122
— nr 17, om befrielse i vissa fall från skyldigheten att inge bo-uppteckning	122
Andra lagutskottets utlåtande nr 13, om lagstadgad varseltid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar	123
— nr 14, om en allmän inkomstförsäkring	125
— nr 15, om vårdbidrag och invaliditetstillägg	128
— nr 16, om rätten till vårdbidrag i form av invaliditetsersättning	128
— nr 18, ang. sociala förmåner för adoptivföräldrar	128
— nr 19, om invaliditetsersättning och invaliditetstillägg för döva	128
Tredje lagutskottets utlåtande nr 15, ang. ändring i lagen om uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.	128
— nr 16, ang. registreringen av motorfordon	128
— nr 17, ang. tillstånd för vissa släktingar att förvärva fast egendom	128

Tisdagen den 14 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00; och dess förhandlingar leddes av herr förste vice talmannen.

Justerades protokollet för den 3 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom finansdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom inrikesdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 100, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till civilförsvaret;

nr 101, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till bidrag till kostnader för kommunal beredskap och brandförsvaret; samt

nr 102, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 104, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ökning av statens andel i lotterimedel; samt

nr 105, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av

avtal mellan Sverige och Peru för undvikande av dubbelbeskattning beträffande skatter på inkomst och förmögenhet.

Föredrogos och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 28, statsutskottets utlåtanden nr 10 och 40, bevillningsutskottets betänkanden nr 4 och 8, bankoutskottets utlåtanden nr 9—15 samt memorial nr 16, första lagutskottets utlåtanden nr 16—18, andra lagutskottets utlåtanden nr 13—16, 18 och 19 ävensom tredje lagutskottets utlåtanden nr 14—17.

På framställning av herr förste vice talmannen beslöts att första lagutskottets utlåtande nr 18 och tredje lagutskottets utlåtande nr 14 i nu nämnd ordning skulle uppföras näst efter konstitutionsutskottets utlåtande nr 28 å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 41, angående musikdramatisk utbildning m. m.;

nr 47, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt;

nr 51, angående ökat stöd till skoglig forskning;

nr 55, angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk, m. m.;

nr 57, angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation; samt

nr 58, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 4

Interpellation ang. utfärdande av föreskrifter rörande anpassning av bygandet invid allmänna vägar till bullerstörningar genom trafiken

mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar, m. m.

Anmälades och bordlades från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor inkomna

dels berättelse för dess verksamhet under år 1966,

dels ock skrivelse med förslag till lag angående ändring i stadgan om ersättning för riksdagsmannauppdragets fullgörande.

Interpellation ang. utfärdande av föreskrifter rörande anpassning av bygandet invid allmänna vägar till bullerstörningar genom trafiken

Herr SKÅRMAN (fp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Länsstyrelsen i ett västsvenskt län har tillställt byggnadsnämnderna och hälsovårdsnämnderna följande skrivelse, som även delgivits de fastighetsbildande myndigheterna:

»De omgivningshygieniska förhållandena har under den senaste tiden blivit alltmer uppmärksammade. Som exempel härpå må nämnas det uppdrag, som nyligen lämnats Statens Institut för Byggnadsforskning och Statens Institut för Folkhälsan och som avser studier rörande inverkan av buller från starkt trafikerade vägar.

Det är att förmoda, att allmänna föreskrifter om — förutom annat — bullerstörningar kommer att utfärdas, då instituten slutfört sitt uppdrag.

I avvaktan på att så sker, vill emellertid länsstyrelsen, som anser det vara i hög grad angeläget, att hithörande spörsmål ägnas uppmärksamhet, efter samråd med länsarkitekten och länsläkaren i länet, tillråda, att följande iakttages:

1. Avståndet mellan starkt trafikerade vägar (företrädesvis motorvägar

och riksvägar) och bostadsbebyggelse i en våning bör icke tillåtas vara mindre än 150 meter;

2. avståndet mellan sådana starkt trafikerade vägar, som angivits under 1., och högre bostadsbebyggelse bör icke tillåtas vara mindre än 250 meter;

3. de under 1. och 2. angivna måtten bör även tillämpas beträffande sådana byggnader som skolor, sjukhus o. d.;

4. särskild omsorg bör ägnas åt bebyggelsens utformning. Sovrum o. d. bör sålunda icke förläggas i den del av byggnaden, som vetter mot väg.

Därutöver må framhållas, att det jämväl med hänsyn till stads- och landskapsbildningen måste anses vara angeläget, att fria zoner skapas mellan större trafikaneläggningar och bebyggelseområden.

Slutligen må nämnas, att bland annat markvegetationen, vindförhållandena, vägbans utformning, bankhöjder och skärningar har betydelse i fråga om buller från starkt trafikerade vägar. Från bullersynpunkt har emellertid mindre vegetationsridåer icke någon nämnvärd effekt.

Därest så är möjligt, bör vad ovan anförts beaktas även i fråga om stads- och byggnadsplaner, som fastställts men som ännu icke utbyggs.»

Bestämmelser om byggande invid allmänna vägar finns i 33—35 §§ av 1943 års lag om allmänna vägar. Dessa innebär att normalt byggnad ej må uppföras på mindre avstånd än 12 meter från vägbans mitt men att länsstyrelsen, om särskilda skäl föreligger, kan föreskriva ökning, dock högst till 30 meter. Højningen till 30 meter genomfördes 1947. I 33 a § stadgas även om ersättning till den som till följd av förbud inte kan nyttja sin fastighet på ett sätt som står i förhållande till markens tidigare värde. I 56 § 1 mom. av 1959 års byggnadsstadga föreskrives att »vid prövning av ansökning om byggnadslov skall byggnadsnämnden tillse, att

Interpellation ang. utfärdande av föreskrifter rörande anpassning av byggandet invid allmänna vägar till bullerstörningar genom trafiken

det tillämnade företaget ej strider mot byggnadslagen, lagen om allmänna vägar, lagen om enskilda vägar, strandlagen, denna stadga eller med stöd av nämnda författningar meddelade föreskrifter».

Det kan väl fastslås, att allmänna väglagen icke så mycket uppmärksammat hygieniska förhållanden av typen bullerstörningar utan mer haft sikte på ordnings- och säkerhetsföreskrifter. Klart är även att vid bestämmande av inträngsersättningar för upplåtelse av vägrätt hänsyn endast kunnat tagas till vid upplåtelsen gällande lagstiftning. Ett iakttagande av länsstyrelsens efter samråd med länsarkitekten och länsläkaren utfärdade »tillrådan» skulle för ett stort antal markägare innebära ett oerhört förstorat intrång i förhållande till det som tagits i betraktande vid vägrättens upplåtande. Det skulle även innebära ett föregripande av de bestämmelser som säkerligen kan bli aktuella i anledning av pågående utredningar. Om råden iakttages, skulle detta innebära att en död hand lades över en remsa av från 300 till 500 meters bredd utan stöd av lag. Det finns områden, där vägen går så fram i närheten av vattendrag med 300 meters strandskyddsförbud att bebyggelse i en våning icke skulle tillåtas på en zon av 600 meter eller mer än en halv kilometers bredd.

Då detta uppenbarligen är orimligt och det uppgivits, att »tillrådan» medfört nekat byggnadslov, att den förkla-

rats vara hinder för avstyckning och tagits till intäkt för återkallande av redan antagna men av länsstyrelsen ej fastställda detaljplaner, anhåller jag om första kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få ställa följande fråga:

När kan de allmänna föreskrifter om — förutom annat — bullerstörningar, som avses i länsstyrelsens skrivelse, komma att utfärdas och kan de såsom innebärande betydande intrång för enskilda markägare utfärdas utan riksdagens hörande?

På gjord proposition medgav kammaren, att ifrågakvarande spørsmål finge framställas.

Anmäldes och bordlades följande motioner:

nr 716, av herr *Bengtson m. fl.*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 42, angående försöksverksamhet på det nykterhetspolitiska området; samt

nr 717, av herr *Lundberg* och herr *Pettersson, Arne*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 44, angående fortsatt omorganisation av väg- och vattenbyggnadsverket, m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 15 mars förmiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Justerades protokollet för den 7 innevarande månad.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Pettersson, Georg*, för tiden till och med den 15 nästkommande april på grund av ett från honom inkommet, nu uppläst läkarintyg, utvisande att han till följd av infarctus cordis vore sjukskriven för tiden till och med sistnämnda dag.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 41, angående musikdramatisk utbildning m. m.

Föredrogs och hänvisades till bevillningsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 47, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 1 december 1959 (nr 507) om allmän varuskatt.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 51, angående ökat stöd till skoglig forskning.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 55, angående inrättande av statens trafiksäkerhetsverk, m. m., hänvisades propositionen, såvitt den avsåg körkort och trafikutbildning, till lagutskott samt i övrigt till statsutskottet.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 57, angående riktlinjer för luftfartsverkets verksamhet och organisation.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 58, med förslag till förordning angående ändring i förordningen den 4 mars 1955 (nr 110) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteks-föreningar, m. m.

Föredrogs och lades till handlingarna styrelsens för riksdagens förvaltningskontor berättelse för dess verksamhet under år 1966.

Föredrogs och hänvisades till konstitutionsutskottet styrelsens för riksdagens förvaltningskontor skrivelse med förslag till lag angående ändring i stadgan om ersättning för riksdagsmannaupdragets fullgörande.

Föredrogs och hänvisades motionen nr 716 till bevillningsutskottet och motionen nr 717 till statsutskottet.

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckta motioner om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 28, av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, m. fl., samt nr II: 41, av herr *Gomér* och herr *Svensson* i Vä.

I motionerna hade yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande ändrade grunder för so-

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare

cialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare i syfte att åstadkomma ökade valmöjligheter i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 28 och II: 41, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag rörande ändrade grunder för socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare i syfte att åstadkomma ökade valmöjligheter.

Reservation hade avgivits av herr *Strand*, fru *Carlqvist*, herr *Lars Larsson*, fru *Nilsson*, fru *Ekendahl*, herr *Bengtsson* i Varberg, fröken *Sandell* och herr *Fredriksson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att förevarande motioner, I: 28 och II: 41, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Dagens plena börjar med att vi tar fram och visar upp några gamla bekanta. Man kan gott säga att det är en kär parad av frågor som är kvar sedan pensionsstridens dagar som vi skall börja arbetet med i dag, frågor som varje gång har avvisats av riksdagen och som egentligen skulle må bäst av att få en definitiv vila. Men de kommer ständigt tillbaka.

I andra lagutskottets utlåtande nr 9 behandlas de likalydande motionerna I: 28 och II: 41, i vilka yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt prövning och förslag rörande ändrade grunder för försäkringsskyddet i syfte att åstadkomma ökade valmöjligheter för företagare och fria yrkesutövare.

Sådana motionsyrkanden har tidigare behandlats, första gången i samband med propositionen avseende lagen om allmän försäkring 1962 och därefter årligen, utan att vinna riksdagens bifall.

I år har emellertid motionerna med lottens hjälp tillstyrkts i andra lagutskottet. I en reservation till utskottets utlåtande har de socialdemokratiska ledamöterna yrkat att motionerna icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Vi återoppar därvid vad utskottet i tidigare utlåtanden anført som motiv för sitt avstyrkande av liknande yrkanden. Resultatet av den företagna lottningen i utskottet har inte medfört någon ändring i förutsättningarna för att tillmötesgå motionärernas önskemål.

I fråga om försäkringen för tilläggs-sjukpenning respektive tilläggs-pensionering föreligger viss valfrihet för företagare och fria yrkesutövare, men den är begränsad till rätten att anmäla utträde. Utträdet måste därvid gälla båda försäkringsgrenarna. En utökad valfrihet enligt motionärernas önskan till rätt att tillhöra endera, exempelvis försäkringen för tilläggs-sjukpenning, men att avstå från tilläggs-pensioneringen kan inte medgivas utan att det får konsekvenser för den nuvarande samordningen mellan de båda försäkringsgrenarna. Samordningen förutsätter i princip ett likvärdigt försäkringsskydd, ty sjukpenning utgör korttidsskydd vid sjukdom men skall ersättas av förtidspension då det är fråga om en för längre tid bestående arbetsoförmåga.

Det är inte heller möjligt att inom försäkringen för tilläggs-pension som finansieras enligt fördelningsmetoden, medgiva en individuell valfrihet i fråga om pensionsnivån eller att begränsa försäkringen till att avse enbart förtidspension eller efterlevandeskydd. Även om företagare och fria yrkesutövare betalar s. k. egenavgifter så är såväl avgifter som förmåner beräknade enligt de för kollektivet gällande grunderna.

Vid införandet av lagen om allmän tilläggs-pension fastställdes att vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst för företagare och fria yrkesutövare skulle denna begränsas till två tredjedelar av den del av inkomsten

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare

som översteg dubbla basbeloppet. Reduceringsregeln betraktades av de berörda som diskriminerande. Den togs sedermera icke med i lagen om allmän försäkring.

Jag vare sig vill eller kan bestrida att motionärerna kan ha rätt i att avgifterna i vissa fall kan vara betungande och att behovet av försäkringsskydd för företagare och fria yrkesutövare i vissa fall också kan vara på en lägre nivå än den som är riktpunkt i den allmänna försäkringen. Men även om det är så kan problemet om valfriheten inte lösas inom ramen för den obligatoriska försäkringen för tilläggsjukpenning respektive tilläggs pension.

Möjligheten att välja grundskydd i den obligatoriska försäkringen — d. v. s. grundsjukpenning och folkpension — och att komplettera det efter eget behov genom frivillig försäkring i något privat företag står ju öppen. Det var på sin tid om jag minns rätt centerns linje i pensionsomröstningen, och den är kanske fortfarande ett alternativ för den som har något eget att falla tillbaka på.

Jag vill, herr talman, med dessa ord yrka bifall till den vid andra lagutskottets utlåtande nr 9 fogade reservationen.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Med hänsyn till att utskottet i sin redovisning av detta ärendet varit ganska utförligt och att denna fråga varit föremål för överläggningar här i kammaren varje år sedan 1962 kan också jag fatta mig ganska kort.

Herr Larsson sade att detta var en parad av gamla ärenden som kommer från andra lagutskottet men som väl borde kunna vara slutdiskuterade och få en definitiv vila — som han uttryckte sig. Jag tror att man skulle få slut på dessa diskussioner om riksdagen nu följer andra lagutskottets utlåtande nr 9 och vad som där yrkas. Gör man inte det så lär vi nog få diskutera denna fråga ytterligare många gånger tills vi

får ett resultat, ty rättvisan tiger ej still, ärendet kommer igen tills vi får rättvisa i denna fråga.

Vad man här siktar till är att få valfrihet i fråga om att tillhöra endera den allmänna tilläggs pensionsförsäkringen eller tilläggs sjukpenningförsäkringen, att man skall få viss valfrihet inom ATP:s ram. Man har i dag en viss valfrihet inom sjukförsäkringen i fråga om karensdagar. Vad man syftar till är att man också inom tilläggs pensionsförsäkringen skall få denna valfrihet.

Det har erkänts av departementschefen när denna fråga var föremål för beslut i kammaren 1962, att det för företagarna kan finnas olika behov av försäkringsskydd som gör sig gällande. Det är från dessa utgångspunkter som diskussioner förts.

Det intressantaste är att det i reservationen säges: »En valfrihet av detta slag skulle emellertid bryta mot den grundläggande konstruktionen inom tilläggs pensioneringen. Att bygga in en sådan valfrihet i systemet skulle därför med största sannolikhet göra detta ohanterligt. I vart fall skulle reglerna bli synnerligen komplicerade.» Vad vet vi om detta egentligen? Detta är väl någonting som man tror — man har ju inte utrett denna fråga över huvud taget och man har inte gjort den utredning som vi har hemställt om år efter år. Det brukar sägas att om viljan finns, går det att lösa ytterligt komplicerade problem men, att om viljan saknas är allting omöjligt. Vi som har drivit denna linje här i riksdagen när det gäller en utredning i frågan har denna vilja. Men de som står bakom ATP-systemet saknar vilja att införa ett system som anpassar sig till de behov som olika grupper inom vårt folk har och till de behov som framför allt finns på företagsidan, där man har mött dessa bekymmer. Det har ju sagts att den allmänna försäkringen skulle vara en hela folket omfattande försäkring — som det också säges i reservationen. Varför skall man då inom denna ram

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare

inte söka tillgodose individuella behov?

Jag behöver inte här närmare redovisa företagarnas situation. Självfallet är emellertid att företagarna har ett sparande i sina företag, som ofta innebär att de inte har möjligheter att samtidigt få den försäkringstrygghet som de önskar. Man tvingas som företagare att välja. Frågan är då om man skall investera i sitt eget företag eller om man skall avsätta medel till försäkringar — en trygghet som man strävar till naturligtvis. Man har då ofta att välja, och tvingas kanske att välja investeringar i företaget. Dessa investeringar i företaget ger emellertid en viss trygghet på ålderdomen. Detta faktum gör att det finns underlag för kravet att man skall söka tillgodose olika behov av trygghet. Det är en utredning om detta som vi strävar till.

Det har påståtts många gånger att företagarna inte vill betala vad det kostar för att få en sådan trygghet. Jag tror inte att det finns någon företagare här i landet som inte är beredd att stå för de kostnader som en lösning enligt den valfrihetsprincip som jag här syftar till skulle medföra.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag vill säga till herr Eric Carlsson att min förhoppning att dessa ärenden efter det att motioner år efter år har avvisats av riksdagen skulle få vila en tid inte innebär ett försök att vilja undvika debatt i fortsättningen på detta område. Vi skall gärna fortsätta att debattera denna fråga, om riksdagen bifaller reservationen — vilket det är min förhoppning att riksdagen gör.

Herr Carlsson gick nu med hänvisning till de många debatter vi haft i detta ärende inte så djupt in i problematiken. Men jag måste ändå säga att

de frågeställningar som ligger bakom detta har en gång i samband med behandlingen av proposition 1962:90 varit uppe både till utredning och analys. Det var ju i detta läge som departementschefen kom till det resultatet att »en hela folket omfattande socialförsäkring kan inte, om rimliga anspråk på översiktlighet och hanterlighet skall upprätthållas, tillfredsställa alla tänkbara önskemål om variationer».

När man här i diskussionen tar upp frågan om företagarnas behov av kapital för investeringar, vilket sägs även medföra en viss ålderstrygghet, måste jag replikera att det fortfarande finns möjlighet att skapa en grundtrygghet i den allmänna försäkringen och att i de privata försäkringsföretagen teckna de tilläggsförsäkringar som man är i behov av. Men det är enligt min mening inte möjligt att inrymma denna valfrihet i en allmän försäkring enligt fördelningsystemet. Vill företagarna betala, som herr Carlsson säger — vilket jag inte betvivlar — vad det kostar, torde de inte kunna få försäkringen särskilt mycket billigare inom den allmänna försäkringen än i ett enskilt försäkringsföretag; det hör ju samman med kollektivet eller försäkringstagargruppens storlek.

Jag har velat anföra dessa ytterligare synpunkter och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Herr Lars Larsson nämnde att det finns möjlighet att få detta försäkringsskydd på annat sätt. Men om den allmänna försäkringen skall vara en hela folket omfattande försäkring, bör det väl vara möjligt att inom dess ram komma fram till en lösning som ger valfrihet.

Jag kan avslutningsvis konstatera, att herr Larsson går från klarhet till klarhet. I reservationen framhålles att valfrihet i systemet skulle göra reglerna därför synnerligen komplicerade. Nu

Om socialförsäkringsskyddet för företagare och fria yrkesutövare

säger herr Larsson att man inte kan lösa denna fråga på ett tillfredsställande sätt inom gällande försäkringsmetodik. På detta vill jag svara att jag har diskuterat denna fråga ganska grundligt med sjukkassee folk. De har sagt mig att man har löst svårare tekniska problem och att således även detta borde kunna gå att lösa.

Låt oss, herr Larsson, göra en gemensam hemställan om en ordentlig utredning av dessa frågor — hur det verkar, vad det kostar, vilka möjligheter som finns. Då har vi någonting reellt att ta fasta på, så att vi vet vad vi talar om.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Till det senaste herr Carlsson sade vill jag peka på att den kanske mest komplicerade och grannliga uppgiften utgör frågan hur man i det enskilda fallet skall ordna den samordning mellan sjukförsäkring och pensionsystemet, som måste lösas om man i den allmänna försäkringen skulle föra in den variation och valfrihetsmöjlighet, som herr Carlsson pläderar för. Då uppstår avvägningar, där det blir utomordentligt svårt att åstadkomma, låt oss kalla det, rättvisa eller riktiga avvägningar. När övergår en sjukdom till en mera varaktig arbetsoförmåga, eller när inträder arbetsoförmåga efter ett sjukdomstillstånd för att sjukpenningen i det förra fallet skall upphöra och i det senare fallet för att pensionsrätt skall träda till? Enligt det nuvarande systemet med lagen om allmän försäkring behöver det inte uppstå några större bekymmer för dylika överväganden eftersom sjukpenningen alltid går över i förtidspension eller sjukbidrag. Om man i det system, som herr Carlsson vill föra in, skall ha möjlighet till bara en av dessa förmåner, då uppstår oerhört grannliga och besvärliga uppgifter, som jag inte alls är så säker på är så lätta att lösa som herr Carlsson tror.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Reglerna om förhållandet mellan sjukförsäkring och förtidspension behöver en översyn, ty nuvarande ordning är i praktiken synnerligen oklar. Det kan man konstatera genom exempel man emellanåt möter på hur företagare blir behandlade.

Jag har ett färskt exempel, där försäkringsdomstolen enligt ett utslag i februari månad fastställde att förtidspension skulle utgå. Den tjänsteman i försäkringskassan i mitt eget län som handlade ärendet ansåg emellertid trettio dagar senare att man kunde sätta sig över försäkringsdomstolen och dess beslut samt göra en annan tolkning.

Från denna utgångspunkt, herr talman, vill jag säga att det behövs en översyn av förhållandet mellan sjukförsäkring och förtidspension. Det kanske också skulle behövas ett klarläggande beträffande försäkringsdomstolens ställning gentemot försäkringskassorna — som ju berörs av tillämpningen — även om detta kanske på sitt sätt är ett nytt ärende i dag.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Herr Eric Carlsson tog allra sist upp ett helt nytt område: frågan om försäkringsdomstolens bedömning av olika försäkringsmål. Jag har ingen anledning att i detta sammanhang gå in på en detaljdiskussion av den frågan. Får jag bara säga att de regler som finns i lagen om allmän försäkring för bedömning av pensionsfall sedan sjukskrivning bestått under viss tid enligt min uppfattning — och enligt vad jag har kunnat få fram av riks-försäkringsverkets analyser i frågan — är så pass tillfredsställande som man kan kräva. Det är naturligtvis ingenting som hindrar att, sedan ytterligare erfarenhet vunnits, det i vissa sammanhang kan finnas skäl till bedömning av rätten till förtidspension m. m. För närvarande tror jag dock inte att man utifrån enstaka ärenden kan ställa sådana krav.

Om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Larsson, Lars*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammararens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för nej-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Eric*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 65;

Nej — 76.

Om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckta motioner om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 111, av herr *Fälldin m. fl.*, samt nr II: 149, av herr *Jonasson* och herr *Johansson* i Växjö, i vilka motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt prövning samt förslag rörande en sådan reformering av berörda regler i ATP-systemet, att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda samt lågavlönade avlägsnades i enlighet med vad i motionerna anförts.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 111 och II: 149, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Eric Carlsson, Gustavsson* i Alvesta och *Jonsson*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i vissa delar erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till förevarande motioner, I: 111 och II: 149, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt utredning och förslag om en sådan reformering av ATP-systemet, att den nuvarande disproportionen mellan avgift och förmån för deltids- och korttidsanställda samt lågavlönade avlägsnades.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Även detta motionspar är en gammal bekant, men en orättvisa blir ju inte lättare att bära därför att den tillåts fortsätta. Mot den bakgrunden kommer vi tillbaka med dessa yrkanden.

Ärendet gäller relationerna mellan avgifter och pension inom ATP-systemet. Vi har i motionen framhållit, att den nuvarande finansieringen av tilläggspensioneringen innebär, att betydande avgifter erläggs för korttids- och

Om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen

deltidsanställda utan att de anställda erhåller någon pensionsrätt. Det finns också fall, där avgifter erläggs utan att man gottgörs pensionspoäng i den utsträckning som avgiftens storlek skulle motivera.

Detta drabbar genomgående människor med mindre inkomster, och det är egendomligt att riksdagsmajoriteten inte är benägen att se över dessa regler. Låt mig hänvisa till de exempel som utskottet har anfört i reciten. Man har hela tiden räknat i det gamla basbeloppet 4 000 kronor. Eftersom både basbeloppet och avgifterna stiger, skulle det se annorlunda ut om man räknade på de nu gällande beloppen. Exemplet belyser dock mycket klart vad det är fråga om.

Det första exemplet gäller den som är del- eller korttidsanställd. Man har räknat med att han eller hon under ett halvt år tjänat 4 000 kronor. På grund av systemet blir 2 000 kronor avgiftspliktiga, men någon som helst pension inom ATP-systemet kommer vederbörande inte att få på de avgifterna.

Det andra exemplet gäller ett fall där man dels har arbetsinkomst på grund av anställning och dels arbetsinkomst på grund av rörelse. Det kan vara en arbetsinkomst som är att hänföra till ett kvartal. I det fallet blir resultatet, att pensionsavgift beräknas även på de delar av inkomsten som ligger inom basbeloppet, eller också att pensionsavgifter arbetsgivaren erlagt för den försäkrade inte får någon motsvarighet i pensionspoäng för vederbörande. Utskottsmajoriteten bejakar att detta är förhållandet men försöker värja sig genom att konstatera, att arbetsgivaravgiften debiteras och inbetalas kollektivt, att registrering av inbetalda avgifter inte sker individuellt för varje försäkrad och att det på grund härav inte är möjligt att åstadkomma absolut överensstämmelse mellan inbetald avgift och tillgodoförd pensionspoäng.

Jag undrar om man inte ändå kan

våga sig på påståendet, att det ytterst är en fråga om vilja. Det finns ju ett klart exempel, där man har ansträngt sig och uppenbarligen även lyckats göra denna individuella prövning. Låt mig hänvisa till inkomsttagare med inkomster större än 7,5 gånger basbeloppet. I det fallet äger arbetsgivaren göra reduktion för lönebelopp, som ligger över 7,5 gånger basbeloppet. Vad jag inte förstår är, att socialdemokrater finner det angeläget att reducera avgifterna för dessa inkomstdelar och försöker framhålla det såsom olösligt att nå korrespondens mellan avgifter och pension för människor med små inkomster. Jag tillåter mig alltså ha den meningen att det här framför allt och ytterst är en fråga om vilja.

Jag vill även påminna om att vi för att kunna genomföra den grundtrygghet som folkpensionen innebär har accepterat vissa överföringar, som är till de lågavlönades förmån. Detta är helt riktigt. Därom är vi fullständigt överens.

Hur man kan tänka sig att inom ATP åstadkomma överföringar, som de lågavlönade skulle bestrida, har jag emellertid verkligen svårt att inse. Jag tycker för egen del, att det borde stå klart för var och en, att det aldrig kan vara möjligt att få ett system av ATP-systemets karaktär korrekt i alla delar. Så pass lång tid borde nu ha förflutit, att man nu borde kunna ta itu med att se över en sådan här sak, liksom det finns skäl att se över det problem vi diskuterade i anledning av föregående utlåtande.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till den reservation som är fogad till andra lagutskottets utlåtande nr 10.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Herr Fälldin har rätt: detta ärende har vi diskuterat många gånger förut. I övrigt kan jag dock inte hålla med herr Fälldin.

Om deltid- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen

De yrkanden som föreligger i det motionspar som behandlas härstammar från tiden för tilläggs pensioneringens införande. Det var även då motionärer från centerpartiet som redan från början menade, att det måste vara något fel i systemet, eftersom det inte råder exakt samstämmighet mellan erlagda avgifter och tillgodoförda förmåner, vilket enligt motionärernas uppfattning måste vara en förutsättning för att full rättvisa skall råda mellan de olika inkomstgrupperna. Den nuvarande ordningen skulle enligt motionärernas och reservanternas förmenande missgynna låglönegrupperna, vilka har en jämnare inkomstutveckling och i regel en längre intjänandetid.

Det som herr Fälldin inte berörde men som innehålles i motionen och som har varit en av grunderna i den är ju förslaget att slopa 30-årsregeln såsom norm för rätten till hel ålderspension och 15-årsregeln såsom förmånsfaktor vid fastställande av det genomsnittliga poängtal som skall ligga till grund vid beräkningen av pensionsbeloppet.

Pensionsförmånerna bör enligt förslaget beräknas med hänsyn till såväl intjänandetiden som summan av erlagda avgifter. Jag skulle möjligen kunna fatta någonting av meningen i resonemang, om man som underlag hade haft den grupp försäkringstagare vars intressen särskilt framhölls av herr Carlsson i den föregående debatten, nämligen företagare och fria yrkesutövare, ty för dem framstår kanske även den obligatoriska försäkringen mera som en enskild försäkring än som en kollektiv. Emellertid är det inte dessa grupper det gäller, utan det är de anställdas pensionsintressen som åberopas i motiveringen för motionsyrkandet.

De anställda uppfattar sannolikt det framförda förslaget som verklighetsfrämmande. Det skulle nämligen få som konsekvens en övergång till premiereservsystem. Jag fattar resonemang mellan herr Fälldin och mig i det här

sammanhanget just på det sättet att skillnaden i uppfattning består i att vi bejakar två olika system för finansieringen av den allmänna pensionen. Eftersom vi nu har ett fördelningsystem, vilket jag anser vara riktigt och viktigt, kan man inte göra de distinktioner och framställa de önskemål som herr Fälldin gör som företrädare för premiereservsystemet. Det finns därför ingen anledning för riksdagen att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning för att få konstaterat att motionärerna har missuppfattat innebörden i det nuvarande systemet. Det har sannolikt betytt mest för de lågavlönade, som tidigare inte haft annan pension att lita till än folkpensionen.

De bestämmelser som motionärerna vill slopa eller ändra har samtliga tillkommit i syfte att ge alla försäkrade möjlighet att inom rimlig och vedertagen tid intjäna en pension som är väl avvägd i fråga om nivån och i förhållande till den förvärvsinkomst den försäkrade åtnjuter under den aktiva tiden. De experter som en gång utarbetade dessa regler kan inte ha misstagit sig så kapitalt att resultatet i praktiken skulle ha blivit det motsatta.

Till sist vill jag säga att man ju inte reducerar avgifterna bara för dem som har inkomst över 7,5 gånger basbeloppet, som herr Fälldin sade på tal om avsaknad av individuellt samband mellan avgifter och förmåner. Inte heller betalas någon avgift för dem som har inkomst under basbeloppet och som då har folkpensionen att lita till.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 10.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Herr Larssons sista uppgift är ju rätt enastående, nämligen att det inte betalas avgifter för inkomster inom basbeloppet. Det måste ju innebära att herr Larsson inte är beredd att

Om deltids- och korttidsanställdas samt lågavlönades ställning inom den allmänna försäkringen

stå för den sakredovisning som utskottet har givit uttryck åt i reciten. Därav framgår med all önskvärd tydlighet att alla är överens om att det nuvarande systemet innebär att det betalas avgifter för inkomstbelopp som ligger inom basbeloppet.

Låt mig säga att det är att gå väl långt att påstå att den argumentering som vi fört i den här frågan genom åren nu plötsligt skulle innebära att vi önskar ett premiereservsystem och inte vill hålla fast vid fördelningssystemet. Principen i ATP-systemet har vi inte attackerat utan endast detaljutformningen av det. Redan när propositionen lades fram, uppmärksammade vi från centerhåll den orättvisa som konstruktionen medför i det här avseendet. När herr Larsson sedan försöker göra en uppsplätning och säger att han skulle förstå resonemanget, om den ena eller andra yrkesgruppen i samhället vore irriterad, så ger han mig anledning till en fråga: Är detta ATP-system från er sida tänkt som ett system för hela folket, eller är det i första hand avsett för vissa grupper? Jag har tillåtit mig utgå från att det är tänkt som ett system för hela folket, och då får man ju se till att reglerna utformas på det sättet att systemet så långt som möjligt anpassar sig till människors olika situation; man får inte kräva att människorna skall anpassa sig efter ett system.

Att vårt yrkande möter större förståelse hos utskottsmajoriteten i övrigt än hos herr Larsson framgår ju också av vad utskottet självt säger överst på sidan 8, där man väl uttalar något av en förhoppning om att utredningen angående indirekta skatter skall behandla också denna problematik.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Det är riktigt att vi här hade en diskussion i frågan huruvida socialförsäkringsavgifterna borde läg-

gas om så att de skulle bli helt arbetsgivarbetalda, och i det sammanhanget fördes även, om jag minns rätt, en debatt i frågan om man inte då borde bortse från fribeloppet i form av ett basbelopp.

Nej, herr Fälldin, det går inte att påstå att avgifter betalas för inkomster under basbeloppet, om man använder samma exempel som herr Fälldin tog för den som har en inkomst av tjänst överstigande 7,5 gånger basbeloppet. Jag utgick från att vi skulle kunna resonera på samma bas och valde en inkomsttagare med inkomst av tjänst understigande 5 500 kronor vid helårsanställning. Jag förutsätter att herr Fälldin menar, att den som tjänade 7,5 gånger basbeloppet också hade inkomst av tjänst under ett år. Och i det fallet, herr Fälldin, utgår inga avgifter. Så enkelt är det.

Jag vidhåller yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Detta är alldeles riktigt — vad jag finner anmärkningsvärt är just att man går med på att reducera avgiften när inkomsten blir större än 7,5 gånger basbeloppet men inte är beredd att reducera avgiften för de människor, som på grund av olika omständigheter icke kan förvärva en inkomst som överstiger basbeloppet. Jag hänvisar återigen till exemplet i reciten.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Ja men, herr Fälldin, den som har inkomster överstigande 7,5 gånger basbeloppet erhåller inga pensionspoäng som ger pensionsrätt över denna inkomst. Där måste alltså en reduktion ske. Men man kan inte reducera någonting som det inte utgår avgifter för — och vi är ju överens om att avgifter inte utgår när inkomsten är under basbeloppet, eller hur, herr Fälldin?

Ang. det statliga bidraget till allmän försäkringskassa

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Då får jag säga att utskottet har fastslagit att man i princip betalar avgift för dessa små inkomster men att några pensionspoäng inte tillgodoräknas. Varför är det angeläget att göra reduktionen för människor med höga inkomster men inte för mäniskor med de låga inkomsterna?

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr Fälldin försöker komma undan detta. När utgår det avgifter för den, som har inkomst av helårstjänst understigande basbeloppet?

Herr FÄLLDIN (cp):

Vi diskuterar nu de korttidsanställdas problem.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr Fälldin tog som exempel reduktionen för personer med inkomster överstigande 7,5 gånger basbeloppet — det exemplet gällde alltså inte de korttidsanställda. På sådant sätt kan man inte föra en jämförande diskussion.

Herr FÄLLDIN (cp):

Jag ville bara ge exempel på den politiska viljan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Ang. det statliga bidraget till allmän försäkringskassa

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 11, i anledning av väckta motioner angående det statliga bidraget till allmän försäkringskassa.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 634, av herr *Sveningsson*, samt nr II: 804, av herr *Turesson* och herr *Magnusson* i Borås.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen måtte antaga i motionerna infört förslag till lag angående ändring av lagen om allmän försäkring den 25 maj 1962 (nr 381), vilket förslag avsåg, att statsbidraget till sjukförsäkringen skulle minskas från 40 till 37 procent av försäkringskassornas utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning, barntillägg och moderskapspenning.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motioner, I: 634 och II: 804, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herrar *Blomquist* och *Åkerlind*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del lyda så, som reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till förevarande motioner, I: 634 och II: 804, måtte för sin del antaga i reservationen infört förslag till lag angående ändring av lagen om allmän försäkring den 25 maj 1962 (nr 381).

Herr BLOMQUIST (h):

Herr talman! Vi försöker alla inte minst detta år finna möjligheter till besparingar i statens utgifter. I de motioner, som föranlett andra lagutskottets utlåtande nr 11, framförs ett förslag till besparing på 35 miljoner kronor.

Detta skulle kunna uppnås om det statliga bidraget till den allmänna försäkringskassan sänktes med 3 procent, nämligen från 40 till 37 procent. Det i sin tur vore möjligt om man justerade fonden för obligatorisk försäkring.

Denna fond har hittills ostört fått växa, och dess storlek kan nu anses

Ang. det statliga bidraget till allmän försäkringskassa

vara mer än tillräcklig. Om man minskar det statliga bidraget med det belopp, som motsvarar fondens ungefärliga tillväxt per år, får man utöver besparingen på 35 miljoner kronor en naturlig avvägning av fonden framöver.

Motionärerna har framhållit att de självfallet inte vill medverka till en försämring av försäkringsförmånerna och ej heller till att ökad kostnad skall läggas på de försäkrade. Frågan är helt enkelt om en fond skall tillåtas växa sig onödigt stor eller om man inte kan använda pengarna på bättre sätt.

Av utskottets redovisning i ärendet framgår tydligt, att fonden under den senaste femårsperioden vuxit med ungefär 40 miljoner kronor per år och vid förra årsskiftet var uppe i 612 miljoner kronor. Under år 1966 har fonden enligt uppgifter från riksförsäkringsverket växt ytterligare.

Utskottsmajoriteten vill inte gå med på någon begränsning av fonden — eller rättare uttryckt fonderna, eftersom ordet »fond» används som begrepp för de samlade försäkringskassafonderna. Man menar nämligen att det rent procentuellt är fråga om en mycket obetydlig fondbildning jämfört med kassornas hela omslutning.

Mot detta kan anföras att det under beaktande av att det under de gångna åren endast vid ett tillfälle, nämligen år 1965, uppstått ett underskott i fråga om kassornas samlade sjukförsäkringsverksamhet inte torde finnas något allvarligt skäl för att det under normala förhållanden skulle krävas större riskmarginaler vad det gäller den löpande verksamheten.

Enligt bestämmelserna är det ju riksförsäkringsverket som fastställer sjukförsäkringsavgiften, och det har därvid att se till att det finns täckning för erforderlig fondering. Med hänsyn till föreliggande förhållanden torde det finnas anledning att ifrågasätta, om inte fonderna nått en sådan storlek att ytterligare fondering ej är erforderlig.

Vid systemets införande avsågs fon-

dernas uppgift inte minst vara att utgöra ett skydd mot verkningarna av större epidemier. Det buffertbelopp, som fonderna nu inrymmer, torde räcka för att möta även relativt stora påfrestningar i detta hänseende.

Givetvis kan lokala epidemier medföra påfrestningar inom ett litet område. Kassornas regioner är emellertid nu avsevärt större än vid den första allmänna sjukförsäkringslagens tillkomst, och därför torde en sådan riskutjämning ske att länskassorna kan bära stora påfrestningar. Katastrofer kan det ju inte bli tal om, ty då krävs andra åtgärder.

Jag vill till sist än en gång understrika, att motionärerna liksom vi reserverar inte syftar till att minska de existerande fonderna utan endast till att dessa inte skall växa ytterligare.

Ett bifall till motionsförslaget skulle inte behöva medföra några ytterligare lagändringar för ett förverkligande av detta syfte. Ett uttalande av riksdagen, att den fondbildning som skett är tillräcklig, måste nämligen påverka riksförsäkringsverket vid dess budgetberäkningar. Det föreskrivs ju i lagen om allmän försäkring, att erforderlig fondering skall ske men däremot inte att fonderingen skall fortsätta i all evighet.

Herr talman! Jag har med dessa ord velat närmare utveckla bakgrunden till reservationen. Jag ber att få yrka bifall till densamma.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Högerens återkommande motioner med yrkande om sänkning av vissa statsutgifter har sedan ett antal år tillbaka innefattat också förslag om sänkt statsbidrag till de allmänna försäkringskassorna för utgifter avseende i de nu aktuella motionerna nämnda sjukförsäkringsförmåner. Föregående år utgör ett undantag från kontinuiteten, men det beror förmodligen på att i propositionen om förbättrad sjukförsäkring, vilken behandlades vid 1966

Ang. det statliga bidraget till allmän försäkringskassa

års riksdag, föreslogs en sänkning av statsbidraget för ifrågavarande förmåner från 50 procent till 40 procent. Detta blev också riksdagens beslut.

I år gäller yrkandet en sänkning av statsbidraget från 40 till 37 procent. Motiveringen för förslaget är att fondbildningen i kassorna är onödigt stor. Om fondavsättningen upphör kan statsbidraget enligt motionärerna minskas utan att detta medför behov av höjning av medlemsavgifterna eller minskning av förmånerna. Det är som sagt ett påstående. Den som tvivlar på riktigheten i påståendet har att redovisa skälen för sina tvivel. Jag tillhör tvivlarna.

Som framgår av utskottets utlåtande är statsbidraget konstruerat så, att det för varje år beräknas på vad kassorna faktiskt har utgivit för de i motionerna angivna förmånerna. Bidrag av statsmedel till fondbildningen inom kassorna utgår sålunda icke. Fonderna har byggts upp uteslutande genom uppkomna överskott på de av de försäkrade erlagda avgifterna. Fondernas storlek anses, som också framgår av utskottsutlåtandet, vara tillräcklig när den uppgår till ett belopp motsvarande ett års avgifter, och det beloppet har ännu inte uppnåtts. De försäkrades egenavgifter beräknas särskilt för varje försäkringskassa och fastställs av riksförsäkringsverket en gång om året efter hörande av respektive kassas styrelse. I beräkningarna skall ingå viss del av avgifterna avsedd för fondavsättning. När fonden har nått en vad man kan kalla tillfredsställande nivå kan vid beräkningen av avgifterna fondmedlen minskas eller helt slopas.

Reduceras statsbidraget måste avgifterna beräknas på en däremot svarande större andel av totalkostnaderna för de försäkrade. Motionärernas uppfattning, som delas av reservanterna, att statsbidraget för ifrågavarande förmåner kan sänkas med 3 procent utan att sänkningen skulle få några konsekvenser för de försäkrade förefaller inte realistisk. Skall det bli full kostnadstäck-

ning måste nämligen de försäkrades andel i kostnaderna stiga från 60 procent till 63 procent om staten sänker sin andel från 40 procent till 37 procent.

Med denna motivering ber jag att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 11 och följaktligen avslag på reservationen.

Herr **BLOMQUIST** (h):

Herr talman! Jag konstaterar bara att herr Larsson inte förnekar de fakta som är väsentliga här, nämligen att fonden är så stor som den är för närvarande, 612 miljoner kronor, och att den successiva tillväxten har varit omkring 40 miljoner kronor per år. Det är dessa fakta som ligger bakom förslaget att vi skall sänka det statliga bidraget med 3 procent.

Mycket av vad herr Larsson sade är påståenden och tyckanden, som i varje fall inte är mer sakligt grundade än det som jag som reservant har kommit med. Att en sänkning av statsbidraget med 3 procent nödvändigtvis måste gå ut över försäkringstagarna är en typiskt glidande formulering. Det behövs inte alls, herr Larsson, innebära att försäkringstagarna får större bördor. När nu vinsten år efter år har visat sig vara så pass stor som den är, torde det inte vara nödvändigt att höja avgifterna.

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Förhållandet är väl det, herr Blomquist, att om vi skulle följa reservanterna och förutsätta att man skulle kunna fylla ut de tre procenten med fondmedel, måste vi gå ifrån den princip för fondbildningen som riksförsäkringsverket hittills har tillämpat, nämligen att bygga upp fonderna så att de omfattar ett års avgifter. I annat fall måste man tillföra avgifter från de enskilda försäkrade i större omfattning. Det är där vi skiljer oss i vår uppfattning. Jag tror således att

Ang. lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik

det inte är en klok ekonomisk politik att, redan innan fonderna blivit så stora att de utgör den garanti som de är avsedda att vara, börja använda fondmedel för att därigenom kunna minska statsbidragen.

Herr **BLOMQUIST** (h):

Herr talman! Låt mig bara fråga herr Larsson: Hur stor tycker herr Larsson att fonden skall bli?

Herr **LARSSON, LARS**, (s):

Herr talman! Enligt riks försäkringsverket skall vi — som det också står i reciten — kunna åtnöja oss med en fondbildning som motsvarar ungefär ett års avgiftsintäkter. Där är vi ännu inte.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr andre vice talmanen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, jämlikt föreliggande yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till utskottets i förevarande utlåtande gjorda hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmanen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Blomquist* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad andra lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 11, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmanen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Blomquist* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;

Nej — 26.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 12, i anledning av väckt motion angående efterlevnaden av vissa bestämmelser i hälsovårdsstadgan och i lokala ordningsstadgor, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående åldersgränsen för rätt att föra moped, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 10, i anledning av väckt motion angående lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik.

Till behandling hade tredje lagutskottet förehaft en inom riksdagens första kammare väckt motion, nr 644, av herr *Wallmark*, i vilken motion anhallits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla önskvärdenheten av att reglerna för lämplighets-

Ang. lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik

prövning vid tillståndsgivning för yrkesmässig biltrafik med beaktande av i motionen angivna synpunkter närmare konkretiserades i den nya yrkestrafikförordningen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, I: 644, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Den motion jag har väckt beträffande lämplighetsprövningen vid tillståndsgivningen för yrkesmässig biltrafik har behandlats mycket utförligt av utskottet. Man har lämnat en ordentlig historisk återblick på hur dessa frågor tidigare har handlagts av riksdagen. Man erinrar om det beslut som har fattats beträffande den statliga trafikpolitiken och om det reformprogram som skall genomföras i tre olika etapper.

I detta sammanhang meddelas också att departementschefen anför att han inte har för avsikt att göra någon ändring i den individuella lämplighetsprövningen. Detta var givetvis för mig inte några nyheter, och det var inte heller anledningen till att jag väckte motionen. Det var inte heller några nyheter vare sig för Svenska transportarbetareförbundet, Svenska lasttrafikbilägareförbundet eller Biltrafikens arbetsgivareförbund. Trots detta skrev de i december 1965 till kommunikationsministern i denna fråga. Anledningen till att de gjort detta är att det synes som om man, i och med att man gör en allmän uppmjukning av trafikpolitiken, tydligen också avsett att göra en allmän uppmjukning av den individuella lämplighetsprövningen, något som inte bör ske.

Tyvärr går det till på det sätt som organisationerna säger, att denna prövning är ytterst summarisk. Det är närmast endast en registrering som sker. Varken en prövning av de ekonomiska

förhållandena eller en prövning av vederbörandes lämplighet att driva en till allmänhetens tjänst stående rörelse förekommer.

Jag har, herr talman, inte något annat yrkande än det som utskottet i sitt utlåtande framför. Jag har emellertid velat göra dessa reflexioner i denna fråga, ty de tillståndsprövande myndigheterna bör i avvaktan på den detaljerade utformning, som skall ske av bestämmelserna på detta område av det tillsatta speciella trafikutskottet, icke fortsätta med denna ständiga uppmjukning som icke är till gagn vare sig för allmänheten, för de anställda eller för näringen som sådan.

Jag har emellertid velat säga detta och hoppas, att kommunikationsministern, även om han inte har behagat att ens svara på den skrivelse som han fick för ett och ett kvarts år sedan, ändå tar de synpunkter, som anförts av organisationerna ad notam och tillser att de beviljande myndigheterna inte fortsätter med den uppmjukning av den individuella lämplighetsprövningen som faktiskt sker utan håller på denna prövning som en realitet ända till dess att de detaljerade reglerna på detta område utformats.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos änyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av väckt motion om varningsskylt å traktorsläp;

nr 12, i anledning av väckta motioner om användande av varningstrianglar i trafiken; och

nr 13, i anledning av väckta motioner om upphävande av bestämmelserna om trafik i samband med statsbesök.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet m. m.

I de likalydande, till allmänna beredningsutskottet hänvisade motionerna I: 184, av herr *Ottosson m. fl.*, och II: 228, av herr *Nordgren m. fl.*, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att en av riksdagen begärd utredning beträffande samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter, som av det allmänna ålägges företagen, måtte påskyndas och att utredning och förslag till bestämmelser, genom vilka arbetsgivare medgäves rätt till ersättning för de uppgifts- och uppbördsskyldigheter till det allmänna, vilka för närvarande icke vore ersättningsgrundande, måtte framläggas.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att de likalydande motionerna I: 184 och II: 228 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Eric Gustaf Peterson* och *Axel Kristiansson*, fru *Hultell*, fru *Diesen* samt herrar *Svanström*, *Wirtén*, *Skoglösa*, *Larsson* i Borrby, *Nilsson* i Bästekille, *Hyltander*, *Andersson* i Örebro och *Thylén*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av de likalydande motionerna I: 184 och II: 228 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning och förslag till bestämmelser, genom vilka arbetsgivare medgäves rätt till ersättning för de uppgifts- och uppbördsskyldigheter till det allmänna, vilka för närvarande icke vore ersättningsgrundande.

Fru **HULTELL** (h):

Herr talman! Frågan om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet,

som behandlas i allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, har också tidigare varit föremål för behandling i riksdagen, och 1965 års riksdag beslöt genom skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande samordning och förenkling av de uppgifts- och uppbördsskyldigheter som av det allmänna ålägges företagen. Denna utredning har ännu inte tillsatts.

I de likalydande motionerna I: 184 av herr *Ottosson m. fl.* och II: 228 av herr *Nordgren m. fl.*, som väckts vid årets riksdag, anföres bl. a. att föreskrifterna för uppbördsskyldighet i fråga om källskatt, ATP-avgift och allmän varuskatt innebär att ett företag under ett år erlägger avgifter till staten vid 17 olika tillfällen. Härtill kommer redovisning av eventuell kvarskatt och för vissa branscher punktskatter. Vidare erinras om de olika uppgifter som skall lämnas till myndigheter om löner, sysselsättning, omsättning m. m.

Motionärerna har hemställt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om att den år 1965 begärda utredningen påskyndas. Utskottet har enats om att för närvarande inte föreslå någon förnyad framställning, då frågan om en utredning är under prövning av Kungl. Maj:t, men framhåller att man finner det angeläget att utredningen kommer till stånd utan onödig tidsutdräkt.

Frågan om ersättning till företagen för det ofta mycket tidsödande och kostnadskrävande arbete som åligger dem har också tagits upp i motionerna. Särskilt betungande blir arbetet för mindre företag som inte är av den storleksordningen att de har särskild arbetskraft avdelad för kamerala göromål. För uppbörd av allmän varuskatt får företagen viss ersättning, men för övriga åligganden utgår ingen ersättning.

Motionärerna har hemställt att riksdagen måtte besluta om en skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning och förslag till bestämmelser om ersättning till arbetsgivare för de uppgifts-

Om arbetsgivares uppgifts- och uppbördsskyldighet

och uppbördsskyldigheter till det allmänna vilka för närvarande icke är ersättningsgrundande.

Utskottets majoritet har i motivering-
en till sitt avslagsyrkande bl. a. hän-
visat till pågående arbete med rationali-
sering av skattesystemet och skattead-
ministrationen, vilket kan komma att
medföra lättnader i arbetsgivarnas ålg-
ganden.

Då någon genomgripande skattere-
form inte tycks vara att vänta inom
den närmaste tiden, anser såväl motio-
närer som reservanter att utredningen
av ovan nämnda ersättningsfråga bör
komma till stånd snarast.

Med dessa ord, herr talman, ber jag
att få yrka bifall till den vid utlåtan-
det fogade reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Denna fråga har disku-
terats varje år i riksdagen sedan 1960,
och vi är således väl förtrogna med ar-
gument och motargument. Det finns
därför ingen anledning att gå in på nå-
gon längre diskussion.

Beträffande första avsnittet i motio-
nen har utskottet enats om att under-
stryka att det är lämpligt att utredning-
en om möjligheten att förenkla företa-
garnas uppgifts- och uppbördsskyldig-
heter kommer till stånd. Det finns så-
ledes ingen anledning att orda om det
avsnittet.

I motionens andra fråga förutsätter
både motionärer och reservanter att
en arbetsgivare skall ha ersättning för
varje uppgift i blankettform som han
lämnar till statliga myndigheter. Detta
förefaller oss som företrädare majorite-
ten i utskottet vara en ohållbar prin-
cip. Många av de uppgifter som läm-
nas är direkt till gagn för företaget
och förestavade av behovet av industri-
statistik, konjunkturstatistik, socialsta-
tistik m. m. Det är sålunda helt felakt-
tigt att som motionärerna och reservan-
terna säger att företagen inte har

något intresse av uppgifterna i fråga
utan att dessa uteslutande är av intresse
för det allmänna. Det är ett mycket
skengt perspektiv.

Dessutom fäster jag uppmärksamhe-
ten på att det utgår nära 30 miljoner
kronor kontant av statsmedel till affärs-
männen för deras handhavande av om-
sättningsskatten — en siffra som sti-
ger undan för undan. Genom att företa-
garna får disponera de pengar från lön-
tagarna, som varannan månad skall in-
betalas i källskatt, gör de sig vidare
en räntevinst som motsvarar minst 7
miljoner kronor.

Därtill kommer för det tredje att ef-
tersom vi har fri prisbildning i vårt
land står det företagaren fritt — och
det är väl ganska självfallet — att i
varupriset täcka in alla de kostnader
som är förenade med rörelsen. Jag för-
utsätter att så också sker.

Beträffande möjligheten att rationa-
lisera uppbörds- och skatteadministra-
tionen tror jag inte att man bör vara
så pessimistisk som fru Hultell nyss var.
Jag tror tvärtom att vi kan räkna med
att man inom en relativt snar framtid
kommer att kunna aktualisera dessa frå-
gor i samband med en omläggning av
skattesystemet. Jag syftar närmast på
utsikten att genomföra en mervärde-
skatt.

Alla de argument jag här i korthet be-
rört har förmått utskottet att avslå mo-
tionerna. Jag hemställer, herr talman,
om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts här-
med slutad, gjorde herr andre vice tal-
mannen i enlighet med de yrkanden,
som därunder framkommit, propositioner,
först på bifall till utskottets hem-
ställan samt vidare på antagande av
det förslag, som innefattades i den vid
utlåtan- det avgivna reservationen; och
förklarade herr andre vice talmannen,
efter att hava upprepat propositionen
på bifall till utskottets hemställan, sig
finna denna proposition vara med över-
vägande ja besvarad.

Om åtgärder mot ocker vid försträckning

Fru *Hultell* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid fru *Hultell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 64.

Om åtgärder mot ocker vid försträckning

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckt motion om åtgärder mot ocker vid försträckning.

I en till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, II:104, av herr *Börjesson* i Falköping och herr *Eriksson* i Bäckmora, hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om skyndsamt och allsidig utredning av den s. k. grå kreditmarknaden i syfte att genom effektiva åtgärder mot ocker vid försträckning åstadkomma en sanering på området samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag, vilka utredningen föranledde.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionen II:104 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Skoglösa*, *Axel Kristiansson*, *Svanström* och *Larsson* i Borrby, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionen II:104 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt och allsidig utredning av den s. k. grå kreditmarknaden i syfte att genom effektiva åtgärder mot ocker vid försträckning åstadkomma en sanering på området samt att för riksdagen måtte framläggas de förslag, vilka utredningen föranledde.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Vid allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 5 är fogad en reservation av utskottets centerpartiledamöter, som går ut på bifall till den föreliggande och i utskottsutlåtandet behandlade motionen. Denna har tidigare väckts 1962 och 1963 och då varit föremål för behandling här i riksdagen. I motionen framhålls önskvärdenheten av större uppmärksamhet mot förekommande ocker. Denna ockerverksamhet drabbar ofta människor i små ekonomiska omständigheter, som förut är prövade av sjukdom och annat och vore värda en annan och bättre behandling.

Motionen har i år varit remitterad till Föreningen Sveriges åklagare. I remissyttrandet påpekas bl. a. av föreningen, att de i årets motion påtalade missförhållandena är allvarliga. Det är emellertid föreningens förvissning att åklagare och kriminalpolis inom ramen för sina resurser skall ägna oförminskad uppmärksamhet åt dessa problem. I den trovissa förhoppningen avstyrker föreningen bifall till motionen.

Utskottet säger i sin skrivning att

man delar motionärernas uppfattning om ockerverksamhetens allvarliga konsekvenser för den enskilde och samhället, men man vill ändå inte gå med på ett bifall till motionen.

Utskottet erinrar vidare om att bestämmelserna i brottsbalken — 9 kap. 5 § — vilken trätt i kraft den 1 januari 1965, innebär en viss skärpning av vad som tidigare gällt beträffande ocker så till vida som för grov brottslighet stadgas ett minimistraff på sex månaders fängelse. Straffskärpningen kan särskilt antagas få betydelse vid yrkesmässigt ocker.

Vi reservanter har emellertid inte ansett oss kunna vara nöjda med den skrivning utskottet gjort trots att denna får betraktas välvillig så till vida att den håller med om motionärernas synpunkter i fråga om ockerverksamhetens allvarliga konsekvenser för den enskilde och för samhället.

I reservationen har vi tagit upp frågan på nytt och påpekat att 1962, då remissbehandlingen var mera omfattande, fördömda majoriteten av remissinstanserna en utredning. Vid det tillfället framhöll utskottet också vikten av att frågan om möjligheterna att bekämpa ockerverksamhet ägnades uppmärksamhet. Reservanterna anser det vidare angeläget att effektivare åtgärder kommer till stånd och uttalar den meningen att man genom en allsidig utredning borde kunna få en klarare bild av verksamhetens omfattning och de former under vilka den bedrivs. Vid en sådan utredning bör i motionen angivna möjligheter övervägas, t. ex. en effektivare kontroll och tillsyn av all yrkesmässig utlåning och dessutom vissa ändringar av straffbestämmelserna.

Herr talman! Med anledning av vad jag sålunda har anfört ber jag att få yrka bifall till den vid utlåtandet förgade reservationen.

Herr MÖLLER (s):

Herr talman! Även denna motion håller på att bli en riksdagens eviga

Om åtgärder mot ocker vid försträckning följeslagare. Vi har haft den uppe till behandling ett par gånger tidigare.

Problemet är onekligen värt att uppmärksamma, men kruxet är att det är praktiskt taget ogörligt att få någon föreställning om dess räckvidd i samhället. Motionärerna liksom reservanterna säger att ockerverksamheten har ökat i betydande omfattning under senare år. Detsamma sade motionärerna år 1962, då de för första gången presenterade sin motion. Det har emellertid varken av motionärerna eller av någon annan företetts något bevis för att ockerverksamheten har ökat. Man vet inte om verksamheten ökat eller minskat eller på vilket stadium den befinner sig.

Motionärerna och reservanterna sätter likhetstecken mellan ocker och den »grå» kreditmarknaden, vilket jag inte utan vidare vill göra. Ocker är väl så att säga en mera outrerad form av den del av kreditmarknaden som man brukar beteckna såsom grå. Svårigheten är naturligtvis att upptäcka brott och få bevisning, att få personer som anmäler dessa fall till åtal. Det visar sig också att ett ytterst litet antal åtal anställs för ockerbrott. Bevisproblemen är naturligtvis helt avgörande för detta. Tanken har framkastats att man skulle införa en omvänd bevisbörda, vilket vissa myndigheter och bl. a. Föreningen Sveriges åklagare, bestämt har motsatt sig.

Motionärerna har givit vissa uppslag till hur problemen skall angripas, men samtliga av dem bär hjälplöshetens signatur. Motionärerna tänker sig att man skulle kunna få en vidgad kontroll över den yrkesmässiga utlåningsverksamhet som sker via annonsering i tidningar. Hur detta praktiskt skulle tillgå är ganska svårt att tänka sig. Klart är att man kan föreställa sig en mera vidgad kontroll över den yrkesmässiga utlåningsverksamheten, men det är väl knappast den som är den farliga utan den verksamhet som sker så att säga på ett helt annat plan i samhället.

Vad gäller projektet att skärpa straf-

Om åtgärder mot ocker vid försträckning

fen fäster jag uppmärksamheten på att en straffskärpning helt nyligen skett genom den nya brottsbalken som trädde i kraft 1 januari 1965. Att nu begära en ytterligare revision av brottsbalken på denna punkt tycker jag är orealistiskt. Det har inte företetts några bärande motiv härför. Jag säger i likhet med Föreningen Sveriges åklagare, att man får ställa förväntningarna till den upprustning av åklagarmyndigheter och kriminalpolis som har skett och sker och hoppas att de skall ägna skärpt uppmärksamhet åt dessa företeelser i den mån problemen är åtkomliga.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till allmänna beredningsutskottets utlåtande.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Utskottets talesman herr Möller säger att de förslag till åtgärder som motionen innehåller bär hjälplöshetens signatur. Jag vill inte säga det samma om de trosvisa förväntningar som herr Möller hyser i likhet med Föreningen Sveriges åklagare om att den uppmärksamhet som ägnas problemet skall lända till resultat. Jag är naturligtvis på det klara med att bevisning är ganska svår att åstadkomma i det här sammanhanget, men jag förutsätter liksom motionärerna att den utredning som begärs i motionen får ta upp alla hithörande spörsmål till prövning.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr andre vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr andre vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna pro-

position vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Svanström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad allmänna beredningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 5, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr andre vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svanström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 110;

Nej — 17.

Därjämte hade 5 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Föredrogos ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckta motioner om rätten till frimärken å vissa postförsändelser;

nr 7, i anledning av väckta motioner om utbyggnad av ett underleverantörs-system inom näringslivet; och

nr 8, med anledning av väckta motioner om identitetskort för befattningshavare som besöker åldringar m. fl.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

Föredrogs ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 28, i anledning av motioner angående rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio.

I de likalydande motionerna nr 468 i första kammaren av herr *Blomquist* och nr 600 i andra kammaren av herr *Sjöholm m. fl.* hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande införande av lagregler om gratis rättshjälp till enskilda, som ärekränkts i något massmedium, och om en lagstadgad plikt för press och radio att i tidning eller utsändning införa beriktigande av oriktiga uppgifter som lämnats.

Motionerna hade hänvisats till lagutskott i vad de avsåge fri rättshjälp samt i vad de gällde beriktigande av uppgifter i press och radio till konstitutionsutskottet, vilket utskott i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 468 och II: 600, i vad de hänvisats till konstitutionsutskottet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **BJÖRK** (s):

Herr talman! I sitt utlåtande över motionen om bl. a. rätt till beriktigande av uppgifter i pressen hänvisar konstitutionsutskottet till ett utlåtande vid 1965 års riksdag. I det åberopade utlåtandet anfördes vissa principiella argument mot en genmälesrätt. Utskottet skrev i sitt utlåtande: »Den svenska tryckfrihetsrätten har som grundläggande regel, att var och en som vill yttra en mening eller upplysa om ett förhållande kan göra detta genom att själv författa och låta trycka en skrift eller — — genom att lämna ett bidrag eller meddelande för offentliggörande i tidning eller annan tryckt skrift. Eftersom pressen rymmer företrädare för skilda meningsriktningar torde den som har utsatts för ett angrepp i en tidning ha möjligheter att få ett beriktigande

framfört till allmänheten. Redan härigenom uppkommer ett tryck på utgivaren av den tidning som innehållit angreppet att införa ett beriktigande i sin egen tidning.»

Herr talman! Enligt min mening har utskottet i det nu återgivna visat prov på ett ytligt liberalistiskt betraktelsesätt. Det förhåller sig nämligen som bekant ingalunda så att den som blivit angripen i en tidning därmed skulle ha några som helst reella garantier för att kunna få ett bemötande publicerat och bekantgjort för allmänheten. Möjligheterna i det avseendet försvagas särskilt genom den nuvarande utvecklingen inom pressen. På åtskilliga orter i vårt land finns en enda dominerande tidning, och för den händelse en sådan tidning skulle vägra att publicera ett genmäle eller en dementi är den angripne föga hjälpt med den teoretiska möjligheten att kanske få in genmälet i en tidning som utkommer på helt annan ort. Det är för övrigt ytterst osäkert om denna andra tidning över huvud taget skulle vara intresserad av att publicera sådana dementier och genmälen. Gäller det en tvist eller en motsättning av rent lokal karaktär innebär inte ens existensen av två tidningar med god spridning på samma ort någon garanti för att den angripne verkligen får sin rätt till genmäle tillgodosedd — det kan ju hända att båda tidningarna intar ungefär samma attityd i den aktuella frågan.

Utskottet säger vidare i sitt utlåtande förra året: »Den viktigaste förutsättningen för allsidigheten i debatten genom tidningar, tidskrifter och andra tryckta skrifter är således rätten att fritt ge ut skrifter.» Ja, det är ju en gammal vacker liberal tanke, men den har verkligen inte mycket att göra med förhållandena i dagens svenska samhälle. Alla vet att det är oöverkomligt för andra än de kapitalstarkaste att i dag starta nya tidningar och på det sättet trygga de möjligheter som utskottet här hänvisar till. Det är med andra ord i stor utsträckning en rätt utan innehåll.

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

Pressens politiska betydelse är som bekant mycket omstridd. Men en sak är säker och det är att tidningarna har en väldig makt när det gäller enskilda människors väl och ve. Jag vet av egen erfarenhet hur lätt det är när man sitter på en tidning att av ren ovarsamhet allvarligt skada en oskyldig människa. Om det sedan skulle komma illvilja med i spelet, kan resultatet för den utsatte bli förödande. Om vederbörande då vill ha in genmälen och dementier måste man ta hänsyn till det faktum att chefredaktörer inte är mer än människor. Sitter man där i sin ensamhet kan det vara lätt att inbilla sig själv att dementien går vid sidan av saken, att den är ointressant, att den är för långrandig, att den bör strykas ned, och om den alls skall publiceras så får det ske på en tillräckligt osynlig plats.

Det talas i utskottets utlåtande om att det är en allmänt erkänd sed inom pressen att bereda plats för befogade genmälen och beriktiganden. Det kan i princip vara riktigt, men tyvärr måste man konstatera att tillämpningen av seden varierar. I ett sammanhang har jag tillåtit mig notera att den omständigheten att en tidning aldrig innehåller dementier ingalunda behöver vara bevis för att den är särskilt vederhäftig. Den enkla orsaken kan vara att tidningen har en chefredaktör vars personliga prestige inte tål erkännande av att det förekommer fel i hans tidning.

Problemet om den stora tidningen kontra den lille mannen håller enligt min mening på att bli alltmera tillspetsat. Det berör en fråga om maktbalansen inom demokratien och om försvaret av den personliga integriteten, en problematik som börjar bli allt allvarligare i vårt samhälle.

Jag är medveten om båda parter intressen och svårigheter härvidlag. Det är ju populärt att klanka på journalister. Många har väl inte klart för sig under vilka svårigheter journalisterna arbetar, särskilt i en skärpt konkurrenssituation inom pressen. Men

samtidigt tvingas man konstatera att hos en minoritet av journalister, inte minst i de yngre årgångarna, finns exempel på en tilltagande hänsynslöshet och ovederhäftighet och en sjunkande journalistisk yrkesmoral. Sådana fenomen gör det också angeläget att trygga behovet av genmälesrätt i tidningarna.

Konstitutionsutskottet hänvisar både i det tidigare utlåtandet och i det nya till Publicistklubbens publiceringsregler som nu är föremål för omarbeting. Som tidigare aktiv i Publicistklubben vill jag ingalunda förneka värdet av dessa regler. Tyvärr förefaller det dock som om den nu föreslagna skrivningen snarast skulle stärka tidningarnas ställning på de angripnas bekostnad.

Jag finner med andra ord att de principiella skäl som utskottet stöder sig på inte är hållbara vid närmare granskning. Däremot tror jag mycket väl att det kan finnas starka praktiska invändningar mot att för närvarande införa något slags lagfäst genmälesrätt i tidningarna. Vad jag har sett av en sådan lagfäst genmälesrätt i exempelvis österrikisk press för en del år sedan har inte gjort mig särskilt entusiastisk. Men jag kan tänka mig att även om frågan inte i dag är mogen kan ett hot om framtida lagstiftning spela en nyttig roll och förmå tidningar som syndar på nåden till ökad självdisciplin och självvransakan.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

I herr Björks yttrande instämde fru *Wallentheim* (s) och herr *Möller* (s).

Herr **HERNELIUS** (h):

Herr talman! Jag kan i mångt och mycket instämma i vad herr Björk anförde. Problemet finns där — det vore dumt att försöka bestrida det. Jag kan särskilt instämma i yttrandet att chefredaktörer inte är mer än människor. Jag skulle mot bakgrunden av våra gemensamma erfarenheter på denna punkt vilja säga att vi snarast är mindre män-

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

niskor, eftersom vi blir yrkesskadade i vårt arbete.

Jag har emellertid på tre punkter erinringar att göra. Den första gäller herr Björks enligt min mening något onyanserade angrepp mot den yngre journalistkåren. Jag tror inte att det ligger till så som han gjorde gällande, nämligen att de yngre journalisterna är sämre än de äldre. Om det finns några generationsmässiga missförhållanden, ligger i så fall felet hos oss som är äldre inom branschen för att vi inte i tillräcklig grad sört för information och utbildning.

Jag har vidare den invändningen att göra mot herr Björk, att han uteslutande talade om tidningarna. För mig förefaller det stora problemet i dag snarare vara de andra informationsmedia med tanke på den oerhörda slagkraft som kombinationen av bild och text har i exempelvis televisionen. Därvidlag finns det verkligen möjligheter, tyvärr ibland okontrollerade och till och med okontrollerbara, att skada andra åsiktsriktningar än den vederbörande själv företräder.

Den sista invändningen är att herr Björk enligt min mening underskattar Publicistklubbens publiceringsregler. Jag syftar inte så mycket på reglerna, vilkas nya utformning på denna punkt ändå är relativt bestämd, utan på den verksamhet som bedrivs av Pressens opinionsnämnd mot bakgrunden av dessa regler.

Jag tror att herr Björk om han studerar opinionsnämndens utslag under senare år kommer att finna en rad fall där opinionsnämnden framfört klander mot vederbörande tidning för att denna inte infört genmälen, ibland till och med enligt mångas mening ett för långtgående klander. Dessa exempel tycker jag ger belägg för att det håller på att växa fram en praxis på detta område, vilken i och för sig mycket gläder mig och vilken går ut på att en tidning skall införa genmälen. Därmed faller också herr Björks resonemang om det lokala

inflytandet, eftersom opinionsnämndens utslag gäller oavsett spridningsområdet och i mycket stor utsträckning är riktgivande för svensk press.

Vi har i opinionsnämndens exempel-samling många exempel från senare år på hur man gripit in i fall där en monopoltidning inom ett visst spridningsområde vägrat införa genmälen. Eftersom opinionsnämndens utslag skall återges i vederbörande tidning, länder detta också till både uppmärksamhet och efterrättelse.

Jag vill vidare, herr Björk, instämma på en annan punkt, nämligen att det föreligger praktiska svårigheter med lagstiftning av betydande mått. Kammarens ärade talman var en gång svensk chefsdelegat vid en internationell konferens i Genève — det var år 1948 — varvid bland annat en internationell beriktiganderegler diskuterades. Då föreslogs från vissa stater en regel av innehåll att informationsmedia och tidningar skulle vara skyldiga att införa ett beriktigande av minst samma storleksordning som det felaktiga meddelandet. Kammarens ärade talman begärde då ordet — jag hoppas att jag får återge hans inlägg — och framhöll att det inte är nog med en sådan regel. Om nämligen en tidning exempelvis skriver: »Konungen av Sverige är död», använder den fem ord, men ett beriktigande måste innefatta sex ord: »Konungen av Sverige är icke död!»

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag kan liksom herr Hernelius instämma med herr Björk på en punkt, och det gäller att en lagstiftning på detta område skulle medföra mycket stora faktiska svårigheter. Problemet finns. Det finns tidningar som bryter mot god sedvänja. Jag kan också hålla med båda herrarna om att min erfarenhet säger, att chefredaktörer »inte är mer än människor». Jag har själv haft en viss erfarenhet av det, inte bara på den tidning där jag arbetar,

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

utan kanske också genom det intresse jag utsatts för från en chefredaktör på en annan tidning. Om jag hade begärt ett beriktigande, hade jag visserligen säkert fått in det, men jag tror inte att det hade ändrat mycket i sak. Påståendet var gjort och i bestämt syfte. Där är ju en av svårigheterna — det håller nog herr Björk med mig om.

Jag tycker liksom herr Hernelius, att det var egendomligt att herr Björk gick så kraftigt fram mot de yngre journalisterna. Det är klart att de liksom alla yngre människor har en annan inställning än vi, men med tanke på det arbete som nu görs och den proposition, som nu har lagts fram av ecklesiastikministern, tycker jag inte att det i dagens läge skulle fordras en lagstiftning. Här arbetas ju verkligen på att ge journalisterna den utbildning och den pressetiska syn som väl herr Björk vill ha.

Herr Björk talar också om nödvändigheten av att man får in beriktiganden med stöd av lagstiftning. Men, herr Björk, är det verkligen så att tidningarna inte tar in beriktiganden? Inom Publicistklubben gjordes för några år sedan en stor undersökning, som visade att Publicistklubbens regler tillämpades i mycket stor utsträckning. Denna utredning — som efter vad jag vill minnas omfattade mellan 4 000 och 5 000 tidningsnummer — pekade på någonting helt annat, nämligen att man tillämpade Publicistklubbens regler. Redan då fanns bestämmelsen, att tidningarna borde ta in beriktiganden. Denna bestämmelse har, som herr Hernelius påpekat, skärpts i det förslag som Publicistklubben har lagt fram och som vem som helst — inte bara herr Björk och jag — kan föreslå förbättringar i.

Får jag tro herr Björk skulle dagens problem vara närmast en politisk fråga. På grund av att så stora delar av den socialdemokratiska pressen tvingas till nedläggning skulle nu de större tidningarna — om jag förstått herr Björk rätt — missbruka sin ställning. Detta

står ju i strid med den undersökning som häromdagen refererades i pressfönstret i TV. Undersökningen visade att den tidning som fått de flesta anmärkningarna på sig var den socialdemokratiska tidningen Aftonbladet. Sedan kom Expressen och därefter Kvällsposten. Det var alltså oavsett politisk färg fråga om de stora kvällstidningarna, under det att den stora höger-tidningen i Stockholm inte hade fått någon anmärkning. Inte heller mot tidningar som var ensamma i sitt spridningsområde hade det riktats några anmärkingar.

Det är klart att herr Björk kan svara att det hela beror på att man vet att det inte lönar sig — man får inte in något genmäle. Men jag vill nog gärna att herr Björk ger starkare belägg för detta påstående innan jag kan acceptera det.

Herr Björk tycker att det är fel att konstitutionsutskottet hänvisar till sitt utlåtande av år 1965. Men år 1965 hänvisade vi också till 1963, då konstitutionsutskottet gjorde en större utredning. Detta är inget nytt problem. Det har återkommit ständigt och jämt, och ständigt har det visat sig att lagstiftningsåtgärder icke har ansetts vara önskvärda.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Man lyssnar till herr Björk med intresse, ty han talar med pregnans och insikt. Det betyder också att man försöker finna ut vad det är för värderingar som ligger bakom det han framfört.

Herr Björk tycks ha ett verkligt behov att kritisera vad han kallar för »liberal samhällssyn» — det gör han i nästan varje anförande. I dag talade han om »ett ytligt liberalt betraktelsesätt» och om en »gammal vacker liberal tanke» i nedsättande mening.

Att tidningarna har en mycket stor makt i vårt samhälle är alldeles uppenbart, att massmedia som en stor enhet

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

har det är ännu klarare. Att detta kräver en fortlöpande observans också från riksdagens sida av de pressetiska frågorna är likaså alldeles uppenbart. Men vi på den liberala sidan, herr Björk, ger inte upp kampen för individuell ansvarighet i vårt samhälle! Vi vill medverka till ett samhälle där individen tar ett moget ansvar för sina egna handlingar och bidrar till att skapa ett samhälle där ansvarighet är ett adelsmärke.

Vi ger inte heller, herr Björk, upp kampen för kollektivets — i detta avseende pressens — ansvariga handlingar. Herr Björk talar om sjunkande journalistisk moral. Han vet bättre än jag om så är förhållandet. Hur skall vi klara den frågan? Jo, säger herr Björk, skarp lagarna! Vi säger: Låt oss så långt möjligt är vädja till journalisternas etiska ansvar! Vi tror att en sådan vädjan, även om klimatet och miljön är hårdare nu än det varit tidigare, på lång sikt kommer att ge resultat.

Jag undrar, herr Björk, om inte vad herr Björk i dag sagt på ett klart sätt visar skillnaden mellan den socialistiska samhällssynen, som vill reglera och bestämna över allt i samhället, och en liberal samhällssyn, som innebär att man fortfarande tror att människan som individ har ett avgörande bidrag att ge till samhället och ett avgörande ansvar för ett friskt, rent och progressivt samhällsliv.

Jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag fäste mig också vid att herr Björk talar om »ett ytligt liberalistiskt betraktelsesätt» när han resonerar om dessa ting. Jag råkar också ha litet grand erfarenhet på detta område efter 42 år i pressen, därav betydligt över 30 år just som en av dessa underliga krumelurer som kallas för chefredaktörer och som enligt herr Björk »inte är mer än människor». Herr Hernelius menade f. ö. tydligen att de var

något *mindre* än människor, eftersom de var miljöskadade i synnerligen hög grad.

I varje fall inom den krets av pressen som jag känner bäst till har den sak vi här diskuterar aldrig utgjort något som helst problem. Herr Björk säger, att den dominerande tidningen inte skulle använda ett liberalistiskt betraktelsesätt utan mycket ofta, nästan regelbundet, säga nej till varje dementi. Så är det i verkligheten inte, i varje fall inte inom större delen av landsortspressen. Den tidning som jag har företrätt har haft en sådan där dominerande ställning med bortåt 80—90 procent av hushållen bland sina läsare, men det skulle i varje fall aldrig ha fallit mig in att resonera på det sättet, att man inte skall ta in en dementi för den sakens skull.

Herr Björk säger, att det är föga hjälpt om man får in en dementi i en tidning som kommer ut på annan ort. Men i allmänhet har väl den tidning som man vänder sig till någon liten spridning inom den ort där saken är aktuell. Jag kan försäkra herr Björk att en chefredaktör, som följer med saker och ting som han bör göra, vet att det finns en betydligt starkare nyhetsförmedling än den som till och med tidningen utför, och det är djungeltelegrafen. Om en tidning vägrar att ta in en dementi, brukar kollegerna i omgivningen med förtjusning ta in en dementi, där det står t. ex.: »Eftersom Örnsköldsviks Allehanda har vägrat att ta in detta inlägg, vänder jag mig till Er och ber Er att ta in det» — och detta brukar kollegerna som sagt göra med stor förtjusning.

Jag försäkrar att detta medverkar till att en sådan tidning åtminstone för en tid blir synnerligen aktuell även i det område, där den har en mycket ringa spridning. Man lånar till en början de lösnummer, som man lyckas få tag i, och det blir snart en väsentligt ökad lösnummerförsäljning. En chefredaktör måste begripa, att det bästa sättet att gö-

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

ra reklam för en konkurrent är att vägra att ta in en dementi och att risera, att den förfördelade — eller vad vi skall kalla honom — går till en annan tidning och begär att få en dementi införd där.

Jag tror alltså, herr talman, att det som herr Björk här yttrade är en betydlig överdrift av sanningen. Det finns väl ett och annat undantag, som vi kan peka på, men i det stora hela tycker jag nog att den svenska pressen sköter detta problem alldeles utmärkt.

Jag tror också liksom de tidigare talarna att det är alldeles fel att klanka på de yngre journalisterna. I så fall bör vi i stället klanka på chefredaktörerna, som inte när de anställer en ung journalist ger honom den rätta vägledningen. Jag för min del har alltid brukat göra på det sättet, när det kommit en yngre journalist, att jag sagt åt honom, att det viktigaste för en journalist inte är att kunna skriva utan att ha ett gott omdöme — kan han dessutom skriva, blir han en bra journalist!

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Jag vill först och främst understryka, att jag ingalunda har riktat några generella angrepp mot yngre journalister; jag har tvärtom framhåvt de svårigheter under vilka dessa journalister arbetar. Men jag har samtidigt noterat, att det finns exempel på sjunkande yrkesmoral inte minst hos vissa yngre journalister. Detta kan dock uppenbarligen inte tolkas som ett generellt angrepp.

Jag har också sagt att chefredaktörerna har sitt ansvar, och jag tror att en del av de problem det här gäller uppstår, kanske vi kan säga, genom ett samspel mellan chefredaktörer med otillräcklig ansvarskänsla och yngre journalister med otillräcklig yrkesmoral. Men jag vill som sagt alltjämt inte generalisera.

Det är intressant att notera, att herr Hernelius och jag tycks ha lättare att

komma överens i flertalet sakfrågor än de representanter för liberal press som här har uppträtt och verkar såsom stungna av en orm.

Andra informationsmedia än press är också, herr Hernelius, ett väsentligt problem att diskutera. Nu tog jag i mitt anförande bara upp den punkt som gäller pressen för att utskottet där hade en speciell argumentering. Dess argumentering i fråga om andra massmedia ligger ju på ett helt annat plan.

Jag tror visst, liksom herr Hernelius och andra talare, att Publicistklubbens regler är värdefulla. Det har också understrukits. Jag vill uttrycka förhoppningen att dessa skall bli allmänt och utan undantag respekterade. Så liberal är jag, att jag föredrar att problemet löstes genom en hundra procentig respekt för Publicistklubbens regler hellre än genom en lagstiftning. Men herr Hernelius måste alltjämt övertyga mig om att det nya förslaget till regler för Publicistklubben innebär en förstärkning av den enskildes ställning gentemot tidningarna.

Sedan föranleder mig herr Sörensons inlägg att något utreda frågan om liberalt kontra socialistiskt synsätt. Jag använde först uttrycket »liberalistiskt betraktelsesätt» i viss mån därför att jag ansåg att det här var fråga om en liberalism utan någon kontakt med den aktuella verkligheten. Jag vill dock understryka, att mycket av det goda i liberalismen har socialdemokratien accepterat och integrerat i sin idévärld. Det är de verklighetsfrämmande inslagen i liberalismen som vi vänder oss emot.

Jag kan också konstatera att det pågår en märklig utveckling inom vad herr Sörenson betecknar som liberalism. De gamla liberalerna var t. ex. rädda för monopol och maktmissbruk. De nya liberalerna är ingalunda rädda för, tycks det, konsekvenserna av lokala monopol inom pressen. De gamla liberalerna slog verkligen vakt om de enskilda människorna. Men när man

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

nu med hänvisning till monopolsituationer inom pressen understryker behovet av att stärka skyddet för de enskilda människorna — ja, då blir de nya liberalerna högeligen irriterade. Herr Sörenson och andra talare kanske inte riktigt har insett, att samhällsutvecklingen skapar helt nya problem när det gäller människornas frihet och rättigheter och att det i många fall blir nödvändigt att trygga den enskildes rätt genom kollektiva åtgärder och lagar.

Fru Segerstedt Wibergs inlägg behöver jag inte närmare gå in på, ty det hade mycket litet med mitt eget att göra. Varken hon eller några övriga talare tycks ha uppfattat, att den svaghet som jag riktade mig emot var utskottets försök i utlåandet av år 1965 att motivera ett avvisande av genmälesrätten med att man hade vissa garantier genom mångsidigheten och mångstämmigheten i pressen. Jag tillåter mig att konstatera, att denna mångstämmighet undan för undan håller på att försvagas. Därmed är det väl ändå alldeles klart, fru Segerstedt Wiberg, att också de garantier som utskottet hänvisar till i sitt utlåtande har försvagats.

Herr SÖRENSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Nej, herr Björk, jag känner mig inte stungen som av en orm precis! Att jag tog i litet grand beror på, att när man hör herr Björk i sina anföranden under den tid han varit i kammaren gång på gång kritisera liberal samhällssyn, så sitter man tyst länge, men så kommer en punkt när man säger ifrån. Det var det som jag nu gjorde.

Jag konstaterar med tacksamhet att herr Björk t. o. m. anser att det är ett hedersord att vara liberal när det gäller att acceptera det nya förslag till pressregler, som har kommit på bordet från journalisterna själva. Ja, så liberal är jag! Jag noterar också med tacksamhet att herr Björk konstaterar,

att vi i vårt samhällssystem har inte grerat liberala tankegångar som är av värde. Vi får antagligen tillfälle att vidare diskutera socialism kontra liberalism. Jag vill bara, utan att vidare förlänga denna debatt, säga herr Björk att jag helt delar den syn han har företrätt, att vårt nya samhälle inte kan leva på någon »laissez-faire-liberalism». Det finns ytterst få liberaler som har en sådan syn.

Jag delar också helt herr Björks uppfattning att det är nödvändigt att skydda enskilda människors integritet genom lagar och förordningar. Problemet är att avgöra *var* dessa gränser skall sättas. Det är ju det som diskussionen rör sig om. Jag tror att man i detta speciella fall ännu så länge — och så länge det går — skall vädja till pressetikens ansvar i det berörda avseendet. Det är möjligt att herr Björk och jag står närmare varandra än vad dagens diskussion har visat. Detta får väl framtida debatter göra klart.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Björk ansåg att vi hoppade till såsom stungna av en orm! Det tror jag inte, men när man talar om liberalism på det sätt som herr Björk gjorde i sitt första anförande, kommer det självfallet en reaktion från liberaler. I sitt andra anförande tonade herr Björk ned sitt angrepp väsentligt men vidhöll att det finns en monopoltendens inom pressen. Det är beklagligt, att tidningsdöden har gjort att många socialdemokratiska organ har tystnat. Men därmed har det inte uppstått någon monopolställning i pressen. Vi har närmare 130 tidningar i landet. Den monopolbild som herr Björk målar ut är felaktig.

Herr Björk gjorde det mycket bekvämt för sig genom att säga, att han inte skulle bemöta mig, men jag vill fortfarande veta var någonstans gemälen icke har förekommit och om det

Ang. rätt till beriktigande av uppgifter i press och radio

verkligen är många genmälen som inte blivit införda? Är denna tendens verkligen påtaglig, eller vad avsåg herr Björk med sitt första inlägg?

Det föreföll mig närmast som om herr Björk ville avskaffa systemet med ansvarig utgivare; då skulle man ju komma fram till ett sådant system som att låt oss säga en regering, som finge en proposition felaktigt refererad, skulle kunna tvinga igenom ett genmäle i tidningen mot utgivarens vilja. Man skulle alltså sätta ur spel regeln om att ingenting får publiceras i en tidning utan utgivarens samtycke, som det heter i tryckfrihetsförordningen.

Herr Björk säger att han har stött sig på att vi i utskottet har hänvisat till 1965 års utlåtande, men jag vill upprepa att det föreligger en hel rad utlåtanden i samma riktning. Bilden har inte ändrats så väsentligt som herr Björk nu hävdar. Om han hade tagit upp andra massmedia kunde man möjligen tala om monopoltendenser, men i pressen finns inte en sådan som herr Björk har beskrivit.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BJÖRK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan bara beklaga, att fru Segerstedt Wiberg alltjämt inte har uppfattat innebörden i mitt anförande.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Skulle inte herr Björk kunna exemplifiera vad det är för genmälen, som inte har kommit in och som han beklagar att man nu inte tvingar en tidning att införa, eftersom han tänker sig att det behövs en lagstiftning.

Han kan väl i alla fall göra mig den tjänsten att förklara sig litet utförligare på den punkten.

Herr BJÖRK (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har inte kontakt med över 7 miljoner svenskar och har alltså inte möjlighet att i detalj kartlägga deras upplevelser i relationerna till den svenska pressen.

Herr BLOMQUIST (h):

Herr talman! Debatten har fått en yrkesprägel och den har varit mycket intressant. Jag tror detta är sådant, som vi måste få debattera.

Som motionär vill jag emellertid framför allt hålla fast vid tongångarna i början av debatten. Det glädde mig mycket att få höra den journalistiska självprövning, som herr Björk gjorde, och som enligt vad jag förstod de närmaste talarna efter honom i stort instämde i. Ty det handlar främst om den lilla människan, som ofta kommer i kläm för tidningarnas iver att servera nyheter — den lilla människan som inte har andlig och materiell styrka att driva sin sak. Det är angeläget att vi inte upphör att kämpa för hennes rätt.

Det är bakgrunden till motionen, och jag är tacksam för debatten ur den synpunkten.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Herr Björk hade åtskilliga sanningar att säga, och en del av dessa sanningar kretsade kring pressmonopolproblemet. Detta är ett stort problem — internationellt lika väl som svenskt. Där problemet är mest markant, i Förenta staterna, söker tidningarna att på nyhetsplats balansera upp det genom att ge utrymme åt båda sidor i en utsträckning som är förebildlig för vår press i Europa.

Jag kan dock inte underlåta att ställa en liten fråga till herr Björk. Om herr Björk så reagerar mot monopol, och på goda skäl, varför vill då herr Björk, när det startas en ny televisionskanal i detta land, icke se till att det blir två redaktioner, en för vardera kanalen?

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Herr Hernelius vet mycket väl, att frågan om allsidighet och mångsidighet i radio och television har blivit ofta diskuterad och noga prövad. Man har varit utomordentligt angelägen om att genom olika bestämmelser och olika organ få garantier för att en sådan mångstämmighet skall bli verklighet.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Det talas här så mycket om »den lilla människan» som kommer i kläm. Jag måste nog säga, att det inte är i sitt förhållande till pressen som den lilla människan mest kommer i kläm, utan det är i betydligt större utsträckning i sitt förhållande till myndigheterna, och till kommunala instanser, som den enskilda människan råkar illa ut. Då har hon bara en chans, och det är att pressen ingriper och hjälper den lilla människan, som behöver hjälp. Många gånger är det just tack vare pressens ingripande som hon får rättvisa.

Jag tycker fortfarande att man överdriver i den här debatten. Bara det faktum att pressen finns utgör ett välbehövt tryck på myndigheterna och på de kommunala instanserna, att de inte får behandla den lilla människan hur som helst. Pressen finns där och kan vara med om att tvinga fram rättvisa.

Herr HERNELIUS (h):

Herr talman! Förhållandet är väl det att herr Björk genom sitt ställningstagande i fråga om TV 2 inte bara bevarar ett monopol utan förstärker och skärper monopolet, eftersom TV 2 skall ha samma ledning och ligga inom samma bolag som TV 1.

Herr BJÖRK (s):

Herr talman! Herr Hernelius har inte kunnat bestrida vad jag har sagt om strävandena att skapa garantier för mångsidighet i radio och TV.

Ang. skydd för vissa äldre sjöfynd

Herr Axel Andersson tycks nu plötsligt föreställa sig att jag har yrkat på den svenska pressens avskaffande! Nej, herr Axel Andersson, jag klagar verkligen inte över att det finns för många tidningar. Jag tycker tvärtom att det borde finnas flera.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner om åtgärder vid ärekränkning i massmedium, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. skydd för vissa äldre sjöfynd

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 350) om fornminnen, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 27 januari 1967 dagtecknad proposition, nr 19, vilken hänvisats till lagutskottet och behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 350) om fornminnen,
- 2) lag angående ändring i lagen den 2 april 1918 (nr 163) med vissa bestämmelser om sjöfynd, och
- 3) lag angående ändrad lydelse av 11 § lagen den 22 april 1938 (nr 121) om hittegods.

I propositionen hade föreslagits, att bestämmelser om skydd för vissa äldre sjöfynd skulle införas i lagen om fornminnen.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat två i anledning av densamma väckta motioner, nämligen

Ang. skydd för vissa äldre sjöfynd

de likalydande motionerna I: 704, av herrar *Tistad* och *Svenungsson*, samt II: 879, av herr *Åberg m. fl.*, i vilka motioner yrkats, att riksdagen skulle avslå propositionen nr 19 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om nytt förslag till lagstiftning om skydd för äldre sjöfynd som bättre än det nu framlagda anslöte till de principer, vilka låge till grund för lagen den 2 april 1918 med vissa bestämmelser om sjöfynd.

Utskottet hade i det nu ifrågakvarande utlåtandet på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen med avslag å motionerna I: 704 och II: 879 måtte bifalla förevarande proposition, samt

B. att nyssnämnda motioner i övrigt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **TISTAD** (fp):

Herr talman! Tredje lagutskottets utlåtande nr 14 behandlar en proposition angående ändring i fornminneslagen och vissa konsekvensändringar i andra författningar. I de likalydande motionerna nr 704 i första och 879 i andra kammaren yrkas att riksdagen skall avslå propositionen och hos regeringen begära ett nytt förslag till lagstiftning. Som en av motionärerna vill jag gärna säga ett par ord i ärendet.

Enligt förslaget skall i lagen om fornminnen införas särskilda bestämmelser om skeppsvrak, vilka bestämmelser skall tillämpas, om det kan antas, att det har gått minst hundra år sedan skeppet blev vrak. Samma bestämmelser skall gälla för föremål, som påträffas i ett sådant vrak eller i närheten av det, om föremålet har samband med vraket. Bestämmelserna innebär, att ett sådant skeppsvrak eller föremål får undersökas eller bärgas bara av riksantikvarien eller av någon som fått tillstånd av riksantikvarien. Om bärgning sker, skall vraket eller föremålet tillfalla kronan, när det inte finns någon ägare.

Andra sjöfynd, som kan antas vara

minst hundra år gamla, skall behandlas enligt bestämmelserna för fornfynd som påträffas utanför fast fornlämning. Sådana fynd har upphittaren rätt att behålla och han behöver inte göra någon anmälan om fyndet. Det finns emellertid ett undantag. Om föremålet består av guld, silver eller koppar, är upphittaren skyldig att hembjuda det till kronan för inlösen. Om sådant fynd skall upphittaren göra anmälan till riksantikvarien eller hans ombud eller också till polismyndighet. Om det då finns anledning att anta, att det finns ägare till föremålet, skall fyndet kungöras som hittegods. När kronan inlöser fornfynd kan upphittaren i vissa fall få hittelön.

Lagförslaget gäller som sagt äldre sjöfynd. För andra sjöfynd tillämpas en lag av 1918. Enligt denna lag skall den som bärgar övergivet fartyg eller skeppsvrak eller redskap eller gods, som hör till fartyg, göra anmälan till tulltjänsteman eller polisman. Anmälan skall vidarebefordras till vederbörande distrikttullanstalt, i regel en tullkammare, som svarar för det vidare förfarandet. I normalfallet innebär detta, att tullanstalten skall utfärda kungörelse om fyndet och i den förelägga ägaren att anmäla sig inom viss tid. Om ägaren kommer inom den utsatta tiden och visar sin rätt, får han tillbaka sitt gods mot det att han ersätter bärgaren för hans kostnader och betalar honom bärgarlön. Om ägaren inte kommer, skall strandfynd tillfalla kronan efter avdrag av bärgarlön och kostnader. Andra fynd än strandfynd, d. v. s. bottenfynd och flytfynd, skall tillfalla bärgaren. Från dessa normalregler ges det vissa undantag för fynd av mindre värde och fynd som inte kan vårdas utan risk för att försämras, men dessa undantag har ingen betydelse i detta sammanhang.

Eftersom handläggningen av sjöfyndsärenden, som är en många gånger intrikat uppgift, ankommer på tullmyndigheterna, hade det varit naturligt, att den departementspromemoria, som har legat till grund för propositionen, hade

remitterats också till generaltullstyrelsen. Så har emellertid inte skett. Detta måste betecknas som en anmärkningsvärd brist i förberedandet av förslaget.

I motionerna pekar vi på att behandlingen av äldre sjöfynd enligt fornminneslagen kommer att skilja sig rätt avsevärt från behandlingen av andra sjöfynd enligt sjöfyndslagen. Propositionsförslaget tar ganska ensidigt sikte på sådant avsiktligt efterforskningsvrak och vrakdelar som bedrivs framför allt av sportfiskare. Det är emellertid mycket vanligt, att föremål på havsbotten påträffas helt oavsiktligt, t. ex. i samband med fiske eller hamn- eller farledsarbeten. Bärgaren har samma besvär med bärgningen, vare sig det är fråga om ett vanligt sjöfynd eller ett fynd som faller under fornminneslagen. När det gäller ett fynd av det sistnämnda slaget som har samband med ett skeppsvrak, skall fyndet tillfalla kronan, såvida det inte finns någon ägare, och det finns det ju i regel inte när det är fråga om så gamla föremål. Någon ersättning till bärgaren kan, såvitt jag kan finna, inte utgå enligt fornminneslagen i detta fall. Om det däremot är fråga om ett vanligt sjöfynd, tillfaller fyndet bärgaren, om ingen ägare anmäler sig. Kommer ägaren och styrker sin rätt till godset, är bärgaren i varje fall berättigad till bärgarlön.

Jag sade nyss, att det i regel inte finns någon ägare till vrak av fartyg, som förlit för mer än hundra år sedan. Men när det gäller fynd av äldre föremål, som inte har samband med sådant vrak, är förutsättningarna helt andra. Det är då föremålets egen ålder som är avgörande. Är föremålet minst hundra år gammalt är fornminneslagen tillämplig på fyndet. I annat fall skall sjöfyndslagen tillämpas på det.

Benämningen fornfynd leder ju tanken till mycket fjärran tider, men egentligen är ju hundra år ingen särskilt hög ålder när det gäller materiella ting. Många av oss har säkerligen i sin ägo bruks- och prydnadsföremål av olika

Ang. skydd för vissa äldre sjöfynd slag som är äldre än så; det är vad vi vanligen kallar för antikviteter. Om ett kolli med antikviteter skulle gå förlorat under en sjötransport och någon sedan bärgar detta kolli, är det enligt den föreslagna lagstiftningen att betrakta som fornfynd och inte som sjöfynd. Någon skyldighet för bärgaren att anmäla fyndet för att ägaren skall få underrättelse om det stadgas inte i fornminneslagen. Enligt utskottets uppfattning anses bärgaren emellertid vara skyldig att anmäla fyndet till polisen enligt hittegodslagen. Enligt denna lag kan bärgaren få hittelön om ägaren ger sig till känna. Ifall föremålet enligt fornminneslagen inlöses av kronan, kan hittelön utgå enligt riksantikvariens bestämmande, men bara som det står i lagen, »om skäl därtill äro». Det är alltså inte fråga om någon ovillkorlig rätt. Om det däremot rör sig om ett vanligt sjöfynd, är bärgaren under alla förhållanden berättigad till bärgarlön, som skall bestämmas enligt grunder som anges i sjölagen. Bärgarlön kan uppgå till hälften av det bärgades värde eller mer, medan hittelön normalt ligger omkring 10 procent av värdet. Bärgarlön och hittelön är alltså skilda ting.

Vi motionärer har kommit till den slutsatsen, att lagregler om skydd för äldre skeppsvrak och sjöfynd är av behovet påkallade men att de bör ansluta sig bättre till de principer som ligger till grund för sjöfyndslagen än vad det framlagda lagförslaget gör. Eftersom förslaget enligt vår mening kräver en grundlig överarbetning för att kunna accepteras, har vi inte sett någon annan möjlighet än att yrka avslag på propositionen och föreslå riksdagen att hos Kungl. Maj:t begära ett nytt förslag till lagstiftning.

Utskottet tillstyrker att propositionen bifalles i oförändrat skick. I sitt utlåtande har utskottet i detalj gått in på den kritik som anförts i motionerna och har vid sin behandling av dem i realiteten försett lagförslaget med sådana anvisningar för lagens tillämpning, att

Anslag till patent- och registreringsverket

motionärernas synpunkter i väsentliga avseenden har vunnit beaktande. Därefter konstaterar utskottet i utlåtandet, att skiljaktigheterna mellan förslaget och motsvarande bestämmelser i sjöfyndslagen inte är av någon mera väsentlig betydelse.

Som ytterligare motivering för sitt tillstyrkande av lagförslaget tillfogar utskottet: »De föreslagna reglerna torde f. ö. komma att tillämpas i relativt liten utsträckning.»

Herr talman! I denna utskottets, vågar jag kalla det förhoppning kan jag instämna.

Jag har inte något yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1967/68 inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 1—15

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 16***Anslag till patent- och registreringsverket**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Patent- och registreringsverket: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 274 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Stefanson* och *Skårman* (I: 148) samt den andra inom andra kammaren av herr *Löfgren m. fl.* (II: 184), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte besluta att till Patent- och regi-

streringsverket: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 956 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 148 och II: 184, till Patent- och registreringsverket: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 274 000 kronor.

Vid punkten hade reservation avgivits av herrar *Axel Andersson*, *Harry Carlsson*, *Nelander*, *Tobé* och *Westberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 148 och II: 184, till Patent- och registreringsverket: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 17 956 000 kronor.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Det förekommer i inte så få fall att enskilda personer måste anlita samhällets service i olika avseenden — samhället gör alltså tjänster för den enskilde och tar i regel betalt för detta. Näringslivet får i skilda sammanhang anlita myndigheterna för tillstånd av olika slag m. m. Denna myndigheternas service har till syfte att gagna näringslivet. Under sådana förhållanden är det angeläget att förutsättningarna för att myndigheterna skall kunna ge en tillfredsställande service är goda.

Ofta förekommer det emellertid att den service, som myndigheterna skall ge, försvåras av bl. a. personalbrist. Så är förhållandet t. ex. vid patent- och registreringsverket. Det råder ingen tvekan om att patentavdelningen liksom även besväravdelningen för närvarande är underbemannade, vilket gör att servicen blir dålig. Som exempel på detta kan nämnas att balansen av icke avgjorda patentansökningar nu är 62 000

samt att balansen för ännu inte avgjorda besvärssärenden har stigit från 415 i december 1961 till 869 i december 1966, alltså mer än det dubbla. Medelbehandlingstiden är på besvärssavdelningen fyra och på patentavdelningen fem år. Det kan således dröja inemot nio år innan vissa patentärenden blir avgjorda. Om man jämför detta med att patenttiden är 17 år framstår det klart för alla att nuvarande förhållanden är helt otillfredsställande.

Inte minst mot bakgrund av att patentavgifterna föreslås höjda från den 1 juli 1967 bör det finnas möjlighet att öka personaluppsättningen vid patent- och registreringsverket för att få bort de flaskhalsar i behandlingsgången som nu förekommer. Det gäller särskilt att anställa ytterligare ingenjörspersonal för den tekniska granskningen av ansökningar.

Förslag om en sådan personalupprustning framlägges i motionerna I: 148 och II: 184. I reservationen vid punkten 16 i utskottets utlåtande yrkas bifall till motionerna.

Herr talman! Jag ber att mot bakgrund av det nu anförda få yrka bifall till reservationen.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! När det gäller denna punkt föreligger det som herr Carlsson har sagt en reservation. Jag vill erinra om att Kungl. Maj:t har begärt en ökning av förevarande förslagsanslag till 17 274 000 kronor, medan motionärerna vill ha en ytterligare höjning av anslaget.

Herr Carlsson anförde i sitt inlägg, och det står också i reservationen, att patent- och registreringsverket svarar för en del av samhällets service, och det är alldeles uppenbart att patentverket har den uppgiften. Jag vill emellertid understryka vad utskottet säger i sitt utlåtande, nämligen att enligt vad av statsrådsprotokollet framgår har för

Anslag till patent- och registreringsverket

patent- och registreringsverket utarbetats en långsiktsplan med bl. a. ett preciserat program för rationaliseringsverksamheten. Syftet därmed är att komma till rätta med de problem som också reservanterna tar upp i sin reservation.

I anslutning till herr Carlssons påpekande om den väldiga ökningen av antalet ärenden i patentverket bör det kanske framhållas, att utvecklingen på personalsidan ingalunda har varit stillastående. Det har skett en ständig ökning av personalen varje år. Låt mig ta budgetåret 1957/58, då det fanns 338 anställda, och mot det ställa budgetåret 1966/67, då antalet anställda var 436. Härtill kan läggas att patent- och registreringsverket dessutom har till sitt förfogande ett icke obetydligt arvodesbelopp, som under den tidsperiod jag nyss angav har ökat från 214 700 kronor till över 1 miljon kronor. Med hjälp av detta anslag har patentverket lyckats anställa kvalificerat folk. Svårigheten är ju närmast att få kvalificerad personal för de olika uppgifterna. Vi hoppas att den rationalisering som skall äga rum enligt långsiktsplanen kommer att ge åsyftat resultat.

Jag ber med det anförda, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Jag bestrider inte att anslaget i år har uppräknats, men jag vill samtidigt göra gällande att det föreligger en så pass stor brist, att personalen borde förstärkas ytterligare. Utredningen påvisar att det om tio år kommer att ligga 72 000 oavgjorda ärenden hos patent- och registreringsverket. Detta anser jag inte är vare sig lämpligt eller nödvändigt. Man borde kunna rusta upp personalstyrkan ytterligare för att kunna nedbringa den stora balans, som för närvarande råder och som kommer att bli ännu större under de närmaste åren.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Carlsson, Harry*, begärde vote-ring, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Harry*, begärde rösträkning, verkställdes nu vote-ring medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 111;

Nej — 25.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 17—23

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 26 375 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Hamrin-Thorell* och fru *Segerstedt Wiberg* (I: 15) samt den andra inom andra kammaren av herr *Sjöholm m. fl.* (II: 21), i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte besluta, att beviljandet av anslaget till Fonden för idrottens främjande skulle förbindas med villkoret, att intet därav finge användas för boxningsändamål;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Karl-Erik Eriksson m. fl.* (I: 298) och den andra inom andra kammaren av herr *Sundkvist m. fl.* (II: 392), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte hemställa om Kungl. Maj:ts medverkan till anordnandet av ett riksomfattande lotteri — genom Svenska penninglotteriet — vars avkastning skulle avsättas till fonden för idrottens främjande;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Rimmerfors m. fl.* väckt motion (II: 525).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

1. att riksdagen måtte till Avsättning till fonden för idrottens främjande för budgetåret 1967/68 anvisa ett anslag av 26 375 000 kronor;

2. att motionen II: 525 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

3. att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 15 och II: 21, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i punkten anförde;

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

4. att motionerna I: 298 och II: 392 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Axel Andersson, Kaijser* och *Harry Carlsson, fru Wallentheim* samt herrar *Johan Olsson, Eliasson* i Sundborn, *Nelander, Björkman, Sjönell* och *Westberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 3 hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: 15 och II: 21, besluta, att förevarande anslag icke skulle disponeras för främjande av boxningsutövning;

b) av herrar *Axel Andersson, Ivar Johansson, Kaijser, Harry Carlsson, Ottosson, Åkerlund, Johan Olsson, Bohman, Eliasson* i Sundborn, *Nelander, Björkman, Tobé, Sjönell* och *Westberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under 4 hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 298 och II: 392, i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om åtgärder för anordnande genom Svenska penninglotteriet av ett riksomfattande lotteri, vars avkastning skulle avsättas till fonden för idrottens främjande.

Herr CARLSSON, HARRY, (fp):

Herr talman! Frågan om statligt stöd till amatörboxningen har varit uppe till behandling vid flera riksdagar i följd. Riksdagsmajoriteten har intagit den hållningen, att statsmakterna inte bör ge direktiv beträffande inriktningen av det ekonomiska stödet till idrotten, utan att det får ankomma på Riksidrottsförbundet att bestämma i fråga om fördelningen av bidraget mellan olika idrottsgrenar.

En mycket stark opinion i riksdagen har emellertid ansett att statligt stöd inte bör utgå till boxningen. Det gäller i detta sammanhang inte ett ekonomiskt

stöd till den professionella boxningen, utan frågan begränsar sig till amatörboxningen. Men också inom amatörboxningen föreligger betydande hälsorisker, som inte kan elimineras med den noggrannaste läkarkontroll. Det ligger i boxningens natur att vara hälsovådlig.

Även om man inte kan påvisa en lika stor skadefrekvens inom amatörboxningen som inom proffsboxningen, lär ingen bestrida att skaderisken är stor, varför det enligt min mening inte föreligger något skäl för att samhället skall stödja en sådan hälsovådlig hantering. Mot denna bakgrund kan jag inte finna annat än att riksdagen bör säga ifrån att de medel som är avsatta för idrotten inte bör komma amatörboxningen till del. Sådana direktiv är väl förenliga med en positiv inställning till den verksamhet som Riksidrottsförbundet bedriver för övrigt. Vi bör enligt min uppfattning stödja sund idrottsutövning, men inte den nedbrytande hantering som amatörboxningen utgör.

Jag yrkar bifall till reservation a vid punkten 24 i utskottsutlåtandet.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! I tio år har jag här i kammaren regelbundet kämpat för att inte något av detta statsanslag för idrottens främjande — som den i övrigt så väl behöver — skulle få gå till den avart av idrott som boxningen utgör, varken till den professionella boxningen eller till amatörboxningen. Faromomenten och skadeverkningarna vid den senare är visserligen mindre men även här så höggradiga att man inte kan bortse från dem. Jag har under dessa år haft praktiskt taget all medicinsk expertis bakom mig, men kammaren har i alla fall inte velat lyssna, åtminstone inte majoriteten. Man har under senare år sagt att man först velat avvakta den utredning över boxningssportens skadeverkningar som igångsatts efter Nordiska rådets begäran därom för några år sedan.

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Nu har en utredning kommit och klart visat vilka stora faromoment och skadeverkningar som uppstår genom boxningen. Det är en förskräckande bild som utredningen här ger. Det mest intressanta är att man konstaterat att även amatörboxningen innebär mycket stora risker och att också här ett flertal svåra eller dödliga skador uppstått. Jag har tidigare hävdat detta, men bemötts med påståendet att det inte vore bevisat. Nu har det bevisats mycket utförligt.

Utredningen har sedan gått på remiss, och olika myndigheter — främst sociala och medicinska — har avgivit sina remissvar. Remissvaren har utan undantag mer eller mindre gått ut på att man helst bör förbjuda all boxning inom landet, såväl amatörboxning som professionell boxning. Om detta inte anses politiskt möjligt borde man åtminstone inte understödja boxningen genom allmänna medel. Att understödja sådant som innebär skadeverkningar eller att man slår ihjäl varandra, det är inte en uppgift för Sveriges riksdag.

Jag kan citera vad medicinalstyrelsen svarade då den avgav sitt remissyttrande: »Boxning är den enda sportgren där den som avsiktligt tillfogar motståndaren en svår skada ej diskvalificeras utan i stället utropas som segrare.»

Socialstyrelsen skriver i sitt svar: »All tävling och uppvisning i boxning bör helt förbjudas. Det bör icke komma ifråga att understödja boxningssporten med allmänna medel.»

En man som boxningens förespråkare mycket väl känner, doktor Gösta Karlsson, Ingemar Johanssons medicinske rådgivare, skriver på detta sätt: »Medicinskt sett finns det ingen nåd för boxningen. Den bör försvinna. När det blev definitivt klagjort att knockout är hjärnskakning då skulle boxningen helt enkelt packat ihop trunken och tacka för den tid som varit.»

Vi vet att det inte bara i Sverige, utan överallt i världen, finns en opinion mot boxningen. I ett flertal kulturländer har boxningen förbjudits. En av de största

medicinska tidskrifterna, *The Lancet*, som utkommer i London, skriver på följande sätt: »De medicinska skälen mot boxningen är nu så starka, att det är läkarnas klara plikt att kämpa för att den helt avskaffas.»

Riksdagen får inte ta på sitt ansvar att ytterligare ungdomar skall avlida i förtid eller få men för livet genom boxning. Samhällets medel får inte användas för understöd av fysiskt och psykiskt skadegörande. Nu säger någon: Men vi får väl även skador vid ishockey, o. s. v. Det är riktigt, men skillnaden ligger i att dessa skador uppstått ofrivilligt genom olyckshändelse, under det att boxningens mål är just sådana skador. Man kan inte vinna på knockout — och det är det förnämsta sättet att vinna — utan att göra motståndaren medvetslös. Detta innebär regelbundet en allvarlig hjärnskada, mycket allvarligare än man tidigare kunnat drömma om. Det har nu visat sig att man nästan alltid får en skada, som visserligen ibland kommer först efter något årtionde men som ändå är gravt allvarlig.

Efter den s. k. Högbergsgalan i början av februari gick ett allmänt rop genom alla svenska tidningar: Förbjud boxningen! Dess skadeverkningar är för stora för att kunna tolereras!

Under senare tid har den ena skandalmatchen efter den andra ägt rum ute i världen. I samband med detta sade professorerna Lars Werkö och Olle Höök, som intervjuades i *Aftonbladet* den 5 februari, klart och tydligt: Förbjud all boxning i Sverige! Det är det enda vettiga!

Vi har dödsfall och grava skador överallt. En hel del har vi fått se i TV. Jag hoppas verkligen att en del av ledamöterna sett på eländet. Det borde även för den mest förstockade kunna öppna ögonen för boxningens ohyggliga skadefilosofi. Enligt min mening är det en skamfläck för ett kulturland att dess riksdag skall understödja sådant med allmänna medel. Det är ingenting annat än en hyllning till våld och krig. Man

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

protesterar mot kriget i Vietnam på grund av dess våldsmentalitet, men samtidigt gläds man, då TV-skärmen visar hur människor på det mest blodiga och smärtsamma sätt lemlästar och slår ihjäl varandra under boxning. Boxningen är en avart av idrott. Idrott är fysiskt och psykiskt hälsobringande, fostrande och stimulerande för alla, i synnerhet för ungdom, och det bör vara en hjärtesak för vår riksdag att understödja idrotten. Men man skall inte understödja avarter av idrott. Det är en förolämpning mot all sund idrott att kalla boxningen med samma namn. Hela dess syfte är direkt motstridigt.

Med dessa ord yrkar jag, herr talman, bifall till reservation a.

Vi har också en annan reservation på denna punkt, nämligen reservation b. I denna reservation hemställs om åtgärder att genom Svenska penninglotteriet eller på annat sätt ordna ett riksomfattande lotteri, vars avkastning skall avsättas till fonden för idrottens främjande. Utskottsmajoriteten hävdar att ett sådant lotteri inte skulle ha erforderlig styrka att stå sig i konkurrensen med andra redan förefintliga större lotterier. Jag är dock övertygad om att ett sådant lotteri mycket väl skulle kunna hävda sig. Idrotten har ett så gott renommé i vårt land att ett sådant lotteri inte bör vara någon konst. Idrotten behöver också sannerligen dessa pengar. Jag menar inte boxningen utan den andra, riktiga idrotten, ty boxning räknar jag inte som idrott. Jag tycker därför att det finns orsak att söka finna vägar att även genom ett sådant riksomfattande lotteri öka möjligheterna för idrotten att få pengar, så att den kan fostra våra ungdomar.

Med denna motivering yrkar jag, herr talman, också bifall till reservation b.

Herr SÖRENSON (fp):

Herr talman! Jag skall allvarligt sträva efter att inte verka som en stungen orm, vilket herr Björk anklagade mig för att göra för en stund sedan — jag

känner mig inte så. Jag har dock behov av att framföra några synpunkter i all korthet på det ärende som nu behandlas.

I den ideologiska debatt som ägde rum för en stund sedan ställde herr Björk frågan: Var skall gränsen sättas i samhället när det gäller individens rätt att få lagligt skydd? Det är väl egentligen samma principfråga som det gäller i ärendet om stöd åt boxningssporten. Skall man eller skall man inte få ge fritt utlopp för de aggressioner som man kan ha inom sig? Skall man i samhället få agera såsom man vill göra när det gäller att ge utlopp för sin aggression? Vi säger i riksdagen: Det får man inte. För en tid sedan sade vi så här: Ge inte barn en örfil — det är inte tillåtet. Men vi säger att ordnat slagsmål, det har vi ingenting emot. Och inte bara det, utan vi säger också att vi inte har någonting emot att boxningen får ett stöd som har sin utgångspunkt i de pengar som skattebetalarna har att erlægga.

Det kan naturligtvis sägas att det är bättre med ett organiserat än ett oorganiserat slagsmål — det innebär en viss avlastning och en viss avspänning. Det kan naturligtvis sägas att det är bättre med organiserade former för att ge utlopp för inneboende destruktiva krafter än att låta dem få fritt spelrum. Och det kan också sägas: Om inte boxning tillåtes hittar det moderna samhället andra liknande former under vilka både publik och de som agerar finner uttryck för sitt aggressionsbehov. Jag hör inte till dem som utan vidare vill avföra den frågan ur debatten. Jag tror att den behöver bli föremål för verklig begrundan, så att man vet var man står i personligt-psykologiskt avseende. Men vi måste ju ta ställning, och då får vi väga argumenten för och emot. Det förefaller då, som om det argument jag här anfört väger ganska lätt i jämförelse med andra argument, som pekar i riktning mot en reserverad hållning till boxning.

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Herr Edström har med stor kraft talat om de skadliga verkningar i fysiskt avseende som kommer av boxning — jag behöver inte upprepa vad han anfört härom. En av Stockholms morgontidningar tillhandahöll i dag en hel lista på uttalanden om hur riskabelt det är med boxning, både professionell boxning och amatörboxning. Men jag tycker att det är väl värt att rädda till protokollet ett yttrande av en amerikansk boxningsdomare, Harold Barnes, som lär ha dömt omkring 6 000 boxningsmatcher och alltså bör veta vad han talar om. Han säger på följande sätt: »Men trots alla försiktighetsmått är och förblir boxning en livsfarlig sport. Det finns bara ett sätt att skydda dem som trots allt vill utöva den — att helt förbjuda den.»

Jag tycker att det skulle vara mycket intressant att få en ökad insikt i frågan hur det psykiska spelet kring boxningen är dels hos dem som utövar denna sport, dels hos den publik som söker sig till boxningsarenorna. Jag skulle knappast tro att någon kunde undgå att ta intryck av Jolos reportage i Dagens Nyheter om en proboxningssgala i Johanneshov för inte så länge sedan. Det var ingen skjutjärnsjournalistik som kom till uttryck i det reportaget, utan det föreföll som om vad som skrevs var grundat i en god pressetik. Det var ingen beskrivning med tendentiöst negativt engagemang, utan det var ett försök att återge den stämning som faktiskt rådde i den situationen.

Man kan icke utan vidare gå förbi allt detta i Sveriges riksdag och säga: »Det bryr vi oss inte om.»

I nuvarande läge är det inte fråga om ett förbud mot amatörboxning, utan reservanterna säger att vi icke bör stödja den form av idrott det här gäller. Majoriteten säger att Riksidrottsförbundet får bestämma den saken och att riksdagen inte kan lägga sig i hur Riksidrottsförbundet fördelar de pengar som man får i anslag av riksdagen. Det är ett lätt sätt att komma undan ansva-

ret. Ansvarvilar alltså, enligt detta resonemang, inte på oss i denna kammare eller i andra kammaren, utan på Riksidrottsförbundet. Detta har, säger man vidare, varit principen i alla tider, och det är nödvändigt för oss att följa den principen. Jag tillåter mig att säga att om Riksidrottsförbundet inte begriper bättre än att använda en del av de anslag man får för att stödja amatörboxning, måste vi som här i riksdagen bär det yttersta ansvaret säga att vi inte vill att de pengar som vi med glädje anslår åt idrotten i vårt land skall användas till amatörboxning.

Jag känner inte till i vilken grad svenskt sjukhusväsende har att ta hand om neurologiska skador som har uppkommit genom amatörboxning — jag kan alltså inte yttra mig härom. Men på grund av det handikapp jag lider av har jag tillbringat ganska lång tid under de senare åren på neurologiska kliniker. Den senaste gången var i höstas. I samband med en undersökning kom en man och talade med mig. Han hade varit amatörboxare i elva år, men nu hade något hänt med honom. Hans hjärna var uppenbarligen så skadad att den inte fungerade på normalt sätt. Det var mycket svårt att komma åt vad han hade för skada. Jag säger naturligtvis inte att vi inte med all kraft skall hjälpa en människa i en sådan situation. Men under min sjukhusvistelse lades en man in, som led av Parkinsons sjukdom. Han hade under mer än tio år legat på ett ålderdomshem utan att kunna få behandling vid någon svensk neurologisk klinik. Jag kan naturligtvis inte generalisera utifrån detta enda exempel, men jag uppfattar det som något galet när vi inom svensk sjukhusvård inte kan hjälpa en stackars skogsarbetare, som förötts av Parkinsons svåra sjukdom, men har möjlighet att låta en man som frivilligt har gått in i amatörboxningen och under elva år ägnat sig åt den få samhällets hjälp. Något fel är det med en sådan ordning. Under min sjukhusvistelse stärktes jag

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

i min känsla: Något stöd åt amatörboxningen kan jag personligen icke vara med om att votera för.

Jag tycker nog också att det ibland finns en tendens i kamrarna att krypa bakom majoriteternas ord om att en utredning är på gång. Även nu hänvisar man till en utredning — jag behöver inte citera vad majoriteten skriver. Mig synes att vi har så klar insikt i det allvar det här gäller att vi icke behöver vänta på fler utredningar, utan kan, om vi har det politiska modet, säga här i kammaren: Pengar till idrott, gärna mer än vad som anslagits, men ingenting till amatörboxningen. Jag tycker tiden är inne för oss att säga: Låt dem slåss i boxningsringarna med fastställda regler, om de vill göra det. Men statligt stöd till den formen av idrott: Nej!

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen a.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Herr Edström och herr Sörenson har sagt många kloka ord i denna fråga. Vad jag har att komma med är kanske inte så betydelsefullt, utan det är snarare några allmänna reflexioner.

Det gäller här inte professionell boxning, utan bara amatörboxning. Den professionella boxningen kan vara farlig och ge dödliga skador, det är alla övertygade om. Dess utövare får så småningom bestående hjärnskador; de blir vad man brukar kalla punch drunk. Inom den professionella boxningen äger det rum ett ekonomiskt spel av allt annat än sympatisk natur, och utövningen har inte med sund idrott att göra. Men det är ju den professionella boxningen! Det är inte den vi talar om nu, utan vi talar om statsbidrag till amatörboxningen, vilket är en helt annan sak! Det är den professionella boxningen som är avskryvård, för att använda ett uttryck som statsrådet Lange begagnade sig av häromdagen, och den vill vi icke stödja med statsmedel, inte någon av oss. Den

är avskryvård! Tänk ändå på hur man kan egga upp intresset kring den. Skall Risberg följa läkarnas råd att inte boxas mer på grund av sin ögonskada? Skall han boxas i alla fall? Om han boxas, skall då hans ögonskada gå upp igen? Underförstått, det vore mycket spännande att se om han just under matchen skall få igen sin ögonskada.

Men det där rör ju bara den professionella boxningen; amatörboxningen är någonting helt annat. Där är man försiktig, skyddad, där händer det ingenting. Det är den mest allsidiga kroppsövning man kan tänka sig. Det är klart att den skall understödjas, anser man. Det finns ju läkare som bestyrker att det är en så fin och allsidig kroppsövning att boxas. Men trots allt vet vi att också amatörboxningen kan ge till och med dödliga skador. Det vet vi alla mycket väl, och det läser vi om då och då. Den kan också föra med sig att vederbörande efter en längre tids utövande av idrotten kan bli punch drunk, som vi nu senast hörde av herr Sörenson.

Också utskottet har i år konstaterat att även amatörboxningen kan vara farlig, kan ge skador. Och vi läser som sagt då och då i tidningen om amatörboxare som har avlidit i samband med matcher.

Herr talman! Det finns väl ingenting som så stimulerar intresset för den professionella boxningen som just utövan- det av amatörboxning. Var är det som man rekryterar de professionella boxarna? Naturligtvis bland amatörboxarna. Kan vi få bort amatörboxningen, kommer helt säkert också intresset för den professionella boxningen att minska.

Jag har många gånger undrat varför man vill fortsätta att ge understöd åt amatörboxningen. Det strider ju så helt mot vår inställning i alla andra sammanhang. Vi vill ju i princip skydda varje enskild människa mot skador, vi vill skjuta undan invaliditet, lidande och död. Men när det gäller boxning

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

har man en helt annan inställning. Då bortser man helt och hållet från den synpunkten. Vi vet att boxningsidrottens syfte, till skillnad från vad som gäller för all annan idrott, är att åstadkomma skador på motståndaren. Men det hindrar inte att en majoritet inom Sveriges riksdag alljämt står bakom uppfattningen att riksdagen skall ge bidrag till utövande av amatörboxning. Jag förstår över huvud taget inte att så kan vara fallet.

Herr talman! Vi som vill gå emot det anslaget kommer inte att förtröttas. Vi kommer att fortsätta vårt arbete, och vi hoppas att vi om inte i dag så i sinom tid skall vinna majoritet. När man arbetar för en sak som bärs upp av hela ens innersta övertygelse är man förvissad om att man så småningom skall vinna framgång. När som i denna fråga skiljelinjen inte går utefter politiska partilinjier, har man också i dagens läge förhoppning om att så snart skall bli fallet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen a.

Herr SKÄRMAN (fp):

Herr talman! När jag begärde ordet i denna debatt var det inte för att avreagera mig några aggressioner gentemot boxningsidrotten sådan den bedrivs rent amatörmässigt.

Jag måste tillstå för kammaren att jag under mina studieår här i Stockholm i slutet av 1920-talet under ett par terminer var en flitig besökare på Weimarks institut, och jag kan vittna om att, åtminstone på denna tid, där bedrevs en mycket sympatisk form av the noble art of self-defence, som det heter. Det var friska och välgörande träningsinsatser. Det förekom inte enbart boxning utan mycket gymnastik och annan idrott. Det rådde ett gott kamratskap. Ett och annat minne kunde man väl inte undvika att få, men det får man ju även i andra idrotter, till exempel hockey. I stort sett har man

emellertid mycket goda minnen från Weimarks, det kan jag vittna om.

När man emellertid av läkarvetenskapen — två representanter för denna har yttrat sig förut i debatten — blir informerad om att boxning, även som den bedrivs av amatörer, visat sig hälsovådlig, och då man därtill vet att den sluggerbetonade proffsboxningen, som väl ingen vill försvara här, rekryteras från amatörleden, då finns det enligt min mening absolut ingen anledning att med statsmedel understödja den. Hur jag än ser på saken, kan jag icke annat än stödja den reservation av herr Axel Andersson m. fl., som bestämt tar avstånd ifrån att del av idrottsanslagen får användas till stöd för boxningen.

Jag vill ha detta sagt, ty när jag röstade emot boxningsanslaget föregående år, fick jag från en av mina vänner från Weimarks-tiden ett brev, där han inte alls kunde förstå att min inställning skulle ändras så efter de trevliga år vi haft där tillsammans.

Även om jag tar relativt lätt på om några amatörer i all gemytlighet vill puckla på varandra enligt vissa regler och på eget ansvar, skulle jag dock här vilja passa på tillfället, att bestämt gå emot tidningarnas glorifierande av den råa och penninginfekterade proffsboxningen. Det kan inte vara till främjande av humanitet att på tre, fyra helsidor i detalj redogöra för hur en boxare i ringen systematiskt mal ner den andre till medvetlöshet, och detta än mindre om man går så långt i avskyvård skildring, att man tar till färgbilder för de blodigaste scenerna. Talar man sedan på ett annat ställe i tidningen om vådorna av boxningen, då är dubbelmoralen för långt gången.

Herr talman! Jag yrkar bestämt bifall till reservation a vid punkt 24, och jag vill även stödja reservation b.

Herr FÄLLDIN (cp):

Herr talman! Nästan varje talare, som varit uppe i debatten hittills, har

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

börjat med att konstatera, att det är amatörboxningen vi nu diskuterar. Efter detta konstaterande kommer man med en exemplifiering från de allra sämsta sidorna hos den professionella boxningen. Det vore väl riktigare att exemplifiera utifrån amatörboxningens eventuella skadeverkningar. De argumenten borde ha den egna tyngden, så att de räckte i denna debatt och att man inte behövde argument från proffsträsket.

Det är också märkligt att höra vad ytterligare den säger, som i dag hävdar att man mot den angivna bakgrunden inte vill låta Riksidrottsförbundet använda en del av anslagen till boxningssporten. Om jag antecknade rätt sade t. ex. herr Sörenson: Låt dem gärna slåss med fastställda regler. I och för sig tycks man alltså inte ha någonting emot att ungdomar prövar varandra med läderputor på händerna. Men fortsättningen av det resonemanget måste väl ändå bli, att vad boxningsledare och andra i dag gör med utnyttjande av en del av anslaget till idrotten, skulle ha en negativ verkan för boxningssporten.

Får vi ändå inte tro att boxningsledarna och de ansvariga idrottsledarna här känner nödvändigheten av att se till att denna verksamhet utformas så att den inte får de skadeverkningar man talar om.

Jag pekar på användandet av huvudskydd och de noggranna läkarkontrollerna, som i denna sport är betydligt noggrannare än i andra sporter, där skadan kan vara lika grav. Det råder väl ingen tvekan om att det finns unga grabbar, som tuppar av efter en smäll. Men har det hänt, ställs de under en mycket noggrann kontroll, innan de får komma tillbaka i ringen. Motsvarande skada kan ha inträffat i en annan sport, men där är det självklart att man exempelvis spelar fotboll redan söndagen därpå eller spelar ishockey i nästa match. Skadan kan ha haft samma karaktär, men ändå säger man att

den avgörande skillnaden är att man inom boxningen just har siktat till att skada motståndaren.

Herr talman! Jag vill för egen del hävda att vi har anledning att tro, att de ansvariga i Riksidrottsförbundet och de ansvariga idrottsledarna i Boxningsförbundet vet vad de gör. Deras verksamhet syftar ju till att ge grabbarna den allmänkondition och den trimning över huvud taget som är en av förutsättningarna för att man skall kunna delta. Jag har för min del ingen som helst svårighet att överlåta detta ansvar på idrottsledarna. Jag ser inte heller att det är något sätt att krypa bakom. Enda alternativet är att denna verksamhet enligt rekommendationer här i dag skulle få fortsätta men utan närvaro av de ansvariga ledarna.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan i denna del.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Vi vill ha bort intresset för proffsboxningen. Vi tror att amatörboxningen stimulerar intresset för proffsboxningen. Vi behöver inte hämta argument från proffsboxningen. Tillräckligt många har fått dödliga skador inom amatörboxningen. Det finns sådana som har fått dödlig skada vid amatörboxningen både med huvudskydd och med en doktor stående bredvid. Hur skall för övrigt en doktor i förväg kunna säga vad för slag vederbörande boxare får. Det finns ingen som helst möjlighet för en doktor att avgöra det.

Herr Fälldin säger att det händer att en amatörboxare tuppar av. Javisst, han har fått en hjärnskada och han tuppar av. Han kanske inte får några symtom av skadan under de närmaste åren, men han kanske blir åldrad i sin hjärna betydligt tidigare än eljest. Det är nämligen sådana där småskador som, när sedan ålderns småskador så småningom lägger sig därtill, gör att kliniska symptom, sådana besvär som

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

man kan observera, kommer till synes mycket långt tidigare än de annars skulle göra. Jag behöver därför inte hämta argument från proffsboxningen. Den är ju något helt annat. Jag tror dock att man skulle få bort intresset eller i hög grad minska intresset för proffsboxningen, om man kunde få bort amatörboxningen.

När jag tidigare talat om detta ämne har jag framhållit tyngdlyftningen såsom en lämplig idrott, i vilken man har tillfälle att visa vad man duger till i fråga om rå styrka utan att man därvid på något sätt försöker åstadkomma några skador på sin motståndare.

Herr SÖRENSON (fp) kort genmäle:
Herr talman! Med anledning av vad herr Fälldin sade har jag följande att i korthet anföra.

Herr Fälldin sade att de ansvariga ledarna i Riksidrottsförbundet vet vad de gör. Det tror jag också, men de handlar fel. Såsom riksdagsman säger jag därför, att det inte bör vara möjligt att anslå pengar till amatörboxningen. Jag kan inte inse att det ligger någon inkonsekvens i detta ställningstagande. Jag tror alldeles säkert att de vet vad de gör, men de handlar fel.

Sedan ligger det inte så till för mig att jag identifierar professionell boxning med amatörboxning, men jag delar helt den syn som har uttryckts av flera talare, nämligen att det ena leder till det andra. Jag har inte något behov av att dölja den synpunkten att jag önskar att man genom att dra in stödet åt amatörboxningen skall minska intresset för boxning bland vårt folk för att på det sättet få det att så småningom försvinna.

Vi tar herr Fälldins ställning i en aktuell situation. Vårt ställningstagande sker nu. En del av oss säger: Inget förbud för närvarande men heller inte något stöd! Jag tycker att det är ett ytterst relevant politiskt ställningstagande som man nödgas göra i fråga

efter fråga. Jag fattar inte hur det kan framföras kritik mot ett sådant ställningstagande.

Man säger att det är fel att boxnings-sport skall bedrivas utan ledare. Det är förstäeligt. Ingen idrott kan bedrivas utan ledare. De som tror på boxningens välsignelser torde skaffa behövliga ledare. Jag vill inte förorda förbud mot amatörboxning för närvarande, men jag anser att vi inte skall stödja den med skattebetalarnas medel.

Bifall till reservationen således!

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Kaijser talade om småskadorna och att en upprepning av dessa så småningom kan komma att leda till bestående men. Jag har inte satt i fråga att sådana skador kan uppkomma, men jag har gjort en jämförelse med småskadorna i andra idrotter.

Boxningsledarna har känt sitt ansvar, och de har infört mycket bestämda regler beträffande läkarundersökning o. s. v. innan vederbörande efter en sådan här småskada tillåts gå upp i ringen igen. Något motsvarande finns inte i andra sportgrenar.

Till herr Sörenson vill jag säga att jag står kvar vid uppfattningen att om vi tar pengar från den här sportgrenen så innebär det att ledarna inte längre får några möjligheter att kontrollera verksamheten.

Som jag sade förut finns det risk för skador vid all idrottsutövning. Se på vad som hände nyligen i bandyfinalen, se på vad som händer vid ishockeymatcher och på vad som händer på fotbollsplanerna på höstarna, när den tunga fotbollen träffar litet illa i samband med en nick, o. s. v. Titta också på riskerna vid utförsåkning på skidor och vid backhoppning — ja, jag kan räkna upp en hel serie av sporter där olyckor inträffar med skador som följd, och jag utprepar: Där finns inte samma kontroll som i fråga om boxningen.

När nu en kontroll har växt fram ge-

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

nom ledarnas försorg, är det då klokt att säga att pojkar gärna får boxas men att boxningen inte skall få de pengar som skapar förutsättningar för att i möjligaste mån eliminera de skadeverknin- ar som kan uppkomma?

Låt mig sluta med att säga att det inte finns någon sport vars utövare inte ris- kerar att drabbas av skador. Man har ju till och med försökt väga idrottsskador- na emot det positiva som den förbättra- de konditionen innebär. Jag tycker att det ligger en stor överdrift i detta att man förutsätter att varje grabb som går upp i en boxningsring skulle ha bara ett mål för ögonen nämligen att damma på motståndaren så att denne blir kvar på golvet. Det är att gå utöver vad det egentligen gäller.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! När en boxare har drab- bats av en liten hjärnskada, kan den som regel inte påvisas. Även om vederböran- de får vara borta från boxningen en be- tydande tid efteråt, vet man inte om han har rester kvar av den gamla skadan. Hjärnskador som uppkommit på ett el- ler annat sätt är ofta mycket svåra att påvisa i form av neurologiska fynd, men de finns där ändå.

Sedan vet jag mycket väl — och har även anfört det i de tidigare debatterna rörande denna fråga — att skador kan uppstå vid utövandet av alla möjliga idrotter. Jag har vid föregående tillfäl- len åberopat en hel rad av de exempel på detta som herr Fällidin nyss gav. Men boxningen har en särställning så till vi- da, att huvudsyftet är att åstadkomma skada. Det syftet har inte andra idrot- ter, utan där är det mer eller mindre fråga om olyckshändelser. Visst kan vi känna obehag när vi ser speciellt hårda hockeymatcher, där det förefaller som om vederbörande glömt bort att syftet med det hela inte är att skada motstån- darna. Visst mår vi illa av sådant, men boxningen är trots allt särpräglad på det sättet att där gäller det att åstadkomma

skador. Detta är vad boxningen ytterst går ut på.

Herr SÖRENSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill fråga: Anser in- te herr Fällidin att det finns någon prin- cipiell skillnad mellan en sportgren, som i princip åsyftar tillfogande av ska- da, och en sportgren där skadan uppstår som följd av en olyckshändelse? Jag har väldigt svårt att förstå att man undviker att ta ställning i det avseendet och att man inte inser att detta är en avgöran- de fråga för oss, som tar ståndpunkt mot boxningen i detta sammanhang.

Carl-Adam Nycop, som väl bör veta vad han talar om här, yttrade en gång: »Det är ju så att pricken över i är knock- outhen såväl i amatörboxningen som i den professionella boxningen.»

Herr SCHÖTT (h):

Herr talman! I »matchens slutske- de» skall jag be att få säga några ord.

Först vill jag då erinra om att vi un- der denna punkt om stödet till idrotten brukar ha att behandla motioner som avser ett högre anslag till idrotten än det av Kungl. Maj:t äskade. Så är icke förhållandet i år. Anledningarna härtill torde främst vara två. Den första är väl det mycket ansträngda statsekonomiska läget, som gör sig kännbart på alla om- råden — inte heller idrottsområdet kan bli oberört. Den andra anledningen är väl att Kungl. Maj:t i november 1965 gav bemyndigande om en utredning be- träffande inriktningen av statens stöd åt idrotten och därmed sammanhängande frågor.

Jag vill, herr talman, begagna tillfället att framhålla vikten av att denna utred- ning bedrivs med all möjlig skynd- samhet, så att den kan redovisa sitt ar- bete snarast möjligt. Utredningen får inte bli en uppsamlingsplats för alla framkommande förslag, och den får inte tas som motivering för uppskov med brådskande och angelägna åtgärder på

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

idrottens område. I årets riksdagsberättelse uppges att idrottsutredningens arbete beräknas pågå under hela år 1967. Inom idrottsvärlden hade många hoppats och trott, att utredningen skulle presentera sitt resultat redan i år. Med min kännedom om hur statliga utredningar brukar arbeta och om den arbetsbörda som i varje fall en del av utredningsmännen har, förstår jag att så tyvärr ej kan ske. Jag vill emellertid med skärpa framhålla angelägenheten av att utredningen så tidigt som möjligt under år 1968 avlämnar sitt med mycket stora förväntningar motsedda förslag.

Idrottsrörelsen fick en jobbspost för någon tid sedan. Det var när riksdagen på regeringens förslag beslöt att något byggande över huvud taget av idrottsanläggningar inte skulle få sättas i gång under tiden mars 1967—september 1968. Detta beslut var ett mycket allvarligt slag mot idrotten. Härigenom har behovet av stöd till idrotten på annat sätt ökat. Naturligtvis har också härigenom angelägenheten av att idrottsutredningen lägger fram positiva förslag som så snart som möjligt kan omsättas i praktiken ökat.

Så några ord om reservationerna.

Beträffande den första, som gäller frågan om boxningssporten skall få del av anslaget eller inte, vill jag säga att det är direkt verklighetsfrämmande att tro att Riksidrottsförbundet kommer att ta ställning till den frågan och beröva boxningssporten någonting. Jag har tidigare sagt och jag upprepar det än en gång: Vill man ha en ändring till stånd på den här punkten måste det ske genom ett uttalande från riksdagens sida.

För egen del kommer jag att rösta för reservationen i denna del. Jag kan inte göra annat efter att ha tagit del av medicinalstyrelsens och socialstyrelsens yttranden i ärendet. Jag instämmer helt med herr Sörenson att det gäller för riksdagen att här känna sitt ansvar och att säga ifrån hur det skall vara. Tidigare har jag blivit förebrädd för att därigenom medverka till att Riksidrottsför-

bundet skulle ställas under förmynderskap. Jag känner det icke så. Jag vet bara hur situationen är inom Riksidrottsförbundet; där kommer man inte att dra in anslaget till boxningen.

När det gäller den andra reservationen, som tar upp frågan om ett lotteri, har utskottsmajoriteten en mycket pessimistisk uppfattning om möjligheterna för ett idrottslotteri att hävda sig. Jag tror att den har fel. Med det oerhört stora idrottsintresse som finns här i landet tror jag att ett idrottslotteri skulle klara sig mycket bra.

På allt sätt vill jag biträda varje åtgärd som innebär ett ökat stöd till sund idrott. Jag kan inte finna annat än att reservationerna, både i reservationen a och reservationen b, bäst tillgodoser den sunda idrottens intressen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till båda reservationerna.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! I den diskussion som nu förs och som gäller anslaget till idrotten är det som tidigare har sagts inte fråga om en höjning eller inte av anslaget, utan debatten har i sin helhet kommit att koncentrera sig till det gamla ämnet huruvida Boxningsförbundet skall erhalla anslag eller inte.

Vi har från utskottets sida inte haft någon anledning att ändra vår inställning från tidigare år, vilket också framgår av utskottets skrivning. Å andra sidan har utskottet kanske kraftigare än tidigare velat understryka nödvändigheten av erforderliga skydd och liknande saker i samband med boxningens utövande.

Jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla att jag tycker att alltför liten hänsyn togs till den ungdomsverksamhet som bedrivs inom förbundet och som gör att ett stort antal ungdomar söker sig till förbundet och där får en skolning och en träning som ingalunda är oviktig.

Eftersom andra talare som tidigare

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

berört ungdomsverksamheten gjort samma påpekande vill också jag hävda, att amatörboxningen egentligen kanske inte är så farlig. Det finns en rad olika områden, där man kan göra gällande att man har läkarvetenskapens stöd för sin uppfattning, men där läkarernas utlåtanden visar varierande uppfattningar. Jag har för min del funnit många läkare som med intresse följer och är engagerade i boxningsverksamheten. Dessa läkare företräder tydligen en något mera moderat uppfattning beträffande skadeverkningarna än en del av sina kolleger.

Låt mig i detta sammanhang — utan att föra över debatten på andra områden — påpeka att man kan finna många läkare, som uttalar sig varnande om t. ex. rökningens skadeverkningsmen som samtidigt själva är ivriga rökare. Detta resonemang kan ha tillämpning även på andra områden.

Det är kanske inte så mycket mer att anföra från utskottet. Jag vill emellertid säga några ord till de talare som yrkat bifall till reservationen på denna punkt.

Herr Carlsson understryker mycket starkt det hälsovådliga i hanteringen men använder inte så mycket starkare uttryck än detta. Herr Edström tycker jag däremot gjorde sig skyldig till en del överdrifter. Han menade bland annat att det inte är en uppgift för ledamöterna i Sveriges riksdag att slå ihjäl varandra. Vem har egentligen påstått att detta skulle vara en uppgift för oss?

Jag hoppas att de läkarutlåtanden herr Edström åberopar inte präglas av liknande överdrifter som de vilka karakteriserade detta yttrande och även några andra, exempelvis att ytterligare ungdomar skulle komma att avlida i förtid. Jag tycker att detta kan betecknas som slag i luften.

Herr talman! Debatten i denna fråga har nu pågått rätt länge. En del av de tidigare talarna har givit sin anslutning till utskottets uppfattning. Jag vill understryka att jag delar den uppfattning

som framfördes av herr Fälldin beträffande boxningen och därmed sammanhängande problem.

Herr talman! Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill i anledning av det senaste anförandet gärna vitsorda, att det inom den svenska boxningssporten finns många utomordentliga ledare, vilka nedlägger ett intresserat och uppoffrande arbete, och att det även finns många förträffliga företrädare för de aktiva. Min och andras förhoppning är givetvis att man skulle kunna inrikta dessa människors intresse på någon annan idrott. Det finns åtskilliga att välja på: till Riksidrottsförbundet hör numera icke mindre än ett 50-tal specialförbund.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag begärde ordet därför att jag tyckte att herr Herbert Larsson felciterade mig ganska ordentligt. Jag sade inte att vi skulle hjälpa människor att slå ihjäl varandra utan jag framhöll att vi inte skulle bevilja statsbidrag för att främja att människor slår ihjäl varandra. Det är en helt annan sak.

Herr Larsson tog också upp frågan om rökningens skadeverkningsmen. Jag vill dock framhålla att vi ändå inte beviljar statsbidrag för att lära folk att röka.

Sedan nämnde just både herr Larsson och tidigare herr Fälldin att det var så bra att tränarna hjälpte ungdomarna. När det gällde amatörboxningen skulle det där vara kolossalt mycket bättre än inom den professionella boxningen. Jag har nog en annan uppfattning. Vad gör man? Såsom herr Kaiser redan har påpekat är läkarkontrollen illusorisk — man gör kontrollen sedan skadorna redan har uppkommit. Vi vet att knock out alltid innebär hjärnskada.

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

ning. Hjärnskakning innebär alltid en bestående hjärnskada för framtiden. Hur allvarlig den blir, vet vi inte i början, men den blir i allmänhet mycket allvarlig. Det är för sent med läkarkontroll när skadan redan har uppstått. Och det blir alltid skador efteråt. Vetenskapen har visat att skador framkommer efter lång tid, att alla dessa gamla boxare har fått skador. Alla de som verkligen varit knock out några gånger är ganska väsentligt skadade i sin hjärna, och flertalet av dem dör i förtid.

Den andra saken som herr Fälldin talade om och som herr Kaijser inte bemötte var huvudskyddet. Det är rent illusoriskt. Herr Fälldin, som är så intresserad av boxningssporten borde ha läst Expressen i söndags. Där uttalade sig Ingemar Johansson. Han sade: »Huvudskydd är bra på träning. Man har dem för att undvika ögonskador. I matcher är de ren idioti. De hindrar ofta från att se ordentligt — hjärnskakning förhindrar de förvisso inte. Chansen beträffande hjärnskakning är precis lika stor om man har huvudskydd eller ej. Den här huvudskyddspropagandan görs bara av folk som egentligen inte vet vad boxning är.» Det sade en boxningsexpert som Ingemar Johansson, och han är väl mera expert än herr Fälldin.

Ännu en sak, en mycket intressant sak, sade Ingemar Johansson. Man frågade honom om det är risk för dödsmatcher i Sverige. Då svarade han: »Den dagen kommer då boxarna kan slå ihjäl varandra med ett enda slag.»

-218.1

Job Hs

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edström återfaller till att ta exemplen från den professionella boxningen när han skall tala emot amatörboxningen. Han upphöjer dessutom en professionell boxare till att vara den mest vittnesgille i denna diskussion, och då går herr Edström så långt att han finner Ingemar Johanssons omdöme om huvudskydd vara vär-

defullare än en del läkares, som har varit med om att tillstyrka och föreslå utformningen och användandet av huvudskydd. Jag behöver alltså inte försöka klara ut vem som är mera expert i det här avseendet, Ingemar Johansson eller jag, utan jag tillåter mig att hänvisa till de läkare som medverkat till att få fram huvudskyddet.

Herr Sörenson frågade om det inte är en väsentlig skillnad i detta att avsikten här skulle vara att få vederbörande att så att säga bli kvar på golvet. Det är självklart att man, om man skall tala om boxningens nackdelar, alltid kan framställa det så att den andre bara skulle gå och vänta på att få inkassera det där slaget som gör att motståndaren blir sittande. Men om vi håller oss till amatörboxningen och ser på det verkliga läget, är väl knockout-talen inte så höga. Man får inte glömma att en väsentlig del av boxningen innebär att man lär grabbarna, innan man släpper upp dem, hur de skall gardera sig. Det är en del av boxningen som dess motståndare gärna glömmet.

Jag vill påminna om att ingenting är så bra som att i brottning vinna på fall, och det kan ju tåla att göra jämförelser mellan skadefrekvensen i brottning och boxning.

Herr LARSSON, HERBERT, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill säga till herr Schött att han kanske blev litet pessimistisk när han tog upp frågan om möjligheterna för Riksidrottsförbundet att påverka fördelningen av anslaget. Jag trodde verkligen att det fanns bättre kurage hos Riksidrottsförbundet än herr Schött vill göra gällande. Inom utskottet tror vi fortfarande att Riksidrottsförbundet har möjligheten och kuraget att säga ifrån om man anser att Boxningsförbundet inte skall ha något stöd. Det är möjligt att jag har missuppfattat herr Schött, men jag har fattat hans inlägg såsom jag nu sade.

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Till herr Edström skulle jag bara vilja säga att det var fullt medvetet jag drog fram rökningen som exempel. Jag trodde inte att det var avgörande om staten betalade eller inte, utan jag trodde att läkarnas utlåtanden avsåg de väsentliga skadeverkningarna på det eller det medicinska området.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Fälldin vill jag säga att jag uteslutande talade om amatörboxningen, och intervjun med Ingemar Johansson gällde uteslutande frågorna kring amatörboxningen. Han har nämligen tidigare varit amatörboxare, liksom alla professionella. Det var erfarenheterna från den tiden som han redogjorde för. Jag talade inte alls om den professionella boxningen utan uteslutande och helt om amatörboxningen, och det var om amatörboxningen som Ingemar Johansson sade att huvudskyddet inte har någon som helst betydelse.

Jag kan också intyga att flera neurokirurger som jag talat med i dessa frågor sagt att huvudskyddet är tillräckligt skydd mot vanliga skador, men det skyddar mycket dåligt mot en skicklig boxare, ty han undviker just sådana slag där huvudskyddet gör nytta. Det gör att det är en ren chimär att tro att det skall skydda mot de skador som man lätt kan få i en boxningsmatch. Det är så saken ligger till. Vad herr Larsson talade om har ingenting att göra med den här saken. Här gäller det statsbidrag till boxningen eller inte, och det är den frågan som jag diskuterar och inte frågan om huruvida rökningen är hälsofarlig eller inte. Det är den visst! Men där får var och en stå sin egen risk, och man får inte statsbidrag för att röka.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Riksidrottsförbundets ledning är säkert duktig och bra, men

det är ingen lätt uppgift för den att dra in ett anslag åt något av specialförbunden. Vi får inte glömma att det här gäller representanter för olika specialförbund och att det råder en viss solidaritet mellan dessa. De berövar inte gärna varandra några anslag. Jag tycker att situationen för riksdagens del är en helt annan.

Herr Larsson efterlyste kurage i Riksidrottsförbundet. Jag efterlyser kurage hos herr Larsson och riksdagen i denna fråga.

Herr SÖRENSON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Fälldin tycks vara en stor idealist. Han tror uppenbarligen att situationen är den att man i boxning främst skall försöka skydda sig så mycket som möjligt och att en boxare egentligen inte vill slå så hårt att motståndaren ligger kvar på golvet i minst tio sekunder. Att han skall ligga där i tio sekunder utan att kunna resa sig är dock boxningens syftemål. Jag tror inte att idealismen är så utbredd i boxningsringarna att man försöker hålla tillbaka när det verkligen gäller, utan då nyper man till, ty syftemålet är att i möjligaste mån oskadliggöra en motståndare. Han kan annars råka få in ett slumpslag mot mig i stället. Det är alltså inte fråga om att »få motståndaren att sätta sig», om det var så herr Fälldin uttryckte sig, eller att få honom att lägga sig snällt, utan syftemålet är att få honom att ligga på rygg minst tio sekunder. Hur man skall kunna ändra det syftemålet med boxningen är mycket svårt att förstå.

Men må herr Fälldins idealism sprida sig ut över de svenska boxningsringarna! Det har jag ingenting emot!

Herr LARSSON, HERBERT, (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller kurage vill jag bara säga att jag faktiskt trodde att herr Schött hade samma kurage i

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Riksidrottsförbundet som i riksdagen. Om jag inte är fel underrättad är herr Schött ordförande i Simförbundet, och då bör han ha möjlighet att påverka Riksidrottsförbundet.

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig bara säga att vad jag opponerade mig emot är talet om att boxningen alltid slutar med knockout eller går ut på knockout. Låt mig påminna att det också finns en man på den andra sidan som garderar sig. Lägg märke till att det har funnits flera matcher, där domaren då situationen blivit sådan att vederbörande boxare genom denna kroppskontakt inte längre ser ut att kunna försvara sig, brutit matchen, om det är fråga om amatörboxning. Man låter det alltså inte gå till knockout, ty man sköter det hela på det sättet. Min slutsats är att om vi slopar detta bidrag och släpper boxningen fri här i landet, gör man inte amatörboxarna någon tjänst med detta.

Herr SCHÖTT (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Larsson har något missuppfattat situationen. Jag har glädjen och äran att vara ordförande i Svenska simförbundet men jag tillhör inte riksidrottsstyrelsen.

Herr ANDERSSON, BIRGER (s)

Herr talman! Boxningsintresset i första kammaren stiger år från år och sakkunskapen blir större och större. Allt fler har undan för undan bestämda meningar just om boxningen och de flesta som här yttrar sig har ju den bestämda uppfattningen att om man inte ger anslag till Svenska boxningsförbundet kommer boxningen antingen att humaniseras eller att dö ut här i landet. Sannolikt vill man ha ett förbud, men man har kommit underfund med att man inte kan nå detta mål genom direkta förslag. Fördenskull vill man

genom ett slags ekonomisk svältåtgärd strypa åt amatörboxningen. Det är det dumaste sätt på vilket man kan handla för att över huvud taget humanisera boxningen, ty, mina damer och herrar, de pengar — och de uppgår till ett mindre belopp än 50 000 kronor — som utgår av statsmedel till Svenska boxningsförbundet användes till instruktörsverksamhet och till att åstadkomma skyddsåtgärder för att göra boxningen mindre farlig. Men vill man verkligen skapa ett ohållbart läge — jag har sagt det flera gånger från denna talarstol — skall man förbjuda boxningen. Förbjuder man boxningen, vad sker då? Man får det ungefär likadant som i Stockholm på 1920-talet då det fanns allmänna boxningssällskap med den legendariske Hjalte Palton som ledare. Alla som betalade en viss avgift gick in på matcherna. Alla möjliga undermåliga boxare ställdes upp vid sidan av förstklassiga. Vi kan säga att det var en underjordisk, okontrollerad och farlig boxning, och den situationen skulle vi ånyo kunna råka in i, om de hetaste ivrarna får som de vill, nämligen ett förbud mot boxningen.

De som här har räknat upp de olika skador som uppkommit genom boxningen har i mångt och mycket rätt, men dessa skador har, som redan här sagts, väsentligen inträffat inom den professionella boxningen, och den professionella boxning som vi har sett exempel på även i Sverige har liksom annan idrott på senare tid kommit att förgrovas. Vi har i vårt land ett par professionella boxare som varit de som mest har skadat boxningen som sport, framför allt genom mycket illa formulerade uttalanden i pressen.

Det sägs här att de som blir professionella boxare tidigare varit amatörboxare. Det är i och för sig ganska naturligt — en handbollsspelare blir inte professionell boxare liksom en amatörboxare inte blir en professionell tennisspelare. Men det är ett ytterst litet antal av de många tusen amatör-

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

boxarna i detta land som blir professionella. Jag vet inte hur många det är, men det kan på sin höjd vara fem eller sex stycken. En av dem som mest försöker att få fram professionella boxare till matcher här i landet är Ingemar Johansson som herr Edström nyss citerade. Jag har ingenting emot ett minskat antal proboxningsgalor här i landet. Men vad skall vi göra åt den saken; det har i varje fall inte framkommit några förslag.

Den amerikanska proboxningen, som i mångt och mycket är eländig, ledes i viss utsträckning av gangstersyndikat. Det kan smitta av sig. Jag vill inte påstå att det har gjort så i fråga om dem som anordnar galor här i landet, ty bland dessa finns en del utmärkta människor. Men man får hit boxare som är, populärt kallat, ringvrak. Därav uppstår dessa s. k. sluggerfester som inte är så särskilt uppbyggliga. Slipper vi dem är jag den förste som skulle bli glad.

Här har citerats en del artiklar, ägnade att belysa hur skadlig boxningen är. Även jag kan läsa in i dagens protokoll något jag har hämtat ur en stor tidning från Östergötland. Man hade bekymmer med förhållandena på en ungdomsgård samt svårigheter att över huvud taget få en del pojkar, som härjade ute på gatorna, att delta i kursverksamhet och annat som anordnades på ungdomsgården. Vederbörande förestandare på ungdomsgården skriver: »Visst kan det vara besvärligt att samsätta alla, som exempel kan jag nämna att vi för några år sedan hade ett gäng pojkar som var ganska besvärliga och inte kunde intresseras för någon verksamhetsgren. Vad de sysslade med var att diskutera slagsmål, sprit och sådant som rörde det kriminella. Vi ville inte ge tappt och därför fick vi en tanke att börja med boxning. Sagt och gjort, vi tog upp boxning på programmet.

Vi fick medel till inköp av 10 par boxhandskar och en sandsäck och det

blev upprinnelsen till en mycket lyckad aktivitet. Samtliga dessa 'besvärliga' ynglingar kom med i gruppen ett par timmar tre gånger i veckan. Så småningom blev denna grupp gårdens mest aktiva och efter ett par månader var dessa pojkar något av mönsterungdomar.»

Liknande saker har jag berättat tidigare här i kammaren vid ett otal debatter. Sådana verkningar av boxningen har dock alltid förnekats. I stället har andra framhållit att boxning är förråande, och någonting som man framför allt skall varna ungdomen för. Det finns dock ungdomar som faktiskt, liksom här i Östergötland, har blivit mönsterungdomar genom den hårda diciplin som förekommer vid boxningsträningen. Dessa ungdomar drömmer säkerligen inte om att bli proboxare. De har inordnats i samhället tack vare just boxningen. Jag tror att det kan vara på sin plats att än en gång påminna om detta i stället för att bara dra fram en mängd skräckexempel.

När nu statsutskottets majoritet i år anser, liksom tidigare, att Riksidrottsförbundet skall vara den instans som fördelar pengarna, så är det därför att vi litar på Riksidrottsförbundet. Visserligen gör inte herr Schött det. Vi tror att om Riksidrottsförbundet skulle bedöma boxningen såsom varande lika farlig som exempelvis moståndarna till boxningen anser i dag, skulle man inte anvisa några medel. Nu tror jag att de som sitter i Riksidrottsförbundets styrelse och som skall fördela pengarna i varje fall har minst lika stor erfarenhet av boxningen som vi tror oss ha, som pratar om den här i kammaren.

Det gäller en liten summa. Skulle man börja gradera och säga att den idrotten är farlig och den idrotten är farlig så det skall inte bli några pengar till dem, kanske vi — efter den vinter som vi nu har haft, då vi har läst i tidningarna om busbandy m. m. — finge nya debatter i vilka vi finge diskutera om det vore lämpligt att styrka

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

även andra idrotter från anslagslistan.

Jag tror att vi skall se på detta ärendet litet annorlunda än vad herrarna gör. Det är fråga om att ge ett mindre anslag till ett idrottsförbund för att det förbundet skall få möjligheter att anställa instruktörer, få möjligheter att skapa skyddsåtgärder, göra sin idrott ofarligare.

Jag skulle kunna sluta mitt anförande här, men det föreligger ytterligare en reservation efter den vi nu behandlar, som några av de föregående talarerna har vidrört.

I den reservationen yrkas att riksdagen skall uttala sig för att penninglotteriet skall anordna ett lotteri vars medel skall gå till idrotten. Vi har ju det s. k. 100-kronorslotteriet som anordnas varje år och vars medel går till kulturella ändamål. Motionärerna och en del av reservanterna leker väl med tanken att ett liknande lotteri skulle anordnas för idrottens vidkommande. Jag vet att det finns mycket inflytelserika personer inom idrotten som avböjer detta. De anser, med rätta, att idrotten skall ha sina anslag över budgeten och inte leva på lotterier. Dessutom är det ganska trångt på lotterimarknaden för närvarande. Ytterligare ett 100-kronorslotteri skulle kanske medföra att det flöt in mindre till kulturella ändamål, om det skulle ge så mycket till idrotten som man tror.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! För det första säger herr Birger Andersson att vi som opponerar oss mot anslaget till boxningen syftar till ett förbud, men som herr Sörenson och jag framför allt har understrukt syftar vi inte till förbud, utan vad vi menar är att man inte skall understödja amatörboxningen med statsbidrag. Det är två skilda saker.

För det andra sade herr Andersson att vi talar om skador i den professio-

nella boxningen. Det har vi inte alls gjort, utan vad vi i främsta rummet har talat om är de skador som uppstår i amatörboxningen, och de är i hög grad analoga med de skador som förekommer i professionell boxning.

För det tredje säger herr Andersson att man skall göra boxningen mindre farlig genom statsbidrag. Jag vill ju inte gärna ge vår kära regering uppslag till nya skatter, men jag kan inte underlåta att dra en parallell: Vad gör vi för att lindra skadeverkningarna av tobaken? Vi beskattar tobaken! Hur skulle det vara att beskatta boxningen i stället för att ge den statsbidrag? Detta är ett alldeles extra uppslag till nya skatter, som jag inte skulle ha någonting emot att se förverkligat — till skillnad från alla övriga skatter.

Slutligen talade herr Andersson om att riksdagen inte skall ta ansvar utan överlämna detta till Riksidrottsförbundet. Jag anser det helt enkelt otillständigt att riksdagen inte själv skall ta ansvar i en så viktig fråga som denna.

Herr KAIJSER (h) kort genmäle:

Herr talman! Det är alltid roligt att lyssna till en person som talar i en hjärtesak, som har erfarenhet av vad han talar om. Herr Birger Andersson vet som gammal boxare vad han talar om i detta ärende. Vi har ju flera ledamöter i kammaren som är gamla boxare och som vet vad denna fråga gäller. Jag har själv tyvärr ingen praktisk erfarenhet i saken. Dessa ledamöter tycks huvudsakligen vara samlade i Västergötland, vad nu det kan bero på.

Herr Birger Andersson säger att det skulle vara dumt att ta bort anslaget, då skulle boxningen bli alldeles fri och okontrollerad. Han har också nu som tidigare talat om den uppfostrande effekt som boxningsverksamheten har haft vid vissa ungdomsvårdsskolor o. s. v.

Jag vill inte alls bestrida det. Jag tror emellertid man skulle kunna få lika god effekt om man vände sig till andra idrot-

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

ter. Jag har verkligen på nära håll sett hur besvärande aggressioner har försvunnit sedan vederbörande har fått ägna sig åt tyngdlyftning. Också i den sporten får deltagarna en känsla av att de utvecklar en väldig kraft. Det kamratskap de hade i den klubb jag hade tillfälle att följa var helt exemplariskt.

Vi vet också att folk kan ha kvar sina olämpliga fasoner trots att de utbildats till boxare. För inte så länge sedan läste vi i tidningen om ett överfall som var särskilt svårt eftersom det utförts av en som sysslat med boxning.

Herr talman, hittills har det inte kommit fram något argument som kan få mig att ändra min uppfattning om boxningen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Edström ville påminna om att det endast är anslaget till amatörboxningen det gäller, och herr Edström talade om skador som uppstått vid amatörboxning. Men anslaget skall ju användas, som jag upprepade gånger sagt, för att få fram instruktörer och skyddsåtgärder vilka skall förhindra dessa skador vid amatörboxningen. Tydligt vill icke herr Edström att man skall skaffa fram de medel som kan förhindra dessa skador han är så rädd för.

Herr Kaijser var förvånad över att boxningen på något sätt var stationerad i Västergötland. Vore det så skulle det glädja mig, men boxningsintresset finns säkert landet över, jag misstänker även i Värmland.

Herr Kaijser framhåller det värdefulla i att somliga människor får avreagera sig genom tyngdlyftning. Men det är ju inte alla som vill vara tyngdlyftare, liksom inte alla vill vara handbollsspelare. En del vill faktiskt syssla med boxning, och de kommer att syssla med boxning, vad än första kammaren säger.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Andersson vill jag kort och gott säga att all hittillsva-

rande erfarenhet säger att det inte finns några metoder med vilka man kan hindra skador att uppkomma vid amatörboxning. Allt vad man hittills försökt sig på har varit fullkomligt resultatlöst.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har faktiskt talat med några som sysslar med dessa ting, och de delar inte herr Edströms uppfattning att åtgärderna är meningslösa. De menar tvärtom att metoderna varit mycket förnämliga, även om de ännu inte är färdiga. Det gäller att gå vidare på denna experimentens väg, men detta vill herr Edström tydligen förhindra.

Det var en sak jag glömde. När herr Kaijser sade, att en boxare nyligen gjort sig skyldig till ett mycket rått överfall, är det sant; men hur sällan är det inte man ser »före detta boxare» göra överfall — trots att tidningarna är mycket pigga på sådana där rubriker. Det stora flertalet människor som gör sig skyldiga till misshandel och andra våldsdåd är inte boxare utan människor av ungefär samma slag som herr Kaijser och herr Edström och jag.

Herr EDSTRÖM (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill citera en av våra stora boxningsledare, som också är boxningsläkare: »Knockouten är den tråkigaste företeelsen inom boxningen, och den går tyvärr inte att ta bort. Förbjud den, och boxningen kan inte kallas boxning längre. Knockout är ju många gånger frukten av ett perfekt slag som inte alltid behöver vara speciellt hårt.»

Knockout är vad boxningen går ut på, d. v. s. att åstadkomma hjärnskada som medför bestående men för livet. Man har aldrig vunnit en boxningsmatch helt och hållet om man inte har slagit knockout. Visserligen har någon världsmästerskapsmatch eller liknande vunnits på poäng. Men om så skett har

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

det ej varit särskilt omtyckt. En »rik-tig» boxningsmatch slutar alltid med knockout.

Herr ARVIDSON (h):

Herr talman! Jag vet inte hur många gånger jag har varit på språng upp i talarstolen. Varje gång har det kommit ett inlägg emellan. Jag har förlorat räkningen också på hur många som varit uppe i debatten, och jag undrar om det inte blir en 25-rondersmatch. Min förhoppning är bara att den inte skall sluta med knockout, d. v. s. att någon talare stupar, utan att det skall bli poängseger för den ena eller andra sidan.

Jag skulle kunna börja som herr Edström med att säga att jag har lyssnat till denna debatt i tio år och deltagit i den några gånger. Den första gång jag lyssnade till en boxningsdebatt hörde jag den värtalige socialdemokraten Elowsson i Kristianstad, som i regel talade från sin bänk, och han stred för att anslaget till boxningen skulle bort. Sista gången jag resonerade boxning med honom var när han skulle lämna riksdagen. Då sade han: Nu får ni andra sköta boxningen bäst ni kan, och jag hoppas att ni förr eller senare skall få rätsida på den.

Amatörboxningen och proffsboxningen är skilda saker. Efter påsk får vi ge oss på proffsen. Den frågan kommer upp i första lagutskottet den 30 mars. Nu gäller det amatörboxningen, som jag anser vara lågstadiet. Sedan en boxare blivit fullfjädrad där och lärt alla knep och konster, kommer penningen med i bilden, och då skall han bli professionell och slåss på blodigt allvar.

När jag har lyssnat på boxningsdebatterna genom åren har jag konstaterat att boxningsvännerna alltid hemfaller åt samma talesätt. De säger att andra idrotter är precis lika farliga som boxningen. Herr Fälldin föll in där i dag. Han har visserligen tagit tillbaka

en del sedan herr Sörenson — jag skall kanske inte säga — avrättade honom. Jag tycker det är ynkligt att man vill jämföra t. ex. fotboll och ishockey med boxning. En fotbollsspelare skall sparka på bollen och inte på något annat. Sparkar han någon med flit blir han diskvalificerad. På Malmö idrottsplats har jag sett en domare och en lagledare peka på utgången sedan en spelare sparkat en motspelare som låg på marken vid ett tillfälle när bollen inte fanns i närheten. Bandy- och ishockeyklubborna träffar naturligtvis en eller annan gång en käke, men det medför ju diskvalifikation. Det har t. o. m. varit tal om åtal.

Herr Birger Andersson talade om de fem pojkar som behövde avreagera sig och som fick lära sig boxas, och då blev de bättre. Det måste vara klient beställt med fantasien på det stället. Kunde man inte hitta på något annat? Jag har inte fem pojkar, men jag har tre, och naturligtvis behövde de ibland avreagera sig. Då gav jag dem var sin spade eller skyffel eller tjuga. Det går bra det också. Ja, nu hör ni att jag är bonde.

Så har den medicinska sakkunskapen som vanligt sagt sitt. En professor i Lund och en överläkare i Karlstad har åberopat vad de och andra på det medicinska området har att säga, men det lyssnar man inte till. Det är väl inte mycket att göra åt det.

Skattebetalarna har inte nämnts här i dag. Man kan dock fråga alla som betalar skatt i luckorna: Vet ni om att ni betalar till boxningen? Nej, det kanske de inte vet. De skulle kanske protestera.

Vad som föranledde att jag begärde ordet var egentligen inte det som jag nu har talat om utan det faktum att herr Fälldin efterlyste ett exempel på ruskigheter inom amatörboxningen. Jag har här ett exempel, som emanerar från »Enighets jubel-gala» i Malmö. En mycket förnämlig klubb i Malmö heter Enighet. Rubrik: »Ruskig knockout vid

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

Enighets jubel-gala.» Så fortsätter artikeln: »Kvällen blev rik på knockouts och en verkligt ruskig sådan bjöds i lättungviktsmatchen mellan Sten Moritz och dansken Kjeld Kisby. — — — Knockouten var ruskig — dansken föll framstupa utan möjlighet att ta för sig, och blödande ur munnen fördes han ur ringen.»

Med detta citat ber jag att få avsluta mitt anförande. Jag instämmer, herr talman, i herr Harry Carlssons yrkande.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Herr Birger Andersson sade att allt flera uppträder med allt bestämdare mening om boxningen. Det är mig en glädje att få instämma med herr Birger Andersson på denna punkt.

Det är självklart att vi under alla de år som vi har hållit på att diskutera boxningen har skaffat oss mer och mer kunskap om den. En vacker dag kommer väl herr Arvidson och jag att kunna lika mycket om boxning som herr Andersson, även om vi inte vill utöva yrket. Herr Arvidson har visat att vi har lärt oss åtskilligt även om fotboll och ishockey.

Det som kom mig att begära ordet, herr talman, var liksom herr Arvidson ett yttrande av herr Fälldin. Sedan dess har det gått en del småmatcher, men jag skall be att få anknyta till herr Fälldins yttrande. Han talade om att vi tar ställning utgående från proffsboxningen. Detta påstående är fel. Vi motionärer har inte talat om proffsboxning i detta sammanhang. Den kommer i ett annat. Herr Fälldin gjorde jämförelser med ishockeyn. Herr Fälldin känner väl till ishockey och följer väl med ishockeymatcherna och måste väl därför ha sett, liksom jag har haft tillfälle, hur publiken buade när — jag tror det senast var kanadensarna — använde sina ishockeyklubbor för att banka på motståndarna. Men har herr Fälldin sett publiken på något sätt bua när det sla-

gits knockout på en boxare eller när en boxare blivit slagen blodig och söndrig? I boxningen ingår ju som ett väsentligt moment att skada motståndaren. Även amatörboxarna får lära sig vilket andra redan framhållit att de skall slå sin motståndare. Det kan väl herr Fälldin inte förneka. Det råder i detta avseende en väsentlig skillnad mellan boxningen och andra idrotter.

Här har sagts att vi inte skall föreskriva Riksidrottsförbundet några regler utan låta detta förbund fatta besluten. Ja, det är mycket lätt att säga, men jag vill instämma med herrar Sörenson och Schött när de framhåller att vi måste ta vårt ansvar. Vad gör nämligen Riksidrottsförbundet? Jo, man hänvisar till Boxningsförbundet. Dess yttrande bygger förmodligen mer på boxarnas egen åsikt. Det kan väl ändå inte vara meningen att boxarna skall styra oss?

Det är riktigt att vi tvingas av herr Birger Andersson och andra, som inte vill böja sig för våra argument, att mer och mer studera vad boxningen innebär. Jag har bl. a. det senaste året fäst mig vid en amerikansk tidskriftsuppsats, skriven av en japansk läkare som påpekar att det farliga framför allt är de små upprepade slagen. När vi började reagera mot boxningssporten visste vi väl knappast hur farliga just de upprepade slagen är, men man har mer och mer kommit till insikt om detta. Den iakttagelsen har här i Sverige gjorts av bl. a. doktor Silfverskiöld, som även påpekar att den gäller ungdomar i början av sin boxningskarriär. Det är risk för att upprepade skador skall ge permanenta och betydelsefulla lesioner. Det blir också en degeneration av hjärncellerna, säger han, som kan vara en följd av de upprepade slagen. Detta har redan våra läkare här i kammaren berört, och därför behöver jag inte uppehålla mig länge vid det.

Men på senaste tiden har det talats mycket om att vårt lands anseende blivit försämrat på grund av den uppmärk-

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

samhet som olika boxningsmatcher väcker utomlands. Jag vill, med tanke på dessa påpekanden, herr talman, som avslutning citera ett yttrande i första kammarens debatt förra året: »Hur pass mycket man kommer att uppmärksamma den svenska riksdagens beslut måste jag låta förbli osagt, men jag anser det högeligen angeläget att Sverige skall kunna åberopas som ett land där folkrepresentationen målmedvetet vill förebygga att statsmedel utgår till den brutalitet som går under namnet boxning, snarare än motsatsen.

I varje fall vill jag kunna svära mig fri från varje medansvar i något stöd till en hantering som går ut på att slå fördärvad den mänskliga hjärnan mer eller mindre permanent.»

Det var en av regeringens nuvarande ledamöter, fru Alva Myrdal, som fällde detta yttrande. Jag ber, herr talman, att få instämma i hennes yttrande och i den nu föreliggande reservationen.

Herr FÄLLDIN (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har sagt att jag inte vidare skulle delta i debatten, men eftersom jag gång efter annan blivit apotroferad får jag väl återkomma — i synnerhet som en av »matchdeltagarna» även påtagit sig domarens uppgift, någonting som vi inom idrotten verkligen är ense om att fördöma oavsett vilken sportgren det gäller. Jag tänker på herr Arvidson, som själv är med i bataljen men samtidigt anser sig ha anledning att förklara någon annan i bataljen deltagande såsom förlorande. Sådana bedömningar får vi väl överlåta åt kammaren i dess helhet.

Varför skall boxningens motståndare försöka göra gällande att jag direkt jämfört boxningssporten och andra idrottsgrenar? Den jämförelse jag gjorde var ju att skador bevisligen förekommer i alla sportgrenar; den stora skillnaden är att de som blir skadade i boxning automatiskt kommer under läkarkontroll — något som icke alltid

är fallet inom de andra idrotterna. Det visar, menar jag, hur boxningssportens företrädare har sett på den här saken. Det är klart att man kan hitta »läskiga» rubriker och exempel på färgbilder som visar personer som på grund av en ögonskada eller någonting annat blöder rejält efter en boxningsmatch. Men inte är det heller någon konst — om nu den saken skall vara avskräckande — att hitta grabbar, t. o. m. flickor, som i samband med idrottsutövning i andra sportgrenar har skadat sig så att de blöder. Visst förekommer det att personer förlorar sina tänder i en ishockeymatch eller i någon annan sport.

Intill dess att boxningsmotståndarna är beredda att kriminalisera boxning över huvud taget återstår frågan: Gagnar vi den enskildes intresse — alltså dens som utövar boxning — genom att ta ifrån sporten pengar? Man kan resonera ungefär som herr Sörenson gjorde i sitt inledningsanförande, och då kommer jag till den slutsatsen att man inte kan kriminalisera boxningen. Om man inte kan göra det, skall man inte heller underlåta att ge dessa pengar som ändå hjälper till i försöken att minska de skaderisker som finns och som jag icke har förnekat. Jag upprepar att boxningssporten dock i det avseendet har kommit längre än andra sportgrenar.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Ånej, herr Fälldin, så enkelt är det inte. Herr Fälldin säger att den stora skillnaden är att boxningssportens utövare, om de skadas, automatiskt kommer under läkarkontroll men inte andra utövare av sport. Den stora skillnaden, herr Fälldin, är att boxningssportens utövare tar sikte på att skada. Det gör inte ishockeyspelare och inte fotbollsspelare. Deras uppgift är, som herr Arvidson så målalande uttryckte sig, att slå till eller

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

sparka en boll eller en puck men inte att träffa motståndarens huvud eller kropp i syfte att skada. Det är där den stora skillnaden ligger.

Herr Fälldin säger vidare att vi skulle kunna kriminalisera hela boxningsporten. Då skulle vi enligt hans mening vara konsekventa. Herr Fälldin gör det enkelt för sig. I svensk lag är misshandel kriminaliserad. Däremot är inte ett vanligt slagsmål kriminaliserat. Man vill inte kriminalisera alltför långt. Vi vill förbjuda proffsboxning, men vi vill inte förbjuda varje form av boxning. Vi vill icke ge statsunderstöd till amatörboxningen från vilken proffsboxningen hämtar sitt material. Det är en mycket stor skillnad, herr Fälldin, mot att begära att vi skulle förbjuda varje form av boxning. Det skulle verkligen bli ett förbud i onödan. Det finns ju småpojkar som boxas med varandra, och det finns folk som slåss. Varje slagsmål är inte kriminaliserat. Om herr Fälldin suttit med i en domstol som nämndeman skulle herr Fälldin vetat att här föreligger en skillnad. Det går inte att kriminalisera allt. Det skulle vara högst olyckligt att göra det.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Eftersom jag har reserverat mig på denna punkt, som gäller frågan om statsmedel till boxningen, vill jag göra några korta reflexioner. Det har redan anförts en del synpunkter på detta och det är onödigt att ta upp kammarens tid med att närmare utveckla ämnet.

Jag vill bara helt kort understryka vad som påpekats om skillnaden mellan denna sportgren och andra. Inom boxningen föreligger ett uppsåt som man inte gärna, herr Fälldin, skall försöka bortförklara, ty det är ändå ett faktum. Herr Fälldin hänvisar till att det inom boxningen vidtas så många skyddsåtgärder och att man gör så mycket för denna sport som inte görs för andra sportgrenar. Att man lägger ned dessa

kostnader och ansträngningar bevisar att denna sportgren är mycket farligare.

Läkare har deklarerat att de hjärnskador som kan uppkomma i samband med boxning kanske inte ger några verkningar förrän långt efteråt. Jag är för min del böjd för att tro att det är så som denna sakkunskap menar. Jag har nämligen i min närhet en person som fått en hjärnskada — inte i samband med boxning utan i annat sammanhang — och jag har kunnat konstatera att skadan nu sju—åtta år efteråt börjat slå igenom.

Jag är alltså fullt beredd att sätta tilltro till vad sakkunskapen uttalar på detta område. Jag tycker att det är egendomligt att de som är så engagerade i denna sport utan vidare låter detta argument falla.

Jag har flera gånger tidigare hört ungdomsverksamheten åberopas som argument för boxningen. Jag tycker att få argument är så trista att lyssna till. Herr Birger Anderssons påstående att intagna på en ungdomsvårdsskola blivit mönsterpojkar bara för att de fått tillfälle att boxas tycker jag är en argumentation som slår i luften. Som bekant vandrar en hel del av dessa pojkar ut och in på ungdomsvårdsskolorna, och det är möjligt att den färdighet de fått genom boxningen kommer till användning också i andra, mindre trevliga sammanhang.

De 50 000 kronor som herr Birger Andersson ansåg vara ett så blygsamt belopp kunde Riksidrottsförbundet ge till andra idrottsgrenar för att befrämja den utomordentliga träning som vi väl alla sätter värde på att ungdomen får i olika sammanhang.

Herr Birger Andersson nämnde också att mycket få av de pojkar som boxas drömmer om att bli professionella. Det är mycket möjligt, men det är väl ofrånkomligt att de professionella rekryteras från amatörboxarna. Eftersom det är ett så litet antal av dessa som kan bli professionella, föreställer jag mig att det gäller att samla

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

meriter — ju större meriter man har desto större chans har man att komma med i denna exklusiva klubb.

Jag kan inte, herr talman, underlåta att avslutningsvis framhålla att jag har svårt att tro att det massiva engagemang som visats när det gäller att baka upp boxningssporten, grundar sig på ett intresse för boxarna. Jag tror närmast att det är ett intresse för publiken som spelar in. Jag har nämligen i idrottssammanhang tyckt mig finna att det förekommer en hel del egendomliga företeelser när det gäller publiken.

Vi har nyligen bevittnat tittarstormar vilka backat upp affärsintressen som bakvägen försökt sätta i fråga riksdagens beslut beträffande reklam i TV. Vi möter ungefär samma egendomliga företeelse i detta sammanhang. På alla andra områden i samhället är vi inställda på att skydda enskilda för skada, men när det gäller boxningen, som inte är något annat än misshandel innanför ringen, är alla engagerade i motsatt riktning.

Jag tycker, herr talman, att det förekommer en allmänt stigande brutalisering i vårt samhälle. Vi har allesammans en känsla av att det är svårt att bemästra och komma till rätta med denna, men vi kan väl åtminstone göra det på en punkt där vi har något inflytande, nämligen genom att förvägra boxningen understöd av statsmedel.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Wallentheim har fullständigt missförstått mig. Det var inte fråga om en ungdomsvårdsskola. Det gällde en ungdomsgård i Linköping, och det var ett uttalande av föreståndaren för denna som jag refererade. Denne vittnade om den goda verkan som boxningen hade haft på dessa förut ganska oregerliga pojkar. Det är alltså han som står för det omdömet, inte jag. Jag har citerat honom, men jag tror honom.

Fru Wallentheim menar att vi, som är så engagerade för boxningen, till varje pris vill ha kvar detta anslag för att vi skulle på något sätt vilja gynna den publik som besöker de stora boxningsgalorna. Det är emellertid proffsboxningsgalorna som drar de stora publikskarorna, men den saken har vi inte att göra med här. Vad som det nu är fråga om — jag har sagt det flera gånger förut — är att boxningsförbundet skall få medel för att med dessa medel kunna anlita sakkunniga instruktörer och skaffa fram de skyddsmedel som kan förhindra eventuella skador.

Fru WALLENTHEIM (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för tillrättaläggandet och jag ber om ursäkt för min missuppfattning. Jag vill givetvis inte på något sätt att mitt inlägg skall från ungdomsgårdshåll uppfattas så att en sådan skola skulle avses.

Men är det inte så, herr Birger Andersson, att det går publik även på boxning som utövas av amatörer? Jag vill understryka att det dock är från denna grupp, som man så småningom rekryterar dem som skall gå över till proboxningen.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag lovar att det är sista gången jag är uppe i den här debatten!

Det är klart att det kommer publik även på matcher som anordnas med amatörer, men det är ytterst sällan som det är någon större publik på dem. Jag vet från mitt eget hemlän att boxarna bitterligen klagat över att de inte få någon publik och därmed inte heller några pengar.

Herr CARLSSON, ERIC, (cp):

Herr talman! Efter denna långa debatt med den mängd av kontrastötar,

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

som här har förekommit, skall jag göra ett mycket kort inlägg. Jag tänker stödja reservationen, och jag gör det av följande anledningar.

Amatörboxningen är grunden till proboxningen. En boxningsmatch går ut på att deltagarna skall tillfoga varandra viss kroppsskada. Ibland siktar man till knockout, och den medför medvetlöshet, om också bara i tio sekunder. Enligt de medicinska erfarenheterna förekommer hjärnskador, i många fall med men för hela livet. Det gäller också i amatörboxningen. Vi söker att humanisera förhållandet människor emellan. Boxningen innebär ett mått av våld som glorifieras. Det kan inte vara värdigt ett kultursamhälle att riksdagen — om också över Riksidrottsförbundet — skall stödja en sådan glorifiering.

Jag ber, herr talman, att få ge min anslutning till reservationen.

Häri instämde herr *Svanström* (cp).

Herr **ERIKSSON, KARL-ERIK**, (fp):

Herr talman! Jag kommer inte att säga något om boxning. I skuggan av den boxningsdebatt, som har pågått i många ronder nu, skulle jag i stället vilja säga några få ord om den andra reservationen som är fogad till utlåtandet under denna punkt.

Den reservationen bygger på en motion, vari vi motionärer föreslår att det anordnas ett idrottslotteri. Vi har i motionen understrukit idrottens stora betydelse och pekat på de behov som finns, men med hänsyn till det rådande ekonomiska läget har vi ansett att det är klokt att inte gå längre än vad departementschefen föreslagit när det gäller anslag över statsbudgeten.

Vi får då söka oss andra vägar när det gäller att tillgodose idrottens berättigade intressen. Detta är motiveringen för att vi föreslagit anordnande av ett riksomfattande idrottslotteri av ungefär samma typ som de nu anordnade teaterlotterierna. I över tio år har

sådana lotterier anordnats med mycket stor framgång. De omfattas med mycket stort köpintresse från allmänhetens sida, och de har de senaste åren haft en storleksordning som gjort att de gett ett årligt netto på cirka 6 miljoner kronor.

Vi för vår del är övertygade om att det finns utrymme för ytterligare ett stort riksomfattande lotteri. Intresset för lotterier med stora penningvinster har ökat de senaste åren. Det har nämnts från herr Schötts sida, tror jag, att det här blir en ny kundkrets. Vi motionärer har också pekat på detta, och vi är övertygade om att det inte kommer att bli någon trängsel på lotterimarknaden även om det anordnas ett nytt lotteri.

Det framhålles ofta att idrotten är vår största folkrörelse, och detta har understrukits även i denna debatt. Cirka 30 procent av vårt folk är på något sätt knutna till den. Men ännu viktigare är att idrottsrörelsen är vår största ungdomsrörelse. Vi bör då på allt sätt hjälpa till och stödja denna rörelse. Vi motionärer har här försökt peka på en ny väg.

Jag ber med dessa korta ord, herr talman, att få yrka bifall till reservation b.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Jag skall inte heller ingå på någon fortsättning av boxningsdebatten, men eftersom jag står bakom reservationen i statsutskottets utlåtande, vill jag ändå omnämna skälen till detta ställningstagande. Det är nämligen så, att jag vid fjolårets ställningstagande i denna fråga röstade för den linje som utskottet här företräder. Sedan dess har jag emellertid ändrat uppfattning. Jag var tveksam när jag tog ställning i fjol, och jag har också varit tveksam när jag nu ansluter mig till reservanternas linje. Skälen till min ändrade hållning är att jag tycker att boxningssporten är en sport som inte

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

bör uppmuntras. De medicinska utsagorna får enligt min uppfattning tillmätas stort värde.

Då frågar man sig: Vilka åtgärder kan man vidta för att åstadkomma det syfte man vill främja, nämligen att den aktivitet som nu läggs ned i boxningsklubbarna kunde kanaliseras över till andra grenar inom idrotten? Jag är inte helt säker på att den väg som reservanterna föreslår är den bästa, men jag tror ändå att förslaget att statsmedel inte skall utgå till boxningssporten kan i samverkan med opinionsbildande åtgärder och olika slags insatser från idrottsrörelsens sida medverka till att tona ned en sport, som vi ur allmänna synpunkter inte anser önskvärd.

Jag har egentligen begärt ordet för att säga ett par ord om den motion som framlagts och till vilken reservanterna tagit ställning genom att föreslå anordnandet av ett idrottslotteri. Idrottens stora betydelse i vårt moderna samhälle är vi tämligen ense om. Det gäller såväl nyttan av fysisk träning och motion som utnyttjandet av fritiden på ett meningsfullt sätt.

Ett av de allra främsta motiven till att samhället bör ekonomiskt stödja idrottsrörelsen ligger enligt min uppfattning i att idrottsrörelsen verksamt bidrar till att leda ungdomen och dess verksamhet in på sunda banor och att man därmed motverkar de nedbrytande tendenserna i samhället. Tyvärr ökas de frestelser av olika slag, som lockar de unga in på vägar som vi allmänt bedömer som olämpliga och skadliga, vägar som ofta leder till social missanpassning, brottslighet eller andra beteenden, som sedan kostar samhället flerfaldiga belopp mot vad vi här satsar på idrottsrörelsen.

Jag tror att idrottsanslaget är ett av de anslag som på ett mycket verksamt sätt bidrar till att minska kostnaderna för samhället i framtiden. Det finns skäl att vi, även om anslagen till idrotten har höjts väsentligt under senare år, ändå bör vara öppna för att ytterli-

gare anslagshöjningar kan komma att krävas för detta ändamål.

I den redogörelse som lämnas i statsverkspropositionen om denna verksamhet kan vi finna, vilken ökning som skett av antalet medlemmar och antalet föreningar. Det nämns där att det har tillkommit 345 nya föreningar under ett år med över en halv miljon nya medlemmar.

Reservationen innehåller dock i år inte något förslag om anslagshöjningar utan går i stället ut på att man för att stödja idrotten och tillföra den mera medel skulle få anordna ett lotteri. Jag tycker att detta förslag är bra. Det är inte första gången som man gått lotterivägen för att stödja allmänna värdefulla kulturyttringar eller andra insatser i vårt samhälle.

Det har sagts att det inte skulle finnas plats för flera lotterier. Startar vi ett nytt lotteri, kan det innebära att redan tidigare startade lotterier kommer att få större köpmotstånd. Jag vill fästa uppmärksamheten på att idrottsrörelsen som sådan kan skapa en ny marknad för ett lotteri. Med den verksamhet som idrottsrörelsen har finns det stora tillfällen att bland idrottsevenemang och föreningsmöten av olika slag söka en ny publik för försäljning av lotter för att stödja idrottsrörelsen. Det är en väg som vi kan gå jämsides med beviljandet av ökade anslag för att ge idrottsrörelsen möjligheter att utföra sitt värdefulla arbete.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna i ärendet.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Jag har redan tidigare yrkat bifall till utskottets förslag när det gäller anslaget till idrottsrörelsen. Jag ber också att få yrka bifall till utskottets förslag när det gäller anordnandet av ett lotteri.

Jag vill bara med ett par ord till herr Olsson säga, att utskottet har understrukit att det är viktigt att ansla-

Anslag till fonden för idrottens främjande, m. m.

gen till idrotten går via riksstaten — det är en princip som jag här vill ytterligare understryka.

När herr Olsson säger att det finns utrymme för ytterligare lotterier och erinrar om den stora publik, som idrottsrörelsen har, vill jag framhålla att vi ändå bör vara på det klara med att alla de andra lotterierna på marknaden vänder sig till *alla* kategorier. Jag tror inte att det kan sägas att idrottsrörelsens många sympatisörer står utanför varje tillstymmelse till intresse för att köpa lotter. I realiteten är det på det sättet, att minst ett extra lotteri redan nu beviljats per månad, och då har utskottet ansett att detta kan försämra villkoren för de organisationer och kulturella strävanden som får sin ekonomi ordnad genom dessa lotterier.

Jag vill med detta korta inlägg, herr talman, yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Jag vill bara med ett par ord beröra vad herr Larsson sade om att det inte finns utrymme för ytterligare lotterier.

För att veta vad jag verkligen talade om i mitt förra inlägg inhämtade jag uppgifter från olika lotterier. Sedan dessa teaterlotterier har tillkommit, har antalet försålda lotter höjts från 140 000 till 220 000 lotter, trots detta finns det inte något köpmotstånd. Det finns också, herr Larsson, något som heter »Lyckolotteriet», anordnat av socialdemokratiska partiet. Det har sålt sina 9 000 lotter per månad utan något som helst köpmotstånd enligt vad som upplysts från lotteriets sida.

Jag vill nämna detta som exempel på att det finns utrymme för att anordna ett idrottslotteri på marknaden.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Jag vet inte varifrån föregående talare har fått sina uppgifter. Jag råkar tillhöra styrelsen för

svenska penninglotteriet. Vi har märkt att situationen har blivit allt värre. Direktören för svenska penninglotteriet, som är en mycket idrottsintresserad människa, varnar på det bestämdaste för att ytterligare utbreda lotteriförsäljningen så att det uppstår besvärligheter för redan befintliga lotterier.

Herr ERIKSSON, KARL-ERIK, (fp):

Herr talman! Till herr Birger Andersson vill jag säga, att riksdagens upplysningstjänst varit vänlig nog att skaffa fram de upplysningar jag har redogjort för.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. 1 och 2, därefter särskilt rörande mom. 3 samt vidare särskilt i vad gällde mom. 4.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. 1 och 2 hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de avseende mom. 3 förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande av den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Carlsson, Harry, begärde voteering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 24 mom. 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang. lån till utbyggnad av oljelagringen

Vinner Nej, godkännes den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med a betecknade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Carlsson, Harry*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 70;
Nej — 58.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr talmannen i enlighet med de rörande mom. 4 framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övertvägande ja besvarad.

Herr *Eriksson, Karl-Erik*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 24 mom. 4, röstar

Ja;
Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Axel Andersson m. fl. vid punkten avgivna, med b betecknade reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eriksson, Karl-Erik*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;
Nej — 65.

Punkterna 25 och 26

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27**Ang. lån till utbyggnad av oljelagringen**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lån till utbyggnad av oljelagringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 63 350 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Dahlén* (I: 542) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Ohlin* och *Hedlund* (II: 693), i vilka motioner anhållits, att riksdagen måtte 1) till Lån till utbyggnad av oljelagringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 10 miljoner kronor minskat investeringsanslag av 53 350 000 kronor, 2) bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva uppskov i erforderlig utsträckning med fullgörandet av kontraktensligt fixerad lagring.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 542 och II: 693, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till

Lån till utbyggnad av oljelagringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 63 350 000 kronor;

2. att motionerna I: 542 och II: 693, såvitt de avsåge bemyndigande för Kungl. Maj:t, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anförts av herrar *Axel Andersson, Ivar Johansson, Harry Carlsson, Johan Olsson, Eliasson i Sundborn, Nelander, Tobé, Sjönell och Westberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 542 och II: 693, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Lån till utbyggnad av oljelagringen för budgetåret 1967/68 anvisa ett investeringsanslag av 53 350 000 kronor;

2. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 542 och II: 693, såvitt nu vore i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att medgiva uppskov i erforderlig utsträckning med fullgörandet av kontraktens enligt fixerad lagring.

Herr OLSSON, JOHAN, (cp):

Herr talman! Vid punkten 27, vilken avser lån till utbyggnad av oljelagringen, föreligger olika uppfattningar.

Utskottets majoritet har följt departementschefens förslag om ett investeringsanslag på 63 350 000 kronor. Reservanterna föreslår i anledning av en motion från centern och folkpartiet, att beloppet minskas med 10 miljoner till 53 350 000 kronor. Motiveringen härför är, att man i det nuvarande ansträngda samhällsekonomiska läget får pröva alla möjligheter till kostnadsminskningar. Den ekonomiska försvarsberedskapen får givetvis undergå samma bedömningar som försvarsfrågorna i stort. Vi bedömer det inte innebära några större olägenheter att, som föreslås i reservationen, medge uppskov i

Ang. lån till utbyggnad av oljelagringen erforderlig utsträckning med planerad lagring.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr LARSSON, HERBERT, (s):

Herr talman! Utskottet har inte funnit någon anledning att ändra på Kungl. Maj:ts förslag, som innebär att man under en viss tidsperiod går in för viss beredskapslagring av olja. Därför har utskottet anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Då reservanten var föredömligt kortfattad i sitt inlägg, skall jag också vara det. Jag vill, herr talman, med dessa få ord yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen enligt de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10 punkten 27, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning.

Ang. den högre utbildningen

Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olssov, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 98;
Nej — 38.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten 28

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 29 och 30

Lades till handlingarna.

Herr talmannen tillkännagav, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till högre utbildning och forskning samt lärarutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Ang. den högre utbildningen**

I denna punkt hade utskottet — i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag — hemställt, att riksdagen måtte till Universitetskanslersämbetet: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 3 854 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Wallmark*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **WALLMARK** (h):

Herr talman! Till detta utskottsutlåtande har fogats ett antal reservationer,

av vilka jag bidragit med tre blanka sådana, vid punkterna 1, 18 och 51.

Jag har för avsikt att under den nu föredragna punkt 1 ta upp några allmänna synpunkter på universiteten och högskolorna som utbildningsanstalter. Under punkten 18 hade jag tänkt att något diskutera informationsflödet och möjligheten att tillgodose detta. Under punkten 51 hade jag tänkt ta upp några synpunkter på forskningspolitiken i dess helhet.

Det har gått en tid sedan beslutet fattades om en utveckling av våra universitet och högskolor så att de skall kunna ta emot ungefär 87 000 studenter i början på 1970-talet. Vi har haft möjlighet att se vilka resurser i olika hänseenden, som regeringen är beredd att ställa till anstalternas förfogande, och i någon mån avläsa resultaten härav. Vad vi har kunnat konstatera är en tillväxt av antalet studerande inom vissa fakulteter, som vida överstigit de planer vi har. Vi har även kunnat konstatera en relativt hög studieavbrottsfrekvens inom ett flertal ämnen och områden, och vi kan också registrera en förlängd studietid per betyg i vissa ämnen för en relativt stor grupp. Man kan även notera en tämligen ojämn betygsfördelning hos studenterna, framför allt i ämnen som hör till den fria sektorn.

Vad har nu departementschefen för recept för att lösa dessa problem?

Han har föreslagit och riksdagen har också beslutat att i princip bifalla förslaget om fasta studiegångar. Såvitt jag förstår är avsikten att vi skall få tillbaka förslaget, när universitetskanslersämbetet är färdigt med sin analys av problemet. Det har beslutats om skärpta regler för rätten att studera och vidare om en tämligen hårdhänt hantering av ämnesinnehållet, d. v. s. det har utgått direkta order till fakulteterna att skära ned innehållet i kurserna så att studenterna i princip skall klara ett betyg efter en termins studier.

Universiteten och övriga lärosäten

Ang. den högre utbildningen

har för sin del krävt ytterligare stöd för att kunna genomföra denna politik. De begär en väsentligt ökad studieråd-givning i olika sammanhang. De vill ha en märkbart större satsning på tekniska hjälpmedel än vad man har velat bevilja dem. De har önskat ordna kurser i studieteknik och öka antalet biträden för att frigöra lärarkrafter. Det sista är kanske litet dunkelt uttryckt, men avsikten är tydligen att genom en arbetsfördelning få lärarna mera fria för lärarinsatser.

Det är alltså uppenbart, att dessa av departementet föreslagna åtgärder inte är tillräckliga. Jag tycker nog att det kan vara befogat att i detta läge, när vi är någonstans på väg mot det mål, som departementschefen har angivit, fråga sig: Vad har vi för målsättnings-synpunkter när det gäller studier-na vid universitet och högskolor?

Det gäller för det första rätten att över huvud taget få studera. Man kan väl här i stort sett dra upp två riktlinjer. Den ena är vad jag skulle vilja kalla för den kvalitativa linjen, nämligen att i princip endast låta den få tillträde till högre studier, som kan anses ha förutsättningar att tillgodogöra sig dem. Det betyder att studietakt och kursomfång skall anpassas efter en tämligen väl begåvad students utförsgåvor, och de som inte kan klara dessa krav får lämna skutan. Förutsättningen härför är naturligtvis att man använder de studietekniska och pedagogiska hjälpmedel som finns. Men i stort sett måste resultatet bli, att man håller på att man inte vill godtaga någon försämring i kvalitetshänseende.

Den andra linjen är den kvantitativa, och den innebär att de som är intresserade av att studera i stort sett också skall få möjlighet därtill. Då får man å andra sidan vara beredd att anpassa studietakt och kursomfång efter deras utförsgåvor. Det vore annars en felaktig politik mot dessa studerande att locka in dem i högre studier som de faktiskt inte klarar upp — det vore inte

bara fel utan också ganska grymt — och det skulle naturligtvis i sin tur kunna innebära, att universiteten och högskolorna skulle svälla ut betydligt utöver den ram varom riksdagen fattat beslut.

Detta är de två huvudsynpunkter man kan lägga på frågan om kvaliteten. Här kommer naturligtvis också avnämarnas krav in i bilden. Vad ställer de för krav på dem som har genomgått högre studier? Det är inte bara att de skall ha en viss mängd kunskaper inom olika områden. De skall också ha tillägnat sig förmåga till kritiskt och analytiskt tänkande. Jag vill betona det sista, ty det är en av huvudpunkterna, som vi i näringslivet fäster mycket stort avseende vid. Det betyder att ett universitet eller en högskola inte bara får vara en »korvstoppningsmaskin», där de studerande tillägnar sig vissa kunskaper utan att själva få reflektera. Jag tror att den synpunkten i viss mån håller på att komma bort vid de försök man nu gör att effektivisera undervisningen på högre nivå.

Det finns också ett annat problem i samband med dimensioneringen av universiteten och högskolorna, nämligen efterfrågan. Departementschefen har tidigare uttalat att de begränsningar som görs enbart sammanhänger med brist på resurser. Jag är inte säker på att det är hela sanningen, ty säkerligen finns det områden där vi skulle kunna utbilda väsentligt flera människor, om vi hade velat. Emellertid finns det exempelvis ingen anledning att utbilda jägmästare, som sedan får ta arbete som skogsarbetare eller skogsförmän, eller att utbilda agronomer som får bli jordbruksarbetare o. s. v. Det vore slöseri med de ekonomiska resurserna, och det vore misshushållning med de intellektuella resurserna. Samma resonemang tror jag i princip får föras när det gäller andra områden.

Jag är fullt medveten om svårigheten att göra någon form av kvantitativ avgränsning, eftersom de olika studie-

Ang. den högre utbildningen

gångarna kan appellera till en rad olika avnämningar, men trots allt måste vi ha den saken med i bilden. Jag skall säga några ord om teknikersituationen för närvarande. Det är alldeles uppenbart att det råder en betydande oro bland de studerande på de tekniska linjerna. Det gäller inte bara högskolorna utan också gymnasierna. Den målsättning som vi har dragit upp tidigare innebär ju ett utomordentligt djärvt grepp. Vi räknar med att kunna utexaminera närmare 3 000 högskoleingenjörer, över 6 000 gymnasieingenjörer och ungefär lika många tekniker som kommer att få titeln fackskoleingenjör — det är ett beklagligt misslag att denna titel någonsin blev genomförd, men nu är det ändå på det sättet.

Då uppstår naturligtvis den intressanta frågan: Finns det möjligheter för näringslivet att ta emot alla dessa? Det blir en ytterst besvärlig och komplicerad procedur. Som situationen är för närvarande, förefaller det inte som om näringslivet skulle ha möjligheter att i den takt som vi hittills varit vana vid bereda dessa personer sådana arbetsuppgifter, som de har utbildning för. Hela den proceduren, som amerikanerna har upplevt för tio å femton år sedan och som vi har anledning att noggrant studera och analysera, nämligen den högre skolade arbetskraftens inträngande på områden där man tidigare utnyttjat lägre skolad arbetskraft, är ett problem som vi kommer att uppleva inom den närmaste fem- till tioårsperioden.

Jag har velat säga detta med hänsyn till att de statistiska analyser, som kan ligga till grund för sådana undersökningar, är ytterst bristfälliga. För ett och ett halvt år sedan gjordes genom statistiska centralbyråns försorg en analys av de amerikanska förhållandena. Docenten Faxén, som utförde arbetet, kunde därvid konstatera att vi saknar möjligheter till fortlöpande analyser på

grund av svårigheterna att statistiskt fånga in dessa problem.

Emellertid tror jag att man från departementets och universitetskanslersämbetets sida måste vara mycket vaksam när det gäller teknikerutbildningen. Vi får inte fatta ett utbildningspolitiskt beslut i riksdagen och sedan låta utbildningen rulla fram som en ångvävt, oberoende av konjunkturer. Utbildningskapaciteten skall inte vara större, menar jag, än att de färdigutbildade kan på ett någorlunda naturligt sätt sugas upp av svenskt näringsliv och av det svenska samhället. Men det är möjligt och kanske till och med troligt att vissa grupper av de högt skolade teknikerna kommer att möta svårigheter och tvingas söka sig helt andra systerställningar än de hade tänkt sig när de startade sin långa, för dem själva och även för landet ganska dyrbara utbildning. Här krävs en mycket intim och fortlöpande kontakt mellan de ansvariga myndigheterna och näringslivet för att en viss anpassning skall kunna genomföras.

Jag har funnit anledning att säga detta, herr talman, därför att man i ansvariga kretsar har tagit upp frågan huruvida det är klokt att fullfölja beslutet om den tekniska högskolan i Linköping. Orsaken är inte bara en viss oro för att man på detta sätt splittrar forskningsresurserna, utan det har också ifrågasatts, huruvida vi inte håller på att skaffa oss en alltför progressiv utbildningsorganisation på det högre tekniska området. Personligen anser jag att vi inte är mogna att säga stopp för den tekniska högskolan i Linköping, men vi befinner oss utan tvivel ungefär på gränsen, och det finns anledning för departementet till ganska djupgående och intima överläggningar med näringslivet för att snabbt analysera problemet; jag tror inte att vi kan vänta på statistiska centralbyråns analyser när vi skall ta ställning till denna fråga.

En annan principiell angelägenhet

Ang. den högre utbildningen

som jag litet grand vill beröra gäller universitetens lärarfråga mot bakgrunden av deras funktion som lärarutbildningsanstalter. Vi hade förra året en diskussion här i kammaren beträffande lärosätenas äskanden om 313 nya professurer och departementets förslag om 13 sådana. Proportionen är i år inte exakt densamma, men det rör sig ändå nu i runda tal om 225 respektive 14 nya professurer. Detta bekräftar den uppfattning jag deklarerade förra året, nämligen att synen på dessa frågor är vitt skild vid lärosätena å ena sidan och i departementet å andra sidan.

Universitetskanslersämbetet står i detta sammanhang i något slags underlig mellanställning, och jag vill säga att man ute vid lärosätena uppfattar ämbetet som departementets förlängda arm, inte som lärosätenas naturliga företrädare, med vilken man förtroende-fullt kan överlägga, utan som en överordnad myndighet handlande helt på departementets uppdrag. Det är en rätt olycklig ställning som ämbetet därmed har fått. Jag tror att det är angeläget att man får möjlighet att diskutera igenom den arbetsfördelning som skall råda mellan dessa tre instanser: lärosätena, universitetskanslersämbetet och departementet.

När det gäller kraven på nya professurer är det för oss i riksdagen utomordentligt svårt att, skall vi säga, se bakom de ordridåer som här rullas upp och att kunna konstatera vilka faktiska behov av lärare på professorsnivå som föreligger. Vilka krav ställer man när det gäller den högre utbildningen ur ren lägstadiesynpunkt, ur handledarsynpunkt och ur forskningssynpunkt? Det är väl beträffande dessa tre områden som vi skulle behöva få en bättre behovsanalys.

Som det nu är ser jag ingen möjlighet för oss i riksdagen och inte heller i utskotten att på ett sakligt sätt kunna analysera det hela för att veta hur vi skall ställa oss. Jag tror att det vore av värde om departementschefen lät någon

göra en mall till en sådan behovsanalys som gjorde det möjligt för oss att verkligen tränga in i dessa frågor, om det nu finns något intresse av att låta riksdagen göra det.

De rena forskningsaspekterna i detta sammanhang skall jag be att senare få återkomma till.

Man har vid tekniska högskolan försökt att lösa en del av lärarproblemet genom anlåtande av speciallärare, som har skrivits in från näringslivet. Efter framställning av universitetskanslersämbetet har departementet gått med på ett sådant arrangemang inom vissa begränsade ämnen. Jag fattar inte varför departementet inte i princip kunnat biträda hela äskandet från universitetskanslersämbetet och medgivit användandet av sådana specialister över hela fältet. Det skulle i varje fall lösa ett speciellt problem ur undervisningssynpunkt, nämligen att ge den bästa aktualitetskunskap som står att få i landet.

Därigenom skulle också ett annat problem lösas, som jag senare skall återkomma till — jag tänker på samarbetet mellan universiteten och högskolorna å ena sidan och näringslivet å andra sidan. Jag tror att näringslivet på det sättet skulle känna sig mera hemma på lärosätena och även bli mera aktivt intresserat av att ta del av kurser och kursplaner. Man skulle kanske till och med från näringslivets sida anställa folk från universiteten. Som bekant rekryteras nästan allt högskolebildat folk från tekniska högskolor eller handels-högskolor, medan rekryteringen från de egentliga universiteten är utomordentligt ringa. Detta är ju ett ganska märkligt konstaterande.

Till hela utbildningsgiven hör ju också filialsystemen. Jag tror att det är för tidigt att fälla något omdöme om filialerna; de har ju beslutats, de skall inrättas. Man kan bara konstatera, att när departementschefen säger att en stor restriktivitet skall iakttagas i fråga om resor mellan filialerna och moderuniversiteten synes departements-

Ang. den högre utbildningen

chefen vara inne på helt felaktiga vägar. Det rimmar definitivt inte med det beslut som har fattats här i riksdagen. Det kan inte heller rimma med den önskan som finns att betrakta filialerna som en del av moderuniversiteten. Enda förutsättningen för att en filial skall kunna fungera som en förstklassig undervisningsanstalt på denna nivå och inte vara något slags Epattillställning är att det förekommer intima kontakter mellan universiteten. I det fallet måste man i början vara ytterst frikostig i fråga om resorna, om det skall kunna bli någonting av det hela.

Jag sätter ett stort frågetecken för den kanske något suddiga skrivning som gjorts beträffande möjligheterna att avlägga examina. Vi har det stora problemet med 3-betygskunskaperna. Undervisningen leds här på moderuniversiteten normalt av en professor, och som jag ser det bör den enbart ledas av en professor. Detta är det första steget till den riktigt fördjupade högre akademiska utbildningen. Det är här, som professorerna verkligen kommer i kontakt med forskningsproblemen, och det är via den kontakten som de har möjlighet att stimulera eleverna till en fortsatt högre utbildning. Det är dessutom på detta stadium utbildningen kan differentieras. Om man i relativt stor omfattning ägnar sig åt 3-betygsutbildning på universitetsfilialerna, går man miste om denna så ytterst väsentliga faktor.

Låt mig sedan bara göra ytterligare en liten kommentar, vilken kan uppfattas som gällande en rent lokalpolitisk fråga men som faktiskt inte är det. Jag kan även förstå ecklesiastikministern, om han skulle uppfatta frågan på detta sätt.

I Svenska Dagbladet förekom för några dagar sedan en artikel med rubriken »Stopp för universitetet i Södertälje. Planeringen för Huddingefilial inhiberas». Enligt en intervju dels med departementschefen, dels med vederbö-

rande statssekreterare har man stoppat en utbildning, vilken universitetet efter samråd med universitetskanslersämbetet startat i Södertälje. Det är inte fråga om en filial utan det gäller uteslutande en lokal i storstockholmsområdet, som man velat utnyttja i brist på andra lokaler. Man har på enligt min mening ytterst rationella grunder låtit en lärare fara till 30 elever i stället för tvärtom.

Jag kan inte fatta att man kunnat hänga upp denna verksamhet på så ytterst triviala ting som frågan om läraren skall ha resebidrag eller inte. Staden står ju för de kostnader som uppkommer i detta sammanhang. Om Stockholms universitet, som arbetar inom ett mycket stort område, av praktiska skäl finner det vara lämpligt att förlägga undervisningen till Solna, Lidingö, Saltsjöbaden, Södertälje eller Huddinge, så är detta en ytterligt välbetänkt åtgärd. Det blir därigenom mindre press på de centralt belägna utrymmena. Det blir också mera praktiskt med hänsyn till att eleverna då inte kommer att efterfråga elevbostäder i Stockholm, såsom de annars gör. Man kan hålla med om att personer som bor i Södertälje inte skall ha studentbostäder i Stockholm, men de kräver helt enkelt att få sådana, och studentkårerna går också med på detta och ställer dem i kön.

Från alla synpunkter är undervisningen i Södertälje en vettig utväg. Jag skulle gärna vilja få en kommentar från departementschefen beträffande denna i och för sig lilla detalj, vilken dock bör vara tillämplig på alla universitet runt om i landet. Det kan inte vara möjligt att stoppa verksamheten bara för att, såsom statssekreteraren framhåller, det uppstår »principiella problem av stor räckvidd», vilka exemplifieras med frågan huruvida läraren skall ha researvode eller inte. Detta tycker jag är ett trivialt bagatellärende, som bör kunna lösas på en eftermiddag.

Herr talman! Jag har velat framföra

dessas principiella synpunkter under punkten 1, men de hänför sig också till universitets- och högskoleutbildningen i dess helhet.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag skall inte falla för frestelsen att ta upp alla de frågor, som herr Wallmark i en lång och stor exposé nu tagit upp. Jag vill bara svara på den sista frågan, eftersom den ställades direkt.

Det är inte bara en bagatellfråga, om en kommun anskaffar universitetslokaler och sedan överenskommer med ett lämpligt universitet att dit förlägga universitetsundervisning. Detta medför inte endast kostnader för lärarnas resor. I princip skulle vi på denna väg med alla de progressiva kommuner, som finns i vårt land, kunna få ett nät av s. k. filialer. Varför skulle inte Enköping och Gävle kunna påbörja en universitetsundervisning? Dessa städer är säkerligen kapabla att anskaffa universitetslokaler, och jag skulle tro att Uppsala universitet kunde skicka dit lärare.

Men vad skulle då hända? Jo, även om man i praktiken inte kallar detta för filialer, blir det i praktiken en helt oreglerad decentralisering av akademisk utbildning, och det kan vi väl ändå inte gå med på.

Denna fråga hade, herr Wallmark, varit liten om byggnadsstyrelsen, som här i Stockholm bedrivit en synnerligen stor verksamhet för att hyra universitetslokaler, inte kunnat komma över några lokaler i Stockholm utan hade tvingats ut i landsorten — om jag nu får kalla Södertälje för landsorten — och i detta fall hade funnit en universitetslokal och låtit staten betala för den. Men här är det alltså kommunala initiativ som universiteten har nappat på — om jag får använda det uttrycket.

För övrigt har ju frågan inte ens varit framförd till departementet, än mindre här i huset, utan den har skötts

Ang. den högre utbildningen per telefon mellan personer med frisk handlingsvilja på detta område.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Vi kan ju avstå från att diskutera de andra, principiella frågorna och hålla oss till denna lilla bagatell.

Eftersom departementschefens historieskrivning inte är riktigt korrekt, kanske jag får lov att rätta till den. Jag har i någon mån varit inkopplad på denna filial — om vi skall kalla den så — i Södertälje. Det var drätselkammaren i Södertälje som uppvaktades av universitetet i Stockholm. Universitetet undrade om vi inte hade möjlighet att ordna en lokal. Eftersom det var svårt för universitetet att finna lokal i Stockholm och det fanns ett stort antal studerande i Södertälje, frågade man om vi inte kunde ordna en lokal där, så skulle universitetet skicka en lärare i stället.

Jag trodde inte att sådana här detaljer skulle behöva tas upp i riksdagen och inte heller i departementet. Frågan har diskuterats och godkänts av universitetskanslersämbetet, som är den av departementet och regeringen utsedda chefsmyndigheten för universitetet. Jag tycker därför inte att någon skugga faller på universitetet för att man handlat på detta sätt.

Dessutom är det, som departementschefen säger i en intervju, så att om det inte är möjligt att finna lokaler i innerstaden, får man söka utanför centrum. Jag kan inte finna annat än att Huddinge, som ligger ungefär 20 minuter härifrån, och Södertälje, som ligger cirka 35 minuter härifrån, är ytterområden. Här skall eleverna studera vid universitetet i vanlig ordning, men läraren åker ut till dessa platser i stället för att 30 elever åker in till Stockholm.

Jag tror att man i departementet inte borde vara så förfärligt känslig av sig att man, om man inte får vara med och

Anslag till humanistiska fakulteterna

handlägga varenda liten detalj i denna fråga, måste slå näven i bordet och säga: Stopp, det här måste vi vara med och besluta om! Det verkar, herr talman, nästan litet Grönköping.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 2—4

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5

Anslag till humanistiska fakulteterna

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professurer ändra personalförteckningen för de humanistiska fakulteterna m. m. enligt vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1967 förordats, dels ock till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 35 509 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Blomquist m. fl.* (I: 265) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Regnéll* och *Rubin* (II: 350), i vilka yrkats, att riksdagen skulle besluta att inrätta en tjänst som universitetslektor i musikforskning vid Lunds universitet för budgetåret 1967/68 samt till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 35 571 000 kronor;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fröken *Stenberg m. fl.* (I: 273) och den andra inom andra kammaren av herr *Larsson* i Umeå *m. fl.* (II: 346), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle besluta, att en forskardocentur i arkeologi skulle inrättas vid universitetet i Umeå med docent Hans Christiansson som förste innehavare.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 265 och II: 350, i vad de avsåge inrättande från och med budgetåret 1967/68 vid Lunds universitet av ett universitetslektorat i musikforskning, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 273 och II: 346, i vad de avsåge inrättande vid Umeå universitet av en forskardocentur med docenten Hans Christiansson som förste innehavare, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 265 och II: 350 samt I: 273 och II: 346, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professurer ändra personalförteckningen för de humanistiska fakulteterna m. m. enligt vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1967 förordats;

b) till Humanistiska fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 35 509 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Larsson, Thorsten*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **BLOMQUIST** (h):

Herr talman! Från de stora svepen raskt ned i en liten sak.

Vid punkten 5 har herr Thorsten Larsson anmält en blank reservation. Den berör utskottets behandling av motionen 265 i denna kammare, i vilken herrar Larsson och Edström och jag själv har föreslagit inrättande av ett universitetslektorat i musikforskning vid Lunds universitet. Då utskottet har skrivit synnerligen knapphändig i sitt avslagsyrkande, blir man en smula undrande. Man frågar sig: Vad är utskottets motivering för detta avslag? Är man månne i utskottet osä-

ker om underlaget är tillräckligt för ett sådant lektorat? Då vill jag bara framhålla att här inte behöver föreligga någon tvekan. Enligt gällande bestämmelser uppgår undervisningsskyldigheten för universitetslektor till 396 timmar per år. På grundval av fastställd organisationsplan med utgångspunkt i ett av universitetskanslersämbetet beräknat studerandeantal upprättas varje år en undervisningsplan i vilken lärarbehovet uttrycks i antalet timmar, professorsundervisning, lektorsundervisning, assistent- och amanuensundervisning. Följer man denna plan blir det sammanlagda antalet timmar som kan utgöra underlag för den föreslagna lektorstjänsten 402.

Herr talman! Jag hoppas att frågan nästa år blir positivare behandlad.

Fröken STENBERG (h):

Herr talman! Bara en kort kommentar med anledning av statsutskottets utlåtande nr 40, punkt 5, Humanistiska fakulteterna m. m.

I motionsparet I: 273 och II: 346 har vi motionärer åter framfört önskemålet om inrättande vid Umeå universitet av en forskardocentur med docent Christiansson som förste innehavare. Utskottet anser i år liksom i fjol att vederbörande forskningsråd bör kunna svara för att en ökad forskning inom arkeologien i Norrland kommer till stånd. Men enligt uppgift har vederbörande forskningsråd ej medel till detta. Konsekvenserna blir då att om ekonomiska garantier inte ges, måste de arkeologiska undersökningar som pågår i Norrland läggas ner, senast från och med 1968. Ungefär en kvarts miljon kronor har hittills placerats i dessa undersökningar. Det material som grävts fram ligger nu obearbetat och blir ej publicerat. Det är alltså material som berör Norrlands förhistoria. Bjurseletundersökningarna som det här gäller är för övrigt en av de största stenåldersunder-

sökningar som någonsin gjorts i Sverige. De internationellt kända Spetsbergsundersökningarna som docent Christiansson hållit på med, måste också nedläggas. De medarbetare som arbetar med materialet från Bjurselet och Spetsbergen kommer att stå utan handledning i sin forskning.

Det förefaller mig som om den arkeologiska forskningen i norra Sverige blivit typexempel på det s. k. docenteländet, som funnits här sedan 1820-talet och som forskarutredningen väl anser skola kunna hävas någon gång på 1970-talet.

En möjlighet är att de sittande docenternas förordnande skulle kunna förlängas tills forskarutredningens förslag lett till resultat i form av ett riksdagsbeslut som tryggar docenternas ställning. Detta har också begärts i en motion. Enligt uppgift representerar varje docent en statlig investering på ungefär 500 000 kronor per år. För närvarande avgår enligt en uppgift som jag fått drygt 20 docenter varje år. De undandras alltså forskningen. Jag vet inte om det är väl använda pengar? Vad docenteländet också representerar beträffande personliga problem och otrygghet är en annan sida av saken.

Jag har, herr talman, naturligtvis full förståelse för det statsfinansiella läget, men det är kanske just därför som det förefaller mig riktigt att man skapar ekonomiska möjligheter för att klara av detta arkeologiska projekt i Norrland och fullföljer det genom att tillgängliga forskningsresurser nu utnyttjas ordentligt, effektivt och rationellt. För detta behövs ytterligare ett par års arbete, arbetsro och ekonomiska existensmöjligheter för forskarna. Jag hoppas därför att man skall finna någon framkomlig väg för att ordna ekonomin för den arkeologiska forskningen i norra Sverige även om det också i år blivit så att våra motioner har avslagits av statsutskottet.

Jag har för tillfället intet yrkande, herr talman.

Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Andra avdelningen har i år liksom tidigare år haft hundratals motioner att behandla, de flesta innehållande betydande utgiftsökningar. I den situation vi är har utskottet tvingats avstyrka de allra flesta. Det är allt jag kan säga till alla dessa tre punkter i klämman.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevärande punkt hemställt.

Punkten 6

Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Teologiska fakulteterna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 725 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Blomquist m. fl.* (I: 266) och den andra inom andra kammaren av herr *Källstad m. fl.* (II: 344), i vilka föreslagits, att riksdagen skulle besluta att från och med budgetåret 1967/68 vid Uppsala universitet inrätta en personlig professur i ämnet religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att motionerna I: 266 och II: 344, i vad de avsåge inrättande vid Uppsala universitet från och med budgetåret 1967/68 av en för docenten Hjalmar Sundén personlig professur i religionspsykologi, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 266 och II: 344, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till

Teologiska fakulteterna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 725 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrarna *Virgin, Axel Andersson, Kaijser, Bengtson, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman, Bohman, Mattsson, Turesson, Nelanders, Källstad, Westberg* och *Elmstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 266 och II: 344, såvitt nu vore i fråga, besluta, att vid Uppsala universitet skulle från och med budgetåret 1967/68 finnas inrättad en för docenten Hjalmar Sundén personlig professur i religionspsykologi;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 266 och II: 344, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professorer ändra personalförteckningen för de teologiska fakulteterna m. m. enligt vad reservanterna förordat;

b) till Teologiska fakulteterna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 2 807 000 kronor.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Tillåt mig först uttala en stillsam men ändå djupt känd förvåning över inledningen till debatten rörande statsutskottets utlåtande nr 40. Jag hade av herr talmannen fått det beskedet, att vi skulle handlägga detta ärende punkt för punkt. Det förvånade mig därför i hög grad när herr Wallmark plötsligt efter en blank reservation på första punkten inte bara svävade ut på hela fältet inom det område som finns i detta utskottsutlåtande utan också inom områden som inte alls är aktuella i detta sammanhang. I varje fall har de inte varit föremål för någon debatt i statsutskottets andra avdelning

Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén

— åtminstone har detta inte varit fallet beträffande en s. k. filial i Södertälje. Detta sista är för övrigt nästan den enda punkt, höll jag på att säga, där jag håller med herr Wallmark om att saken inte behöver tas upp till behandling i riksdagen, i varje fall inte vid detta tillfälle.

Efter detta, herr talman, skall jag hålla mig till den reservation som gäller denna punkt, men det måste väl också tillåtas mig att göra mig skyldig till några små utsvävningar. Det är ju så inte minst på skolans område att det finns verklig anledning att önska mycket och att medge att det är många nödvändiga saker som vi gärna skulle vilja se genomförda men som vi på grund av en för oss alla väl känd anledning, nämligen statens tämligen, för att inte säga mycket, skrala finanser måste avstå från. Vi har alltså tvingats att säga nej, även om vi varit medvetna om att vi, om vi haft ett annat ekonomiskt klimat, med tillfredsställelse skulle ha sagt ja.

Som avdelningens ordförande redan har konstaterat, är det som vanligt många motionärer som har varit verk samma och presterat förslag när det gäller detta avsnitt, och jag skulle vilja påstå att motionerna i de allra flesta fall har varit väl motiverade. Det har därför gällt för oss som sitter i andra avdelningen att mobilisera ett rikt mått av kallsinnighet gentemot motionärerna, med påföljd att motionärerna — med ett eller annat undantag — i utlåtnadet får läsa det för dem dystra beskedet att utskottet med eller utan beklagande föreslår att deras motioner inte skall vinna riksdagens bifall. Detta har vi alltså tvingats till, trots att vi har varit väl medvetna om — jag vågar påstå överens om — att just utbildning och forskning är angelägenheter av högsta rang och att en satsning på dessa kan ge mycket god utdelning i framtiden. Trots detta har blåpennan för vår del flitigt tagits i bruk. Herr

Wallmark nämnde hur pennan också varit verksam när det har gällt antalet inrättade professurer och laboraturer.

Såvitt jag förstår hade man vid lärosätena fått direktiv om att vara återhållsam. Ändå har det inkommit en önskelista på 258 nya professurer och laboraturer. Universitetskanslern pratade sedan ned siffran till ungefär en femtedel. Departementschefen har där efter tagit hand om den redan hårt tuktrade siffran och prutat ned den till drygt hälften.

Av den sammanfattning av förslagen till inrättande av professurer och laboraturer, som avdelningen fått i sin hand, framgår att vissa fakulteter har drabbats mycket hårt. Humanisterna hade begärt 39 sådana nya tjänster, men får bara två. Teologerna, som inte brukar vara bortsökta, hade begärt två men får ingen. I samhällsvetenskapliga ämnen hade begärts 40 tjänster, men man får två stycken. Medicinarna har kanske lyckats något bättre — av de 58 tjänster som begärts har man fått hela 12.

Ja, på det sättet kan man fortsätta uppräknningen och se hur önskemål och slutresultat föga hänger samman. Det är alldeles självklart att det också har vållat bekymmer för oss i andra avdelningen.

Hur gärna, tror jag, skulle vi inte ha velat vara med om att tillstyrka en hel rad av dessa förslag om nya professurer. För att bara ta ett par exempel kan nämnas den länge efterlysta professuren i internationell rätt, professurerna i paradontologi och de båda professurerna i plastikkirurgi. Beträffande just plastikkirurgien råkar jag själv ha personliga och mycket dystra erfarenheter, vilka säger mig att en utvidgning av forskningen och ökade möjligheter att få hjälp, särskilt med hänsyn till den ständiga ökningen av trafikskadorna, vore synnerligen påkallad, och att således dessa professurer borde inrättas.

Till sist, herr talman, har vi reser-

**Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religions-
psykologi för docenten Hjalmar Sundén**

vanter endast stannat vid två förslag när det gäller nya professurer. Det ena rör en professur i religionspsykologi, där alla de borgerliga partierna står bakom reservationen. Det andra gäller professurer i geriatrik, där folkpartiet och centerpartiet står för reservationen.

Den punkt som vi nu behandlar gäller en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén. Motionärerna påpekar att någon lärostol i religionspsykologi över huvud taget inte finns i något av de nordiska länderna och de menar — med full rätt — att det skulle gagna det nordiska samarbetet om vi t. ex. här i Sverige fick till stånd forskning och utbildning i detta ämne.

Motionärerna framhåller vidare att universitetskanslern i sin femårsplan har räknat med att man fr. o. m. budgetåret 1967/68 skulle inrätta en professur i religionspsykologi vid Uppsala universitet. I sin motivering har universitetskanslern framhållit att under de senaste decennierna inte någon förändring skett beträffande de teologiska fakulteternas professurer, men att samtidigt behovet av religionsvetenskaplig forskning och utbildning ökat. Till kännedomen om det moderna samhället hör enligt universitetskanslerns uppfattning ökad kunskap om religionens roll i detta samhälle. Han tillstyrker alltså varmt att en professur inrättas och föreslår docenten Hjalmar Sundén såsom förste innehavare samt konstaterar att denne är en framstående och internationellt erkänd forskare på det religionspsykologiska området.

Med dessa ord herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Får jag bara säga till herr Axel Andersson att med den uppläggning som utskottets utlåtande har

finns i utlåtandet ingen särskild punkt där man behandlar gemensamma angelägenheter, exempelvis universitetskanslersämbetets petita och den mycket utförliga argumentering, på sammanlagt 15 sidor, som departementschefen redovisar i det sammanhanget. Tidigare har vi kunnat ta upp sådana här principiella frågor under den första punkten, där de hör hemma. Den här lilla södertäljefrågan hör i varje fall i högsta grad hemma under den punkten, ty den rör universitetskanslerns befogenheter.

Herr BLOMQUIST (h):

Herr talman! Det kan vara lämpligt att någon gång från denna talarstol också ge uttryck för tacksamhet och glädje över vad vårt förnämsta massmedium bjuder oss. Det är väl ändå för det mesta som man är belåten med det som erbjudes såväl av underhållning som av olika kulturella aktiviteter. I söndags kväll såg jag i TV det sista programmet i serien Guds barnbarn. Det var författaren Karl Vennberg som konfronterades med sin barndoms fromhetsmiljö.

Jag är ur flera synpunkter tacksam för det programmet. Inte bara för detta att en diktare ger glimtar ur sin andes inre värld. Man fick i programmet också en god illustration för det område som är religionspsykologiens, ett område som det kommer att kännas angelägnare att utforska och kartlägga ju mer vårt folk ur livsåskådningssynpunkt präglas av pluralism. Religionspsykologiens uppgift är att med metoder, som den allmänna psykologien knäsat, försöka klarlägga förutsättningarna för det religiösa livet. Så kan man t. ex. genom att använda attitydundersökningar och frågeformulär följa en persons utveckling från barndomens möte med den religiösa traditionen i hemmet över religiösa kriser, tvivel och omvändelser in i den åldrande människans livssituation. Man kan också stu-

Om inrättande vid Uppsala universitet av en personlig professur i religionspsykologi för docenten Hjalmar Sundén

dera den religiösa personlighetens inverkan på sin omgivning och den gruppbildning som därvid ofta sker och hur dessa grupper i sin tur anpassar sig till kulturen och samhället i stort.

När nu utskottet yrkar avslag på förslaget om en personlig professur i religionspsykologi för Hjalmar Sundén, använder man en i mitt tycke något egenartad motivering.

Man har i universitetskanslersämbetets anslagsframställning för kommande budgetår funnit planerna på en ombildning av de gamla teologiska fakulteterna till s. k. religionsvetenskapliga fakulteter. Och så säger man: »Bl. a. mot denna bakgrund anser sig utskottet inte böra tillstyrka det i nämnda motioner framförda yrkandet.»

Men, herr talman, nu frågar man sig verkligen: Vad menas med delta? Vad är det för en djup visdom som ligger förborgad i uttrycket »mot denna bakgrund»? Bakgrunden är ju nämligen denna att i en tänkt religionsvetenskaplig fakultet skulle man bredda området för forskning och undervisning och ge plats åt inte minst religionshistoria, religionsfilosofi, religionspsykologi och religionssociologi. Intet hade väl då varit lämpligare, om man nu tänker genomföra denna omdaning av de gamla fakulteterna, än att då skapa just denna professur som definitivt hör hemma i en religionsvetenskaplig fakultet. För att inte tala om det som herr Axel Andersson redan nämnt: När man nu har en eminent forskare vore det närmast kortsynt att ej taga tillfället i akt. Detta är så mycket vådligare av ytterligare ett skäl som jag skall nämna.

Professurerna i religionshistoria i Uppsala och Lund har religionspsykologi som bihang till sina ämnen. Professuren i Lund är för närvarande vakant. Enligt vad jag sport har man vid återbesättandet allvarliga planer på att renodla professuren, så att den endast skall gälla religionshistoria. Detta gör att högre studier och forskning i reli-

gionspsykologi i så fall ej kommer att kunna försiggå i Lund.

Vet man något om svårigheterna med forskarrekrutering och inte minst på ett fält med så ytterst få avnämare som religionspsykologien riskerar att få, förstår man hur svårt det kommer att bli att få fram forskare i ämnet.

Herr talman! Med en lätt travestering: Bl. a. mot denna bakgrund anser jag mig inte böra tillstyrka det av statsutskottet i utlåtandet framförda yrkandet, utan ber att få yrka bifall till reservationen vid punkten 6.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Sedan framför allt herr Blomquist framfört såväl majoritetens som reservanternas synpunkter, kan jag fatta mig mycket kort. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Om ökade resurser för den utvecklingspsykologiska forskningen

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 64.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten 7

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 8

Om ökade resurser för den utvecklingspsykologiska forskningen

I förevarande punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 85, av herr Thorsten Larsson m. fl., och II: 116, av herr Källstad m. fl., nämnda motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professurer ändra personalförteckningen för de samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m. enligt vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1967 förordats;

b) till Samhällsvetenskapliga fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 37 267 000 kronor.

I motionerna I: 85 och II: 116 hade anhållits, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen måtte dels besluta att från och med budgetåret 1967/68 omvandla den nu vid lärarhögskolan i Stockholm inrättade laboraturen i utvecklingspsykologi, särskilt förskoleålderns psykologi

och pedagogik, till professur i samma ämne samt förlägga denna till Stockholms universitet, dels ock besluta att från och med budgetåret 1967/68 förlägga barnpsykologiska forskningsinstitutet vid lärarhögskolan i Stockholm till Stockholms universitet.

Vid punkten hade reservation anförts, utom av annan, av herr *Larsson, Thorsten*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **LARSSON, THORSTEN**, (cp):

Herr talman! Olika talare har tidigare framhållit behovet av lärare och forskare. I denna punkt behandlas en motion, som hävdar nödvändigheten av att forskningen i utvecklingspsykologi intensifieras, särskilt gäller detta förskoleålderns psykologi och pedagogik.

För några år sedan — efter förslag i en centermotion — beslöt riksdagen att utreda möjligheterna att ge sexåringarna en obligatorisk förskola, en utredning som av vissa skäl och ganska dunkla orsaker aldrig blev effektuerad på ett riktigt sätt. Vi har genomfört beslut om att öka daghemsplatserna, och den verksamheten pågår som bäst ute i kommunerna. Med växande styrka diskuteras emellertid ändock möjligheterna att införa en obligatorisk förskola direkt knuten till grundskolan. Motioner härom avlämnades till årets riksdag.

Testning av skollämpligheten för nybörjare i nuvarande skola är väl allmän. Uppenbarligen har vi och kommer säkerligen att få en mycket omfattande verksamhet från samhället att vid ett allt tidigare stadium hjälpa föräldrarna med omhändertagandet av förskoleålderns barn. Mödrarna har, enligt undersökningar som nyligen offentliggjorts, tacksamt utnyttjat detta för att söka sig arbete, något som ur samhällsekonomisk synpunkt är positivt och säkerligen även för den enskilde ekonomiskt betydelsefullt.

I en dagstidning läste jag en artikel om ett uttalande av sekreteraren i Sve-

riges studentkår. Han hade räknat ut att en barnstuga med plats för 45 barn skulle minska studietiden för varje student, som där fick placera sitt barn, med ungefär ett halvt år. Han hade också räknat fram en årlig vinst för samhället på 120 000 kronor. Det var ett understrykande av betydelsen av denna verksamhet.

Skall emellertid samhället öka sin aktivitet med omhändertagandet av förskolebarnen, måste vi också veta hur detta bäst skall göras och exempelvis vad en tidigare skolstart innebär för barnet.

Såsom självständigt läroämne existerar inte utvecklings- och barnpsykologi med avseende på förskoleåldern. För denna betydelsefulla forsknings skull är det nödvändigt att en professur inrättas vid något universitet. För närvarande torde det inte vara möjligt att upprätta mer än en professur. I våra motioner har en möjlighet anvisats, nämligen att omvandla den vid lärarhögskolan i Stockholm inrättade laboraturen i utvecklingspsykologi, särskilt förskoleålderns psykologi och pedagogik, till professur i samma ämne vid Stockholms universitet.

Herr talman! Jag tror att det sagda kunde räcka, men jag vill ändå till slut understryka att ju mer vi nu satsar på barnstugor o. s. v. desto starkare måste frågan resas, huruvida omhändertagandet sker på riktigt sätt. Man frågar sig bl. a.: Är det utvecklingsbefrämjande för det lilla barnet att så sker? Andra länder har nått längre i dessa stycken. Flera har en obligatorisk förskola. Varför har vi hittills stannat vid 7-årsåldern? Inför den väntade utvecklingen kan vi även fråga: Vad innebär exempelvis TV, radio och andra kommunikationer i vår tid för barnens del? Undergår de en tidigare mognad nu än förr på grund av dessa ting? Är det i så fall positivt eller negativt?

Frågorna är ganska många. Det skulle kunna radas upp ytterligare ett stort antal.

Anslag till medicinska fakulteterna

Utskottet har en positiv inställning, men har inte ansett sig kunna tillstyrka motionerna. Kanske vågar jag hoppas att utskottets positiva resonemang betyder att det inte dröjer mer än något år förrän vi kan vinna full förståelse på denna punkt.

Trots att jag hör till motionärerna har jag, herr talman, i dag inget yrkande utan hoppas på att motionerna får en helt och hållet positiv behandling nästa gång.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkten 9

Anslag till medicinska fakulteterna

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professurer ändra personalförteckningen för de medicinska fakulteterna m. m. enligt vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1967 förordats, dels till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 71 123 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Bengtson* och *Dahlén* (I: 48) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Ohlin* och *Hedlund* (II: 67),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Göran Karlsson m. fl.* (I: 134) och den andra inom andra kammaren av herr *Martinsson m. fl.* (II: 173),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Birger Andersson m. fl.* (I: 192) och den andra inom andra kammaren av herr *Bergman m. fl.* (II: 248),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av

Anslag till medicinska fakulteterna

fröken *Stenberg m. fl.* (I: 274) samt den andra inom andra kammaren av herrar *Lindberg* och *Nilsson* i Agnäs (II: 497),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundberg* (I: 395) och den andra inom andra kammaren av herr *Werner m. fl.* (II: 500),

dels ock en inom andra kammaren av herr *Sjönell m. fl.* väckt motion (II: 118).

I motionerna I: 48 och II: 67 hade hemställts, att riksdagen måtte *dels* besluta inrätta ytterligare två professorer i geriatrik från och med budgetåret 1968/69 eller senast den 1 januari 1969, *dels* besluta placera i motionerna föreslagna två professorer i geriatrik så, att ämnet bleve företrätt vid vart och ett av lärosätena i Stockholm, Göteborg och Uppsala, *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till personalförteckning för dessa professorer, *dels ock* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning genom universitetskanslersämbetets försorg

rörande ämnesinriktningen för de två föreslagna professorerna,

angående inrättande snarast möjligt av professorer i geriatrik även i Lund och Umeå, samt

om ett sammanförande av de geriatrika forskningsinsatserna i en forskningsenhet på riksplenet.

I motionerna I: 134 och II: 173 hade anhållits, att riksdagen måtte besluta att inrätta en professor i perifer kärlkirurgi vid karolinska institutet med docenten Sven Bellman som förste innehavare.

I motionerna I: 274 och II: 497 hade yrkats, att riksdagen skulle besluta om inrättande av i första hand en professor och i andra hand en laboratur i gynekologisk radioterapi vid Umeå universitet med docenten Olle Kjellgren som förste innehavare.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt,

I. att motionerna I: 395 och II: 500, i vad de avsåge inrättande från och med budgetåret 1967/68 av en personlig professor i plastikkirurgi vid Lunds universitet för docenten Karl-Erik Högeman, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att motionerna I: 192 och II: 248, i vad de avsåge inrättande från och med budgetåret 1967/68 av en personlig professor i plastikkirurgi vid Göteborgs universitet för docenten Bengt Johansson, icke måtte bifallas av riksdagen;

III. att motionerna I: 274 och II: 497, i vad de avsåge inrättande av i första hand en professor och i andra hand en laboratur i gynekologisk radioterapi vid Umeå universitet med docenten Olle Kjellgren som förste innehavare, icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 118, i vad den avsåge omvandling från och med budgetåret 1967/68 av laboraturen i klinisk alkoholforskning vid karolinska institutet till professor i klinisk forskning rörande olika missbruksformer, icke måtte bifallas av riksdagen;

V. att motionerna I: 134 och II: 173, i vad de avsåge inrättande av en professor i perifer kärlkirurgi vid karolinska institutet med docenten Sven Bellman som förste innehavare, icke måtte bifallas av riksdagen;

VI. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag ävensom med avslag å motionerna I: 395 och II: 500, I: 192 och II: 248, I: 274 och II: 497, II: 118 samt I: 134 och II: 173, samtliga motioner såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i fråga om professorer ändra personalförteckningen för de medicinska fakulteterna m. m. enligt vad i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1967 förordats;

b) till Medicinska fakulteterna m. m.: Avlöningar för budgetåret 1967/68 an-

Anslag till medicinska fakulteterna

visa ett förslagsanslag av 71 123 000 kronor;

VII. att motionerna I: 48 och II: 67, i vad de avsåge inrättande av två professorer i geriatrik från och med budgetåret 1968/69 eller senast den 1 januari 1969 samt dessa professorers placering och ämnesinriktning m. m., icke måtte bifallas av riksdagen;

VIII. att motionerna I: 48 och II: 67, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om skyndsam utredning om inrättande snarast möjligt av professorer i geriatrik även i Lund och Umeå, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

IX. att motionerna I: 48 och II: 67, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om skyndsam utredning om ett sammanförande av de geriatrika forskningsinsatserna i en forskningsenhet på rikspanet, icke måtte föranleda någon riksdagen åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Thorsten Larsson, Nyman, Mattsson, Nelander, Källstad, Westberg och Elmstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under VII, VIII och IX hemställa,

VII. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 48 och II: 67, såvitt nu vore i fråga,

a) besluta inrätta ytterligare två professorer i geriatrik från och med budgetåret 1968/69 eller senast den 1 januari 1969;

b) besluta placera dessa två professorer i geriatrik så, att ämnet bleve företrätt vid vart och ett av lärosätena i Stockholm, Göteborg och Uppsala;

c) i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till personalförteckning för professorerna;

d) i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning genom universitetskanslersämbetets försorg rörande ämnesinriktningen för professorerna;

VIII. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 48 och II: 67, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam utredning genom universitetskanslersämbetets försorg om inrättande snarast möjligt av professorer i geriatrik även i Lund och Umeå;

IX. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 48 och II: 67, såvitt nu vore i fråga, hemställa om skyndsam utredning genom universitetskanslersämbetets försorg om ett sammanförande av de geriatrika forskningsinsatserna i en forskningsenhet på rikspanet.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Det gäller denna gång en sak som redan tidigare är bekant för riksdagen, nämligen förslag om ytterligare professorer i åldringsforskning. Försöken här i riksdagen att få till stånd en starkare förankring av den geriatrika forskningen mötte vid de två första tillfällena motstånd, men år 1964 var riksdagen mogen att fatta ett principbeslut. Dess genomförande visade sig vara förenat med vissa besvärligheter, vilka inte blev mindre genom avvikelser från det förslag som framlagts av universitetskanslersämbetets expertkommitté. Det hela ledde i alla fall slutligen till att riksdagen förra året beslöt att en professor i geriatrik skulle inrättas från den 1 juli 1966; såvitt jag är riktigt underrättad skall den komma till stånd i år.

Universitetskanslersämbetets expertkommitté blev under utredningsarbetets gång på det klara med att man inte kunde täcka hela det geriatrika forskningsfältet med endast en professor. Kommittén fastslog också att vi redan hade förutsättningar för att inrätta geriatrika professorer i Stockholm, Göteborg och Uppsala samt att det inom kort skulle vara möjligt att få sådana professorer även vid de återstående medicinska fakulteterna. Det utredningsmaterial som föreligger gör det alltså möjligt för riksdagen att nu ta

Anslag till medicinska fakulteterna

ställning beträffande utbyggnaden av forskningsorganisationen i geriatrik.

Enligt min mening är det också synnerligen nödvändigt att detta sker så snart som möjligt. Läget inom åldringsvården och åldringssjukvården är nämligen, såsom motionärerna påpekar, ägnat att inge allvarliga bekymmer. Möjligheterna att bereda åldringarna tillfredsställande vård och tillsyn och att i övrigt sörja för deras bästa bör självklart betraktas som en samhällsangelägenhet av stor räckvidd. Med vår befolkningsutveckling måste man också utgå från att problemet snabbt kommer att accentueras ytterligare. Våra möjligheter till effektiva insatser i denna situation begränsas dock helt naturligt av att vi inte så väl känner till åldrandets olika aspekter. Mycket stora behov av geriatrisk forskning föreligger alltså enligt motionärernas och även enligt reservanternas mening.

Vi har i reservationen föreslagit att utöver den professur, som riksdagen i fjol beslöt inrätta, nu ytterligare två professurer skall tillkomma. Behovet av ytterligare utredningar, tidsutdräkten med tillsättningsförfarandet etc. gör dock att vi räknar med att de inte kan inrättas förrän budgetåret 1968/69 eller senast den 1 januari 1969. Frågan om vilka två lärosäten som nu närmast skall komma i fråga bör vara beroende av placeringen av den tidigare beslutade professuren.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Fröken STENBERG (h):

Herr talman! Under punkten nr 9, som gäller de medicinska fakulteterna, har av motionärer från fyra partier, i motionsparet I: 274 och II: 497, begärts inrättande av i första hand en professur och i andra hand en laboratur i gynekologisk radioterapi vid Umeå universitet med docenten Olle Kjellgren som förste innehavare.

Beträffande detta förslag vill jag bara uttala en förhoppning om att utskottets i och för sig positiva skrivning också verkligen skall visa sig innebära att motionärernas förslag realiserar inom en snar framtid. Vad det betyder för ett ungt universitet, som ju Umeå är, att till sig kunna knyta internationellt erkända forskare står säkert helt klart för de beslutande myndigheterna.

Jag har, herr talman, mot bakgrunden av utskottets skrivning intet yrkande.

Herr PERSSON, EINAR, (s):

Herr talman! Jag kan hålla med herr Andersson i mycket av vad han här har anfört. Det är ett mycket stort och viktigt område som berörs av denna del i utskottets utlåtande.

När det gäller inrättandet av nya professurer och även laboraturer har det nu som alltid väckts många motioner. Samtidigt har vi att göra med en avvägningsfråga, och detta gäller nog särskilt i år då vi har en rätt så besvärlig ekonomisk situation. Vi har nyss hört att lärosätena har begärt 258 nya professurer och laboraturer. Det har inte funnits någon möjlighet för vare sig kanslersämbetet eller departementschefen att tillstyrka så många tjänster. När det gäller de nu föreslagna professurerna i geriatrik har inte ens kanslersämbetet framfört förslag därom i sina anslagsäskanden till innevarande år och inte heller till nästa budgetår, utan först till budgetåret 1969/70 föreslås preliminärt en professur i detta ämne.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr KARLSSON, GÖRAN, (s):

Herr talman! I andra kammaren har väckts en motion av herr Martinsson och i första kammaren en motion av mig som syftar till en personlig professur för docenten Sven Bellman.

Denna fråga diskuterades mycket förra året, inte i denna kammare men så mycket mera i andra kammaren. När frågan behandlades i andra kammaren fick motionerna ett betydande antal röster. Jag förstår att det inte finns så stora utsikter att i dag få igenom motionerna. Jag vill emellertid understryka det angelägna syftet bakom motionerna, som är att ge en erkänd specialist möjligheter att kunna fortsätta sitt arbete när det gäller operation av vissa cirkulationssjukdomar.

Jag ber, herr talman, att kort och gott få yrka bifall till motionen.

Herr KAIJSER (h):

Herr talman! Att inte någon representant för vårt parti ställt sig bakom den reservation, vari föreslås inrättande av två nya professorer i geriatrik, beror inte på att vi inte skulle vara intresserade för ämnet. Man kan konstatera att detta ämne är i allra högsta grad aktuellt och blir allt aktuellare för varje år. Det är inte bara så att antalet åldringar över 67 år blir större och större, utan också antalet i de allra äldsta åldrarna börjar nu växa.

Jag vill bara nämna ett par små kuriositeter i detta sammanhang. I Statistisk årsbok för 1967, vilken utkom för någon tid sedan, uppges att antalet personer över 100 år 1960 var 77 men 1963 hade stigit till 91. Som vanligt är det kvinnorna som är det starka och hållbara könet: det är ungefär dubbelt så många kvinnor som män i denna åldersgrupp.

I söndags upplevde vi på det lasarett, där jag arbetar under veckosluten, om inte ett världsrekord så dock ett distriktsrekord: vi opererade en brunsten blindtarm på en ungdomlig och spänstig dam på 101 år och 2 månader. Hon var pigg och nyter efteråt. Detta ger en antydning om att antalet åldringar stiger och att dessa också kommer upp i ännu högre åldrar.

Anslag till medicinska fakulteterna

Anledningen till att vi inte ställt oss bakom den vid denna punkt fogade reservationen är emellertid att det visat sig besvärligt att inrätta den första av professorerna i detta ämne, vilken tillkommit på riksdagens initiativ. Först i konseljen den 3 mars i år fattades definitivt beslut om hur denna professur skall läggas upp.

Jag tycker att det har varit så stora besvärligheter att komma i gång i detta avseende att man kan ha rätt att vilja avvakta utgången på denna punkt innan man i den besvärliga ekonomiska situation, som vi nu befinner oss i, beslutar om inrättande av ytterligare två professorer inom en mycket nära framtid.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp):

Herr talman! Jag vill bara underätta herr Kaijser om att det enligt reservationen inte är fråga om att professorerna skall inrättas det kommande budgetåret, utan att detta skall ske fr. o. m. budgetåret 1968/69 eller senast den 1 januari 1969. Vi har alltså någon tid på oss.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner beträffande utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan komme att framställas först särskilt angående mom. I—IV, därefter särskilt rörande mom. V, vidare särskilt avseende mom. VI samt slutligen särskilt i vad gällde mom. VII—IX.

På gjord propositionen bifölls vad utskottet i mom. I—IV hemställt.

Därefter gjordes enligt de rörande mom. V framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 134 och II: 173, såvitt nu vore i fråga; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Sedermera bifölls på gjord proposition utskottets i mom. VI gjorda hemställan.

Vidare gjorde herr talmannen jämlikt de beträffande mom. VII—IX förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Andersson, Axel*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 9 mom. VII—IX, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Andersson, Axel*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 93;

Nej — 41.

Därjämte hade 2 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 10—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15

Om försöksverksamhet med kurser i studieteknik

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 18 618 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två likalydande motioner, vänta den ena inom första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* (I: 393) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 498), i vilka yrkats, såvitt nu vore i fråga, att riksdagen skulle besluta, att försöksverksamhet med kurser i studieteknik skulle anordnas vid universiteten i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag samt till Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett med 120 000 kronor förhöjt förslagsanslag av 18 738 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionerna I: 393 och II: 498, i vad gällde anordnande av försöksverksamhet med kurser i studieteknik vid universiteten och vissa högskolor, icke måtte bifallas av riksdagen;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 393 och II: 498, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 18 618 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrarna *Virgin, Axel Andersson, Kaijser, Bengtson, Wallmark, Thorsten Larsson, Nyman, Bohman, Mattsson, Turesson, Nelander, Källstad, Westberg* och *Elmstedt*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reserva-

Om försöksverksamhet med kurser i studieteknik

tionen angivits, samt att utskottet bort hemställa,

I. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 393 och II: 498, såvitt nu vore i fråga, besluta, att försöksverksamhet med kurser i studieteknik skulle anordnas vid universiteten och vissa högskolor i enlighet med universitetskanslersämbetets förslag;

II. att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 393 och II: 498, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Förvaltningarna m. m. vid universiteten och vissa högskolor: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 18 738 000 kronor.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Kan man förvärva sig goda studievanor? Kan man lära sig att studera förnuftigt? Jag anser för min del att det kanske först och främst är en disciplinfråga. Men jag tror också att vi med en viss studieteknisk information skulle kunna lära både oss själva och våra studenter, som det nu är fråga om, att studera på ett förnuftigare och bättre sätt.

Nu har det pågått försöksverksamhet vid universiteten i Uppsala och Umeå under 1965/66 för att pröva en viss studieteknisk information till studenterna. Man har haft mycket goda erfarenheter av denna försöksverksamhet, och därför har universitetskanslern begärt ytterligare 120 000 kronor för en fortsatt försöksverksamhet. Det har departementschefen inte kunnat gå med på, och utskottet har menat att vi får avvakta och hoppas på att kunna ge medel för denna försöksverksamhet när resurserna så tillåter.

Vi som står bakom reservationen under punkt 15 tycker att man ändå borde tillstyrka universitetskanslerns begäran. Vi tror att en sådan försöksverksamhet i studieteknik betyder mycket när det är en så stor tillströmning av elever till universiteten och högskolorna och när man ställer så stora an-

språk på att studenterna skall effektivisera sina studier och snabbt komma igenom dem.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Med anledning av yrkandena i motionerna I: 393 och II: 498 vill jag framhålla att i propositionen föreslagits flera olika åtgärder i fråga om studierådgivning, varigenom enligt utskottets mening ett betydelsefullt steg tagits mot förbättrade förhållanden i detta hänseende. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse men vill samtidigt uttala att studierådgivningen får anses vara ett så betydelsefullt inslag i den akademiska undervisningen, att det är önskvärt med ytterligare förbättringar när resurserna så tillåter.

Som utskottet framhåller har det alltså vidtagits en hel del åtgärder. Jag ber att få nämna att det inrättats en tjänst vid universitetskanslersämbetet. Dessutom har till punktinsatser anslagits 200 000 kronor. Det har blivit 2 000 assistenttimmar, framför allt vad gäller teologiska och juridiska fakulteterna, och 48 000 kronor har anslagits till studierådgivning vid universitetsfilierna. Detta visar att det hänt en del på detta område. Utskottet får för sin del framhålla att vi hoppas att denna utveckling skall fortsätta.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! Vi tycker givetvis också att det är bra att studierådgivningen blivit bättre, men det hade varit bättre om den blivit bra. Bra skulle den ha blivit om vi dessutom hade fått möjligheter till denna försöksverksamhet.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Det är väl så som det har sagts här, men jag erinrar mig en uppvaktning som vi hade för ett par tre år sedan i statsutskottets andra av-

Ang. vetenskaplig litteratur vid universiteten och vissa högskolor

delning av studerande vid Stockholms tekniska högskola. De föredrog sina svårigheter för oss och redogjorde för hur svårt det var för dem att klara sina studier inom rimlig tid, och de siffror som de anförde på dem som kunde klara sina studier inom rimlig tid var ganska förbluffande låga. Det innebar att studierna för många tar mycket längre tid än vad man i allmänhet föreställer sig. Det finns ju också numera statistik som jag inte skall tynga mitt anförande med, men vi har i utskottet haft uppe statistiken över normalstudietider i olika hänseenden, även den ger en mycket negativ bild. I mitt anförande förut om utvecklingspsykologien och förskolan nämnde jag en artikel i dagens tidningar, och jag gör det än en gång så här inom parentes. Det var studentkårens socialsekreterare som i denna artikel lade fram studenternas bekymmer i här nämnt avseende. Han kom fram till den häpnadsväckande siffran att den årliga förlusten för samhället här skulle uppgå till omkring 352 miljoner kronor. Därav kostar studieförseeningarna sammanlagt 320 miljoner. Det är häpnadsväckande siffror, men jag känner givetvis inte till underlaget för dem. Jag har ändå velat anföra dem här för att visa att det är en mycket angelägen uppgift att söka komma till rätta med problemet att ge de studerande tillräcklig rådgivning.

Utskottsmajoriteten har här sagt — och herr Näsström har också belyst detta — att vi har givit så och så stora anslag till detta ändamål. Reservationen innebär ett ytterligare tillskott, och även om detta tillskott är i förhållande till de siffror jag här nämnt av ytterligt blygsam karaktär, innebär det ändå en förbättring, varför jag, herr talman, vill yrka bifall till reservationen.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på

antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nyman* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befundos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 74;

Nej — 62.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkterna 16 och 17

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18**Ang. vetenskaplig litteratur vid universiteten och vissa högskolor**

I denna punkt hade utskottet — i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag — hemställt, att riksdagen måtte till Universiteten och vissa hög-

Ang. vetenskaplig litteratur vid universiteten och vissa högskolor

skolor: Bokinköp m. m. för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 7 010 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr Wallmark, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Under denna punkt har departementschefen fört ett utomordentligt intressant och värdefullt — det vill jag säga — resonemang beträffande arbetsfördelningen. Det kan konstateras att informationsflödet nu är så utomordentligt rikt att det föreligger uppenbara svårigheter att följa med detta. Man har gjort försök till beräkningar och konstaterar att informationsmängden fördubblas vart sjunde eller åttonde år. Det är alldeles självklart att det är svårt för att inte säga helt omöjligt för ett lärosäte att hålla sig med allt det aktuella materialet. Departementschefen säger också att det ekonomiska utrymmet för bokinköp är begränsat i relation till behoven och att det behövs någon form av fördelningsplan.

Man har nu tillsatt ett forskningsbiblioteksråd, som har fått i uppdrag att granska dessa saker. Departementschefen kommenterar i utomordentligt skarpa ordalag svårigheterna att tillgodose det ständigt stegrade behovet av vetenskaplig litteratur. Han anför att man måste arbeta med kraft för att åstadkomma specialisering och att det är en förutsättning för att de ökade kraven på biblioteksservice inom det vetenskapliga området skall kunna mötas. Det ankommer således på detta forskningsbiblioteksråd att upprätta denna fördelningsplan. Departementschefen säger: »Jag finner det utomordentligt angeläget att arbetet med denna plan bedrivs med största kraft.»

Det är en verkligt svår och besvärlig fråga. Vi fick i avdelningen fyra stencilerade sidor, där alla de utredningar som sysslar med biblioteksfrågan i olika sammanhang behandlas. Såvitt jag

förstår angrips dessa problem på ett något felaktigt sätt. Det kan inte vara rimligt att statskontoret eller någon annan teknisk organisation skall syssla med dem. Ty vad innebär det i realiteten? Jo, att de specialister vi har på området måste finnas där speciallitteraturen samlas. Man kan ju inte fördela litteraturen så att specialisterna får anpassa sig därefter.

Denna fråga har berörts för några år sedan, då vi i kammaren hade uppe det stora problemet om universitetens specialisering. Den har kanske med visst fog kritiserats. Lärosätenas inställning är att därest något lärosäte får en professur så kommer som ett brev på posten samtliga övriga lärosäten och begär detsamma. Vi får i detta lilla land finna oss i att de måste specialisera sig. Vi har godtagit detta när det gäller de stora, tunga institutionerna, som är så kapitalkrävande att det i och för sig inte är rimligt att bygga upp tre till fyra sådana här i landet. Däremot tror jag tiden är mogen för att diskutera huruvida inte någon form av specialisering är nödvändig, just med hänsyn till informationsmaterialets tillflöde. Men det måste anses vara felaktigt att vidta en så utomordentligt svår avvägning via en rent teknisk analys av biblioteksfrågan.

Den fråga jag skulle vilja ta upp i detta sammanhang är huruvida det inte bör tillsättas en särskild utredning, förmodligen en parlamentarisk sådan tillsammans med specialister, som får analysera de olika fakulteterna och specialiteterna inom desamma för att kunna diskutera på vilket sätt en specialisering till det ena eller det andra lärosätet skall ske. Därefter kommer den rent tekniska analysen, hur man skall klara fördelningen av informationsmaterialet till dessa. Detta är ett oerhört svårt problem. Man kan inte låta en detaljorganisation, som har till uppgift att arbeta med frågan ur rent teknisk synpunkt, ta hand om de rent principiella frågorna.

Ang. de statliga forskningsråden

Jag har, herr talman, velat framhålla dessa synpunkter, därför att jag tror det är nödvändigt att det blir ett stopp på dessa utredningar till dess vi får den principiella analysen av arbetsfördelningens problem mellan de olika lärosätena.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt.

Punkterna 19—50

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 51***Ang. de statliga forskningsråden**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för de under statens medicinska forskningsråd sorterande forskargrupperna föra upp en extra ordinarie professur i fortplantningens endokrinologi;

b) till Medicinsk forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 22 733 000 kronor.

Vid punkten hade reservation anförts av herr *Wallmark*, som dock ej antytt sin mening.

Herr **WALLMARK** (h):

Herr talman! Som jag tidigare nämnt hade jag tänkt framföra några principiella synpunkter på tre olika ställen i detta utskottsutlåtande. Punkten 51 är det tredje stället. Med talmannens medgivande kommer jag att beröra en del av de synpunkter som departementschefen under rubriken *Vissa gemensamma frågor* har framfört i avsnittet *Vissa forskningsändamål*.

För några år sedan citerades runt om i landet ett uttalande av statsrådet *Edenman*. Jag tror att han yttrade något sådant som att forskningen är den mest dynamiska kraften i samhällsut-

vecklingen. Jag kan inte säga om detta är ett exakt återgivande, men hans ord föll ungefär så. I årets statsverksproposition har statsrådet omformulerat uttalandet något och talar nu om forskningen som en »allmänt pådrivande kraft i samhällets sociala och ekonomiska utveckling». Det är en märkbar prutning i ordens valör. Jag tror att det senare uttalandet stämmer bättre överens med min uppfattning än det förra. Det finns emellertid en viktig förutsättning i dessa sammanhang, och det är att forskningsresultaten kan överföras i praktisk tillämpning. Man skall nog alltid tillfoga detta till ett sådant yttrande för att det skall vara meningsfyllt.

Nu gör statsrådet två mycket viktiga principiella uttalanden i statsverkspropositionen. Såvitt jag kan minnas är det första gången som det egentligen görs ett principställningstagande till forskningsfrågorna. Det ena uttalandet som jag vill referera lyder: »För att medelsanvisningarna till forskning och tekniskt utvecklingsarbete på längre sikt skall ge största möjliga utbyte är det vidare enligt min mening nödvändig att intresset ökas såväl för sådan grundforskning som bedöms ha stora framtida tillämpningsmöjligheter som för tillämpad forskning av direkt betydelse för näringslivets utveckling.» Det är en tillnyktringsprocess som man inom regeringen har genomgått, innan man har fäst detta på papperet. Jag hälsar detta uttalande med allra största tillfredsställelse. Därmed synes förutsättningarna för diskussioner om en ändamålsenlig forskningspolitik vara skapade.

Å andra sidan säger statsrådet att de här forskningsråden skall »koncentrera sina tillgängliga medel på ett sådant sätt att i första hand de från vetenskaplig synpunkt mest angelägna och internationellt sett mest avancerade forskningsprojekten ges erforderliga resurser». Så skall alltså ske även om andra då får avbryta sin forskning.

Dessa två uttalanden strider i någon mån mot varandra. Det är kanske inte så lätt att sitta på båda stolarna på en gång. Det första uttalandet exemplifieras med de praktiska åtgärder som har vidtagits när det gäller exempelvis kemacentrum i Lund. Jag utgår ifrån att det också kommer att gälla vid Artillerifältet i Uppsala, och jag tror att både dessa hälsas med utomordentligt stor tillfredsställelse av svenskt näringsliv. Jag tror att detta är ett initiativ som kan få stor betydelse för de berörda delarna. Den utredning som nyligen tillsatts med företrädare för universitetskanslersämbetet, riksrevisionsverket och näringslivet och som syftar till att vidga detta — inom parentes sagt stämmer den helt överens med en av klämorna i högerpartiets forskningspolitiska motion — är ytterligare ett led.

Jag vill emellertid tillägga att det är alldeles nödvändigt att man hanterar dessa frågor med stor varsamhet från regeringshåll. De industriella relationerna utgör ett mycket finmaskigt nät. Ibland när regeringen uppträder är det som en elefant i en glasbutik. Man har inte den fina känslan för hur man skall sköta ett samarbete för att det skall bli ett vettigt resultat. Ett litet exempel på detta är startandet av INFOR, där man nu finner att det ute i näringslivet inte finns någon respons alls. Och det är naturligt. Spelreglerna är uppgjorda på ett sådant sätt att de inte passade för näringslivets sätt att arbeta. Jag vill gärna ha detta sagt, ty formerna för samrådet är avgörande för om det skall bli något resultat.

Jag skall säga några ord om det andra citatet beträffande de avancerade forskningsprojekten. Där saknar jag fortfarande en klar målsättning för våra forskningsråd. Vad har de för uppgifter?

Departementschefen har här uttalat en synpunkt, men i andra sammanhang finns uttalanden som nästan strider mot detta, nämligen att den etablerade forskningen skall ske via fasta tjänster vid

Ang. de statliga forskningsråden
universitetet, medan forskningsråden huvudsakligen skall ägna sig åt nya specialiteter som de skall fånga upp och till vilka de skall koncentrera de i och för sig begränsade resurser de har.

Jag har funnit att sättet att arrangera forskningen är betydligt viktigare än en eller annan ytterligare miljon i anslag.

Trots detta får man väl säga, när man summerar plus och minus omkring dessa forskningsråd, att det är tveksamt om man totalt sett får mera pengar till forskning eller om det blir mera forskning utförd med dessa pengar.

Nyligen publicerades av japanerna en analys av hur mycket pengar i förhållande till statsbudgeten som olika länder anslår till forskning. Japanerna ger ut en s. k. vitbok varje år om forskning.

Amerikanarna satsar ungefär 15 procent av sin statsbudget på forskningsändamål, Sovjetunionen och Storbritannien något över 6 procent, Frankrike drygt 9 procent och Japan, som anses ligga ganska långt ner, satsar 3,3 procent. Var kommer Sverige in? Vi satsar ungefär 2,5 procent.

Nu är ju statistik inte alltid sanning. Det finns två förklaringar, den ena är att vi har ovanligt små anslag till forskning, men den andra att vår statsbudget är ovanligt stor och att det därför inte blir så många procent. Jag har dock velat nämna dessa siffror, ty jag tror inte vi i och för sig kan skryta med att vi använder särskilt stora medel till forskning. Jag vill dock än en gång betona att det viktiga kanske inte så mycket är de totala insatserna, utan hur dessa pengar utnyttjas för att ge en vettig utdelning.

Herr talman! Jag har velat göra dessa reflexioner. Trots att det görs ett par i och för sig mycket viktiga principiella uttalanden, kan det konstateras att en klar målinriktning saknas för vad forskningsråden skall syssla med.

På denna punkt vill jag också rent parentetiskt säga att den debatt som

Ang. de statliga forskningsråden

förts tidigare om atomforskningsrådet i och för sig inte syftade till ett ställningstagande i fråga om vår atomforsknings omfattning. Det ställningstagandet får anstå till dess utredningen är klar. Debatten handlade, som jag sade, om den eventuella personliga förföljelsen. För att inte bli missförstådd på den punkten önskar jag göra det kompletterande tillägget.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

På framställning av herr talmannen beslöts att den fortsatta föredragningen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av återstående ärenden å föredragningslistan skulle uppskjutas till aftonsammanträdet.

Herr andre vice talmannen **IVAR JOHANSSON** (cp) erhöll på begäran ordet och anförde:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av de ärenden som avses i Kungl. Maj:ts propositioner nr 55 och 57 hemställer jag att kammaren måtte medgiva att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. propositioner utsträcker till det sammanträde som infaller näst efter 15 dagar från det propositionerna kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 109, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 juni 1942 (nr 350) om fornminnen, m. m., jämte i ämnet väckta motioner.

Anmälades och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 111, till fullmäktige i riksbanken angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning; samt

nr 112, till fullmäktige i riksgäldskontoret angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning.

Anmälades och bordlades en från talman konferensen inkommen skrivelse med överlämnande av ett från utredningen angående riksdagens revisorers verksamhet inkommet betänkande med förslag till effektivisering av riksdagens revisorers verksamhet.

Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts till kammaren överlämnade proposition nr 54, angående bidrag för budgetåret 1967/68 till handelshögskolan i Stockholm.

Upplästes en till riksdagen inkommen skrivelse av följande lydelse:

Till riksdagen

Härmed får jag avsäga mig uppdraget som ledamot i styrelsen för Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond från den 1 april 1967.

Stockholm den 15 mars 1967

Lennart Geijer

Med anledning härav beslöt kammaren, dels att ifrågavarande avsägelse skulle godkännas, dels ock att vederbörligt val skulle i föreskriven ordning anställas.

Ytterligare upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar:

Till riksdagens första kammare

Härmed får jag anhålla om ledighet från riksdagsarbetet under tiden den 28/3—den 31/3 1967 för deltagande i

Interparlamentariska unionens rådsmöte i Palma de Mallorca.

Stockholm den 16 mars 1967

Kaj Björk

Till riksdagens första kammare

Undertecknad anhåller härmed om ledighet från riksdagsgöromålen från från och med den 16 mars till och med den 23 mars 1967 på grund av utlandsresa.

Stockholm den 15 mars 1967

Thure Dahlberg

De begärda ledigheterna beviljades.

Anmälades och bordlades

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 9, i anledning av väckta motioner angående beskattningen av idrottspriser;

nr 11, i anledning av väckta motioner angående avskrivningsunderlaget för skogsvägar, m. m.;

nr 12, i anledning av väckta motioner angående villabeskattningen m. m.;

nr 15, i anledning av väckt motion om befrielse för handikappade från bilskatt; och

nr 16, i anledning av väckt motion om ändring i beskattningen i syfte att främja mindre företags utveckling; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på driftbudgeten för budgetåret 1967/68 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner;

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna på kapitalbudgeten för budgetåret 1967/68 inom jordbruksdepartementets verksamhetsområde jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 5, i anledning av väckta motioner om statsanslag till Jägarnas riksförbund, m. m.

Justerades protokollsutdrag för detta sammanträde, varefter kammaren åtskildes kl. 17.02.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 15 mars eftermiddagen

Kammaren sammanträdde kl. 19.30; och dess förhandlingar leddes till en början av herr andre vice talmannen.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1967/68 till högre utbildning och forskning samt lärarutbildning jämte i ämnet väckta motioner.

Punkterna 52 och 53

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 54

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Naturvetenskaplig forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 24 793 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Dahlén m. fl.* (I: 393) och den andra inom andra kammaren av herr *Ohlin m. fl.* (II: 498), i vilka anhållits, såvitt nu vore i fråga, att förevarande anslag måtte uppräknas med 1 000 000 kronor utöver Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 393 och II: 498, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Naturvetenskaplig forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 24 793 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Axel Andersson, Bengtson, Thorsten*

Larsson, Nyman, Mattsson, Nelander, Källstad, Westberg och Elmstedt, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 393 och II: 498, nämnda motioner såvitt nu vore i fråga, till Naturvetenskaplig forskning för budgetåret 1967/68 anvisa ett reservationsanslag av 25 793 000 kronor.

Vid punkten hade dessutom avgivits ett särskilt yttrande av herrar *Virgin, Kaijser, Wallmark, Bohman och Tureson*.

Herr NYMAN (fp):

Herr talman! De statliga forskningsråden och deras inpassning i en framtida forskningspolitik har redan i någon mån berörts av herr Wallmark. Det är en stor fråga som jag inte har tänkt gå in på nu och inte heller har någon bestämd mening om; jag tror att den problematiken behöver utredas under kommande år.

Men här gäller det anslag till forskningsråden och speciellt det naturvetenskapliga rådet. Den allmänna uppfattningen synes vara att våra forskningsråd under årens lopp har betydligt mycket för våra forskare — de har genom råden fått avsevärda anslag för kvalificerade forskningsuppgifter och även utnyttjat rådets anslag i alltmer ökad omfattning.

Är det motiverat att ge råden mera pengar än som redan föreslagits? De statliga forskningsråden har enligt propositionens förslag fått sina resurser för nästa budgetår ökade med 15 procent, och det kan anses tillräckligt i dagens finansiella läge, menar man.

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Det viktigaste är väl inte heller vad råden får totalt, utan hur medlen utnyttjas. Ja, naturligtvis, men detsamma kan ju sägas om de flesta anslag till olika samhällsorgan.

Reservanterna har sett på hur forskningsråden bedömt sina anslagskrav. Störst och mest kapitalkrävande är de medicinska, tekniska och naturvetenskapliga forskningsråden. Det föreslås nu att dessa råd tillsammans får ökade anslag på cirka 10,5 miljoner kronor. Eftersom de tre råden själva begärt 45 miljoner kronor är det alltså fråga om en nedbantning av uppräkningsgarna till ungefär en fjärdedel. Vi reservanter har ifrågasatt om det inte finns grund för ytterligare anslag speciellt till de forskningsråd som främjar näringslivets produktivitet.

Alla anslagskrav skall givetvis vägas mot övriga krav och de totala resurserna i samhället, men vi tycker också att man skall tänka på i vilken utsträckning olika anslagskrav kan främja kapitalets tillväxt. Det gäller ju för vårt land att åstadkomma en produktionsförbättring på minst 5 procent, om vi skall försöka följa långtidsutredningens målsättning. Ökade insatser för forskning, teknisk utveckling och skapande av nya produkter anses höra till de effektivaste medlen för ekonomiskt framåtskridande. Man börjar även se forskningen som ett hjälpmedel i näringslivets strävan att möta en hårdnande konkurrens med nya och mer ändamålsenliga processer och produkter som det går att sälja.

I detta sammanhang, herr talman, är det intressant att se hur man i England — som ju befunnit sig och väl alltså befinner sig i en ekonomisk situation som är besvärligare än vår egen — i dag satsar mycket på sådan forskning som främjar näringslivets produktivitet.

I en kommentar till medicinska forskningsrådets nyligen till statsmakterna överlämnade femårsplan framhålles enligt tidningspressen, att unga forskares

möjligheter att utöva verksamhet kommer att drastiskt skäras ned på grund av att anslagen inte följer med. Man finner det från rådets sida märkligt, att vi inte anser oss ha råd till en svensk medicinsk forskning på internationell nivå. Så är väl också förhållandet när det gäller det tekniska forskningsrådet, som så kraftigt har fått sina önskemål reducerade. Vi får emellertid anledning att återkomma till detta forskningsråd en kommande vecka.

Det har ifrågasatts om vi här i landet satsar tillräckligt eller om vi inte möjligen sackar efter både när det gäller industriens egna forskningsinsatser och när det gäller statens. Beträffande industrien som helhet har ändå kunnat skönjas en ökning av resurserna när det gäller forsknings- och utvecklingsverksamheten fram till år 1966. Frågan är vad som har hänt under tiden därefter. Många auktoriteter anser att man inom näringslivet har svårigheter att investera i tillräckligt hög grad för att kunna hänga med i utvecklingen.

Det har också funnits ljuspunkter. Under den allra senaste tiden har glädjande nog regeringen tagit initiativ till kontakt med näringslivet och i forskningsberedningen diskuterat en ökad samverkan mellan statlig och industriell forskning och på vad sätt staten bäst kan stödja målinriktad forskning och produktutveckling. En kartläggning av nuvarande förhållanden och framtida utvecklingsmöjligheter inom olika branscher då det gäller forskning och produktutveckling har diskuterats. Jag finner detta mycket intressant och värdefullt för framtiden. Kanske man kan vänta sig ett konkret statligt handlingsprogram då det gäller samverkan mellan stat och näringsliv i fråga om forskning och utveckling.

Herr talman! Det har kanske blivit en hel höna av en liten fjäder — reservanternas förslag innebär ju endast en uppräkningsbidrag till den naturvetenskapliga forskningen med en miljon kronor.

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Jag ber att med detta få yrka bifall till reservationen vid förevarande punkt.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp):

Herr talman! Jag kan helt instämma i det anförande som herr Nyman här har hållit. Jag vill emellertid ändå göra några reflexioner kring detta forskningsanslag.

Som herr Nyman sade rör det sig om ett förslag till en höjning av ett anslag med en miljon kronor, måhända med hänsyn till behovet ett förhållandevis blygsamt belopp. Den ekonomiska restriktivitet, vilken vi som bekant tvingas att tillämpa i nuvarande statsfinansiella läge, har emellertid gjort att vi måst stanna vid detta belopp.

Jag är dock övertygad om att varje förbättring av forskningens resurser innebär en framtidsinvestering av synnerligen högt värde. All forskning har till syfte att ge oss en djupare kännedom om naturen, om människan och om våra betingelser att för vårt bästa utveckla de resurser som kan finnas tillgängliga för oss. Det gäller därför att på bästa sätt tillvarata våra vetenskapliga och tekniska begåvningar för detta betydelsefulla arbete. Detta gäller inte minst den forskning som är ägnad att främja produktiviteten i näringslivet.

Reservanterna framhåller just därför nödvändigheten av en snabb utbyggnad av de tekniska forskningsresurserna. Samtidigt som vi är övertygade om forskningen som en grundläggande produktionsstegringsfaktor av stor betydelse för hela vårt näringsliv har vi anledning att uppmärksamma forskningens värde härvidlag ur en annan aspekt. Jag vill gärna ta upp ett resonemang omkring denna fråga. Jag syftar härvid på de konsekvenser för natur och människor som uppstår då en del av de produktionsmetoder kommer till användning vilka ställts i den effektiva produktionens tjänst. Har vi exem-

pelvis tillräckligt beaktat konsekvenserna av vissa kemisk-tekniska medels inverkan på människor, djur och natur?

Under lång tid har sjöar och vattendrag förgiftats genom utsläpp av kemikalier från industrier av olika slag. De sålunda uppkomna förgiftningarna har blivit allt allvarligare genom att kemisk-tekniska metoder i allt större utsträckning kommit till användning. Syftet härmed har varit att öka produktionen och produktiviteten, och härigenom har även levnadsstandarden kunnat höjas. De negativa verkningarna har emellertid inte i tid ägnats tillräcklig uppmärksamhet.

När det nu mer och mer visar sig hur allvarligt det är ställt med bl. a. föroreningarna i vattnet och i luften undrar man om det egentligen är fråga om någon standardhöjning. Om forskningen emellertid inriktas på dessa problem kommer de säkerligen också att kunna lösas. Samtidigt som forskningen ägnar sig åt de problem som redan finns tror jag att den i framtiden i långt större utsträckning än hittills varit fallet måste beakta följdverkningarna av t. ex. nya produktionsmetoder.

Jag vill med detta ha sagt, att man gärna vill hoppas att det kommer till stånd en sådan samordning i medvetande om vådan av de medel som används i produktionens tjänst.

Herr talman! Jag instämmer i de i reservationen framförda synpunkterna och ber att få yrka bifall till denna.

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag beklagar att vi har en andra kammare, som just nu behandlar samma del av åttonde huvudtiteln som vi nu diskuterar i första kammaren. Om en stund fruktar jag att jag kommer att beklaga att vi har en första kammare. Detta är, herr talman, inte något inlägg i den pågående författningsdebatten utan bara ett litet påpekande om ett praktiskt dilemma som en departementschef kan stå i!

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Jag är närmast uppkallad av herr Wallmark, som citerat mig i olika sammanhang, nämligen dels i den nu framlagda huvudtiteln, dels i ett uttalande ur en proposition från år 1959.

Låt mig, herr talman, gå tillbaka till propositionen nr 105 av år 1959, s. 39, där det heter: »Forskning är den mest dynamiska kraften i samhällsutvecklingen.» Det var detta som herr Wallmark citerade. »Forskningens resultat», fortsatte jag, »skapar ständigt nya, tidigare oanade möjligheter för materiella och kulturella framsteg.» Detta uttalande är till min glädje återgivet i en ny tidskrift, som heter *Forskning och Framsteg* och som har börjat utkomma i år.

Men, ärade kammarledamöter, jag talade om *forskning*, inte om forskare. Jag avsåg givetvis *god* forskning, inte dålig forskning. En av vårt lands främsta vetenskapsmän, en nobelpristagare — jag kan väl nämna hans namn: professor Tiselius i Uppsala — kunde ha modet att på en konferens för en del år sedan yttra, att det inte finns något så farligt — eller kanske han sade dumt — som att satsa på dålig forskning.

Detta vågar endast en världsberömd forskare säga, inte en politiker. Allra minst skulle en ecklesiastikminister våga yttra det. Jag har givetvis bara citerat professor Tiselius i detta sammanhang.

Efter att ha åhört många forskningsdebatter i riksdagens kamrar vill jag dock framhålla, att jag är mycket glad åt den nya ton som har kommit in i forskningsdebatten, inte bara här i riksdagen utan kanske framför allt bland näringslivets representanter i forskningsberedningen.

Forskningsberedningen höll i förra veckan ett mycket stimulerande sammanträde med forskare, politiker och representanter för näringslivet, varvid diskussionsämnen självfallet var prioriteringen och relationerna mellan grundforskning och tillämpad forsk-

ning, d. v. s. om det skall vara en *l'art pour l'art* eller om det skall vara en allvarlig näringspolitisk bakgrund bakom de stora pengarna till forskningen.

En ärad ledamot av denna kammare — en representant för Umeå, för att använda den engelska terminologien — sade för några timmar sedan, att hon hade hört att 20 docenter hade fått lämna forskningen. Hon betraktade tydligen detta som en stor katastrof för landet.

Vad är det som har hänt? Jo, 20 docenter, högt meriterade och kvalificerade personer, har gått till en mycket värdefull sysselsättning, föreställer jag mig, på andra områden. De har gått till lärarbanor, någon har kanske till och med blivit universitetslektor, andra har gått till industrien — jag hoppas det, ty man gör det i allt för liten utsträckning. Men det är inte någon katastrof att inte alla våra docenter kan fortsätta och bli professorer.

Ibland får man ju den uppfattningen, att varje person som en gång anser sig själv vara forskare och blir forskningsutbildad — det är inte så kolossalt märkvärdigt att lyckas bli det — också skall bli professor. Man har till och med drivit det så långt att en laborator, som har en ordinarie anställning i en fast institution, medlemskap i fakultet, som har särskilda forskningsbidrag och är accepterad som forskare, inte är etablerad om han inte blir professor. Hur många motioner har vi inte haft här i kammaren om förändring av laboraturer till professorer? Det är självklart inget fel i det. Det kan man motivera personligt, om det är fråga om en eminent forskare. Men det är ju inte fråga om forskningspolitik, det är fråga om att en person skall få 8 000 kronor mer och en ny titel — för övrigt ändras ingenting i hans — eller hennes — tillvaro.

Jag läste häromdagen en intervju med en mycket framstående medicinsk forskare vid karolinska institutet här

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

i Stockholm. Han säger att Sverige är på väg att förlora sin plats som forskarnation. Varför är det så? Jag läste givetvis artikeln med ett oerhört stort intresse, skrämnd av rubriken, men sedan något lugnad. Jo, han trodde att karolinska institutet inte kommer att få 27 nya professorer till 1973 — alltså bara karolinska institutet, en av de fem utbildningsanstalterna inom den medicinska världen. Det var nya områden, intressanta områden, det var gamla ämnen som klyvs mitt itu eller i tre eller fyra delar, och man skall ha en professor överallt.

Dess bättre behöver jag inte säga detta, herr talman, till statsutskottets ärade ledamöter, som har exakt samma problematik. Alla talare — jag har mycket ingående följt debatten här i första kammaren i dag — har stått upp och sagt att de så gärna hade velat tillstyrka alla dessa professorer. Högergruppen har avgivit ett särskilt yttrande på denna punkt, där det talas om att man gärna hade velat vara med på folkpartiets och centerpartiets djärva politik i denna fråga och bjuda en hel miljon till. Men, säger de högermän som skrivit under det särskilda yttrandet, det statsfinansiella tillståndet tillåter det inte.

Det är, herr talman, samma situation som vi har i kanslihuset. Det är totalt orimligt att hitta på ett sakargument, om man isolerar en enda forskningsfråga, en enda professor eller docentur ifrån det stora sammanhanget. Det är otänkbart. Man måste se det i stora drag, se de stora linjerna. Då är det tyvärr så — det var egentligen där, herr talman, som jag hade velat haka på vad herr Wallmark sade, ty jag tyckte att han hade rätt på den punkten — att det *inte* bara är en fråga om pengar, inte bara en fråga om nya tjänster, utan det är i hög grad fråga om forskningens organisation, forskningens inriktning och forskningens målsättning.

Om inte riksdagen och den allmän-

na opinionen här tar upp en allvarlig debatt om forskningens finansiering, tror jag att forskningen vid universitetet blir lidande på det. Det måste finnas effektivare och bättre metoder för forskningens representanter att vädja om ökade anslag än att ständigt, ständigt hålla på med dessa gamla petita, som bara är en upprepning av önskelistor om nya tjänster för vissa personer, ibland namngivna och ibland anonyma.

Nu kanske någon tycker att jag här verkligen har levt upp till mitt rykte att försöka hålla universitetens topp-tjänster på en låg nivå. Ingalunda! Jag tycker tvärtom att topp-tjänsterna, i detta fall professorerna, självfallet måste öka i en viss takt i relation till forskningens och i någon mån undervisningens expansion — framför allt forskningens expansion. Det måste alltid vara *forskning* som motiv för nya tjänster. Det måste gälla nya områden eller nya insatser. Det kan inte vara på det sättet, att man låter den sociala trygghetsaspekten få vara den dominerande om en fakultet skall ha tre eller trettio nya professorer. Det finns inga forskare i detta land som behöver känna sin utbildning bortkastad för att man inte spikrakt kan göra karriär från filosofi eller medicine licentiat till en professorsstol vid något svenskt universitet.

Herr talman! Diskussionen om denna punkt har inte varit särskilt livlig, men den är belysande på sitt sätt. I en statsverksproposition, som alla vet är mycket hård — alla har erkänt och omvitnat detta — går två av oppositionspartierna fram med en miljon ytterligare, ett ynkligt litet belopp, för att verkligen göra en insats för forskningen. Jag är rädd för att detta förslag möjligen kommer att tas upp i buskpropagandan om forskningen för att visa vilka krafter man inom centerpartiet och folkpartiet är beredd att göra. Högern har velat frälsa sin själ genom att säga, att den egentligen vill

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

göra samma krafttag på en miljon, men att den i dagens läge har ansett att utrymme inte finns för detta.

Jag tror att denna form av småtterier i forskningsdebatten är helt värdeflös. Det har jag velat säga, inte som en komplimang, men ändå som ett konstaterande av att det är en något ny ton som herr Wallmark infört i debatten i kammaren när han talar om forskningens problematik.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Till det allra sista vill jag säga, att högerledamöterna till detta utskottsutflåtande har fogat ett särskilt yttrande där vi säger att vi delar den uppfattning som framförts i reservationen. Dess värre har vi inte haft möjlighet att skaffa fram dessa pengar. Jag vill betona att den principiella uppfattningen finns kvar. Den finns hos oss lika väl som hos folkpartiet och centern, nämligen att vi skulle vilja ge dessa pengar. Även om en miljon inte kanske uppfattas som ett så stort belopp, så är det dock en miljon. Jag är angelägen att betona detta.

Om jag sedan får gå tillbaka till de principella synpunkter, som statsrådet framförde, så tyckte jag att de var mycket intressanta, även om det inte kom något svar på en del av de frågor som jag faktiskt tagit upp.

Herr statsrådet citerar Tiselius. Det måste finnas en bakgrund till detta citat. Det är alldeles riktigt att människor som står utanför den offentliga debatten — om vi skall kalla den så — kan tillåta sig uttryck som andra kanske inte kan göra. Och när en framstående vetenskapsman talar om god och dålig forskning, så måste det alltså finnas någon relevans bakom uttrycket »dålig forskning». När en departementschef citerar detta, måste det väl även bakom den politiska försiktigheten, som gör att han inte lägger uttalandet i sin egen mun, finnas tanken att det existerar någonting som vi kan kalla »dålig forsk-

ning». Dock har varken professor Tiselius eller departementschefen karakteriserat vad som här menas med »dålig forskning».

Jag skulle aldrig våga lägga uttryck som dessa i min egen mun, men jag skulle kunna tänka mig att differentiera forskningen på två olika grupper. Den ena gruppen är den som jag främst vill stödja; den avser den produktionsfrämjande forskning, vilken skapar ytterligare resurser som gör det möjligt för oss att ägna oss åt sådana ting som kanske inte är direkt produktionsfrämjande, men som kanske är stimulerande för oss människor som individer i samhället.

Forskarna för inte sällan fram den synpunkten att man bör forska för forskningens egen skull, för intresset av att få veta mera. Då tangerar vi kanske ett av de — som jag ser det — mest väsentliga problemen, nämligen arbetsfördelningsproblemet. Vi har inom svenskt näringsliv godtagit en internationell arbetsfördelningsprincip. Vi sysslar med vissa ting, och vi har specialiserat oss på dessa såsom varor som vi säljer ut över världen. Å andra sidan importerar vi andra varor. Jag skulle vilja säga, att forskningen bör vara ett led i denna internationella arbetsfördelning. Med hänsyn till att Sverige är en relativt liten nation får forskningen stödja denna internationella arbetsfördelning — jag talar framför allt om den tekniska, naturvetenskapliga forskningen, den tunga forskningen som drar pengarna, och det gäller också i relativt stor utsträckning den medicinska forskningen. Jag tror att det krävs en tillnyktring på alla områden hos forskarna, men också ett ansvar och något som kan kallas för mod hos ett statsråd, som sysslar med dessa ting, att våga tala om vad han vill och som kanske inte bara i detta och i andra sammanhang citerar kända män utan att vilja lägga uttalandena i egen mun.

Jag vill dela upp forskningsproblemen i två grupper. Beträffande den ena

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

gruppen vill jag använda ett uttryck som också har förekommit i andra forskares mun, nämligen upplärningsforskning, d. v. s. en uppföljning av sådan forskning som bedrivs i andra länder men som är erforderlig i detta land för att vi skall kunna omsätta forskningserfarenheterna i praktiskt handlande. Den andra gruppen utgörs av den avancerade, egentliga forskningen, och den skall stödja det svenska näringslivet och det svenska samhället i det internationella arbetsutbytet.

Jag anser att det är nödvändigt att det förs en nykter och saklig debatt på denna punkt. I annat fall kommer det alltid att ställas synnerligen stora krav på anslag till forskning, krav vilka icke går att tillfredsställa.

Det finns andra framstående forskare i detta land, och jag skall också citera en sådan, som har karakteriserat vissa forskningsråd och även forskningsberedningen som en grupp som kan kallas »Borsta mig på ryggen» — om du stöder detta, skall jag stödja detta! Jag skall även citera ett gammalt uttryck, som säger att krig är alltför allvarliga ting för att handlas av militärer och att forskningspolitiken är alltför allvarlig för att handlas av forskare. Jag tror dock inte att ett sådant citat är korrekt — det är inte möjligt att diskutera fördelningsproblemen utan att forskarna själva deltar.

Jag tror emellertid att också politikerna får vara beredda att ta en aktiv del i dessa fördelningsdiskussioner på ett helt annat sätt än hittills. I den mån departementschefen uppfattar det hela så, som om det har kommit en annan ton in i den forskningspolitiska debatten, tror jag att den i icke ringa utsträckning sammanhänger med de nyare riktlinjer som departementschefen — som i viss mån i varje fall är kapellmästare i denna orkester — har anslagit. Jag tror, att om riksdagens ledamöter på ett annat sätt blev intresserade och engagerade sig i den forskningspolitiska diskussionen, skulle vi mycket

snabbare få en saklig och korrekt debatt, som skulle vara till gagn för det svenska samhället.

Jag har också tagit del av de synpunkter som departementschefen citerade när han säger, att någon i en intervju har uttalat att Sverige är på väg att förlora sin plats som forskningsnation, därför att vi inte har förmått bifalla ett stort antal förslag om inrättande av professurer. Detta är nonsensprat. Det gagnar över huvud taget inte svensk forskningspolitik att föra ett sådant resonemang. Det innebär inte att jag anser, att vi satsar tillräckligt eller kanske rent av för mycket. Men diskussionen om inriktningen av den svenska forskningen måste få en helt annan plats i detta sammanhang. En miljon mer eller mindre har *relativt* liten betydelse i jämförelse med de stora principiella diskussionerna om hur vi skall inrikta vår forskning, inom vilka områden forskning skall bedrivas, vilka områden vi skall överlåta åt andra nationer att forska i och inom vilka vi således endast skall syssla med ren uppföljningsforskning. Hela den stora problemdiskussionen, som forskningsberedningen, vågar jag säga, nästan förgäves har arbetat med under flera år, har ännu inte nått något resultat.

Det är den diskussionen som är den primära och väsentliga. När vi kommer med sakliga synpunkter där, då tror jag, herr talman, att vi har nått en bra bit på väg i en tillnyktring inom detta diskussionsområde.

Under detta anförande hade herr förste vice talmannen infunnit sig och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp)
kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet försöker slå fast, att det miljonbelopp som begärs i reservationen är en bagatell. Ja, det tycker egentligen även vi att det är,

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

sett i sin helhet. Men det betyder ändå, föreställer jag mig, en hel del på denna punkt.

Jag har en liten fundering. Statsrådet anförde att vi är benämnda att vara ett forskarland, och även andra talare har uttryckt saken så. Vi har fått ett starkt ökat antal studerande under åren, och jag förstår att det kan vara ett problem att hålla anslagen inom rimliga proportioner. Men jag skulle vilja fråga statsrådet: Hur stort är antalet laboraturer och professorer i förhållande till detta ökade studerandantal mot förr?

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Edenman började sitt senaste anförande med att liksom stryka den borgerliga oppositionen, d. v. s. alla andra än han som hade yttrat sig i denna debatt, medhårs och gav oss beröm för att vi hade varit så återhållsamma och beskedliga. Så tyckte tydligen statsrådet att han hade varit alldeles för välvillig och tänkte, att här måste han fräsa ifrån sig litet grand! Då fick vi veta, att vi var om-dömeslösa.

Men bör det ändå inte vara så, att statsutskottets andra avdelning liksom riksdagen skall ha både rätt och möjlighet att våga ha en egen uppfattning i någon fråga — en annan uppfattning än den departementschefen företräder — utan att behöva bli beskyllda för att bära sig tokigt åt?

Här talade departementschefen om »ett ynkligt litet belopp». I andra avdelningen har vi under många år undervisats om att en miljon i dagens situation är ett verkligt stort belopp. När vi har föreslagit saker och ting som kostar 30 000—40 000 kronor har vi fått en föreläsning om att det visserligen är ett litet belopp, men lägger man ihop alla de där små beloppen så är man snart uppe i en miljon — och då är det sannerligen inte fråga om något ynkligt litet belopp längre.

Det är väl också väl starkt av en departementschef att beskylla oss för att gå ut i något slags buskpropaganda — just det uttrycket kom till användning — och försöka vinna någonting därför att vi har vågat yrka på ett ökat anslag till den naturvetenskapliga forskningen.

Herr Wallmark blev struken medhårs. Han hade givit innehåll inte bara åt debatten, utan han ville ha innehåll också i forskningen, hette det. Då gör man naturligtvis den reflexionen att vi nu har en rad forskningsråd, och jag utgår ifrån att de består av vettigt folk och att de använder de pengar, som statsmakterna ställer till förfogande, på det sätt som de anser vara bäst ur forskningens och samhällets synpunkter. Något annat vore ju orimligt. Detta gäller, som herr Nyman påpekade, alla områden. De pengar som vi offrar på t. ex. försvaret förutsätter vi blir använda på ett så förnuftigt sätt som möjligt.

Vad både statsrådet Edenman och herr Wallmark här närmast har gjort sig skyldiga till är att beskylla forskningsråden för att inte riktigt sköta sin uppgift. Av herr Wallmarks senaste inlägg fick jag det intrycket, att forskningsråden egentligen var ett sällskap för inbördes beundran och för borstamig-på-ryggen-metoden. Det är väl ändå att ta till i överkant!

Herr talman! Jag förbehåller mig åtminstone rätten att i någon fråga ha en annan mening än departementschefen utan att jag därför behöver anse, att jag har burit mig tokigt åt på något sätt.

Herr NYMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Vi enkla riksdagsmän har fått ett gott råd av departementschefen: vi skall se de stora linjerna i fråga om forskning. Vi skall fråga mer efter forskningens inriktning och målsättning än efter anslagen.

Det är mycket värdefullt, och ingen skulle vara gladare än jag om vi kun-

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

de få göra det, men i väntan på forskningens inriktning och målsättning får vi faktiskt inom utskottet, som vi gör i vårt utlåtande nr 40, behandla frågan om anslag till forskning under budgetåret 1967/68. Vi har då faktiskt fått reda på att man enligt departementschefen skulle kunna tänka sig att forskningsråden får en uppräknig av sina anslag på i genomsnitt 15 procent.

Då skulle jag vilja fråga: Hur har departementschefen kommit fram till att dessa 15 procent är ungefär det riktiga? Om folkpartiet skulle vilja lägga till en miljon, är det då alldeles åt skogen?

Herr statsrådet EDENMAN:

Herr talman! Jag är angelägen att på en punkt få förtydliga vad jag menade med att docenter med framgång kan lämna universiteten; jag talar alltså inte om upplärningsforskning och forskarutbildning som herr Wallmark gjorde. Jag tror att det är väldigt viktigt att man satsar över hela linjen när det gäller forskarutbildning, och jag tror att vårt samhälle i dag och i fortsättningen kommer att ha utrymme för väldigt många forskarutbildade personer. På den punkten är vi helt eniga. Jag hoppas också att när ett förslag om forskarutbildningen kommer att framläggas, kanske till 1968 års riksdag, så kommer just forskarutbildningsaspekten att få en dominerande plats.

Vad jag hela tiden här — kanske inte i alltför allvarliga former — har vänt mig emot har varit, att det ibland verkar på lekmän och ibland även på forskare som om det vore en samhällskatastrof om icke alla forskarutbildade personer placerades som laboratorer eller professorer.

För något år sedan upplyste en mycket framstående industriman, dessutom forskningsledare i en av våra allra största industrier, att hans företag vid en mycket framstående institution för fysik hade annonserat om tio tjänster för fysiker, för licentiander, licentia-

ter och liknande kategorier. Icke någon enda sökte dessa platser! De var ändå mycket välbetalda.

Det vittnar gott, herr talman, om de svenska universitetens förmåga att skapa en stimulerande forskningsmiljö för unga människor, men det vittnar också om att praktiskt taget alla var inställda på en akademisk karriär. Det är det, ärade kammarledamöter, jag hoppats göra klart, nämligen att det icke är någon misshushållning med vetenskaplig begåvning om man arbetar vetenskapligt utanför universiteten. Men vi kommer aldrig ur det dilemma, som är en debatt om professorer. Lyssna bara i radion så får ni höra hur man diskuterar enstaka professorer även i andra kammaren på ett sätt, som om hela den svenska forskningen stod på spel. Det är det jag har velat vända mig emot.

Det finns mängder av viktiga uppgifter för forskare även utanför universiteten. Vi politiker lägger oss inte i anslagsfördelningen. Vi lägger oss över huvud taget inte i forskning. Vad jag har sagt i huvudtiteln i år är att det är angeläget att forskningsrådets medel disposition kan ges en inriktning mot särskilda aktiviteter, även om därav skulle följa att andra pågående forskningsprojekt skjuts i bakgrunden eller läggs ned.

Där är jag inne på den andra huvudfrågan, nämligen att man icke kan betrakta ett forskningsanslag till en forskare eller till en forskargrupp såsom evigt eller permanent. Vi politiker, ämbetsmän eller andra kan självfallet inte ta ställning i en sådan fråga, utan det måste bli forskningsrådets sak att göra den prioriteringen.

Jag upprepar ännu en gång samma fras: Det är ingen katastrof om ett forskningsanslag, som har utgått i årtal utan att någon av de sakkunniga har kunnat finna något direkt resultat, flyttas över på en ny forskningsgrupp, eller på en etablerad forskare eller något liknande.

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Det är detta krav på stabilitet och på enorm social trygghet inom forskningens värld, som vi enligt min uppfattning inte kan acceptera. Trygghetsideologien är underbar och utmärkt ur alla möjliga synpunkter, men jag undrar verkligen, ärade kammarledamöter, om den precis är forskningsfrämjande då den sätts i system på detta område.

Herr Thorsten Larsson frågade mig, hur det egentligen förhåller sig med antalet professurer och laboraturer till antalet studenter. Med det måste han ha menat — något som jag har träffat på många gånger under årens lopp — att studentantalet har ökat oändligt mycket snabbare än antalet professorer. Detta är förvisso sant. I den statistiken måste man emellertid också räkna med antalet akademiska lärare. Jag ser i kammaren min gamle uppsaliensiske vän herr Ferdinand Nilsson. Inte hade vi många lärare, när vi läste statskunskap! Det fanns en enda professor i ämnet. Vi var ju inte så många studerande heller, och det var nästan en katastrof, när vi fick ett halvt kansli-biträde. Vi visste inte var vi skulle göra av henne! Det fanns inte några amanuenser, assistenter eller universitetslektorer, vare sig ordinarie, extraordinarie eller extra. Om vi i dag, herr Thorsten Larsson, räknar ihop antalet undervisande människor vid universitetet, så är relationen mellan lärare och elever inte så dålig. Jag skulle tro att den är ganska bra i jämförelse med 1920- och 1930-talen.

Sedan frågade herr Axel Andersson, om inte riksdagen får lov att ha en annan mening än departementschefen utan att bli kritiserad. Det får den verkligen! Men vad är det egentligen, herr Axel Andersson, som pågår här varje plenum? Jo, riksdagen kritiserar ju regeringen, ibland med all rätt och då självfallet alldeles naturligt. Det är bara förvånansvärt att en gammal rutinerad parlamentariker blir så indignerad, när någon representant från regeringen ibland anser att utskott, riksdag eller

enskilda ledamöter eller partier kanske är ute i ogjort väder. Det är väl alldeles naturligt, att vi kritiserar varandra. Det innebär väl inte någon sidovördnad; det vill jag verkligen göra gällande.

Ja, herr Nyman — hur har egentligen departementschefen och regeringen kommit fram till 15 procent? Är det något heligt tal?

Nej, naturligtvis inte, men forskningen har i årets budget fått den största ökning som något område har fått. Vissa råd får mer än 15 procent. Andra får mindre än 15 procent. Det är alltså en satsning på forskning. Vi kan väl här vara överens om — jag tror inte heller att någon i den nuvarande regeringen har en annan uppfattning där om — att de anslagen är otillräckliga eller i varje fall borde ha varit större.

Men jag behöver väl inte stå här och upplysa — i varje fall inte statsutskottets ärade ledamöter — om hur det ser ut på utgifts- och inkomstsidan i budgeten. Det är mot denna bakgrund, herr Nyman, som en generell ökning av forskningsrådets anslag med 15 procent inte är någonting, som man behöver tycka vara så förfärligt illa. Någon helig siffra är det inte. Vad jag menar, när jag skämtar med folkpartiets och centerpartiets miljon, är bara det, att om ni hade krävt en helt ny forskningspolitik eller en helt ny och annan disposition av budgeten, så hade det varit någonting. En miljon, som ju självfallet är värdefull i och för sig — jag hade såsom ecklesiastikminister, herr Nyman, varit tacksam om jag hade fått den — är i alla fall inte någonting, herr talman, att göra stor forskningspolitik av.

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Herr Axel Andersson citerade vad jag hade sagt om forskningsråden. Han uppfattade det så som om jag ansåg dem vara »sällskap för inbördes beundran». Jag uttryckte mig

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

ungefär på samma sätt som statsrådet, men i motsats till honom namngav jag inte vederbörande — det gällde alltså en forskare, som är nästan lika känd som den som statsrådet citerade här. Han har också uttryckt det offentligt. Jag är själv inte ledamot av något forskningsråd och kan alltså inte tala om vad som händer och sker inom forskningsråden, utan jag har citerat.

Vad jag har sagt är att det inte bara angår forskarna hur forskningsmedlen fördelas, utan att det är en fråga i lika hög grad för politikerna att engagera sig för. Där kommer in näringspolitiska och samhällspolitiska synpunkter och inte enbart de rent vetenskapliga forskningskriterierna. Jag sade nämligen i mitt allra första inlägg att en väsentlig förutsättning — kanske den mest avgörande — för att forskningen skall betraktas såsom en pådrivande kraft i samhället är att forskningsresultaten kan överföras i praktisk tillämpning. Det är, ärade kammarledamöter, politikernas uppgift att bevaka den sidan av saken. Jag har kommit till den bestämda uppfattningen efter att ha sysslat några år med de forskningspolitiska frågorna, så mycket nu en enskild ledamot av riksdagen kan göra det.

Jag vill så ta upp en fråga som jag ställt två gånger till statsrådet men som jag inte fått något svar på, kanske beroende på svårigheterna att svara på den: Vilka principiella linjer skall forskningsråden följa? Skall de, som jag utläser ur statsverkspropositionen, stödja den etablerade forskningen, eller skall de stödja »spjutspetsarna» inom ny, avancerad forskning? Det är en stor och svår principiell fråga att göra avvägningen om pengarna skall gå till universiteten på livstidstjänster för professorer eller om de skall gå via forskningsråd till aktuell forskning efter val mellan olika forskningsobjekt, varvid medlen dras in när vederbörande forskare så att säga inte längre är på alerten. Man kan naturligtvis över huvud

taget diskutera, om vi i ett dynamiskt samhälle kan generellt satsa på livstidstjänster inom ett så avancerat område som forskning. Det är otroligt känsliga frågor för en politiker, men jag tycker i varje fall att det är berättigat att ställa frågan.

Det fel som jag har sett i regeringens forskningspolitik är ovilja, oförmåga eller rädsla — jag vet inte vad jag skall rubricera det som — att tala ur skägget, att våga ta ståndpunkt i dessa frågor, att analysera dem och uttrycka en bestämd mening. Jag ställer kanske stora krav på departementschefen, jag medger det, eftersom jag själv inte kan ta ställning. Skillnaden mellan ett oppositionsparti och ett regeringsparti är emellertid att regeringspartiet har utredningsapparaten till sitt förfogande och kan göra analyser på ett sätt som icke står ett oppositionsparti till buds.

Otvivelaktigt måste vi analysera dessa saker. Låt oss säga att en person som är mycket framstående forskare utnämnes till professor vid 35 å 40 års ålder. Är det sannolikt att han kommer att vara en lika framstående forskare när han blir 65 år? Svaret, ärade kammarledamöter, kan ni kanske ge själva. Å andra sidan får man inte bortse från trygghetssynpunkter som otvivelaktigt måste ligga inom ramen även för forskningspolitiken. Denna avvägning är nödvändig att göra. Vi gör den inte i dag, men jag tror att det är nödvändigt att analysera dessa saker, så att vi får ta ställning så småningom.

Herr ANDERSSON, AXEL, (fp) kort genmäle:

Herr talman! Här har många gånger framhållits att frågan inte bara gäller antalet miljoner utan också det innehåll som forskningen fått. Som jag tidigare förklarat är detta alldeles riktigt, men när man säger någonting är det väl inte bara uppgradningen av ord som har betydelse utan också sättet på vilket man säger det. Och jag kunde i

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

varje fall inte uppfatta statsrådets angrepp mot oppositionspartierna på annat sätt än att det var menat som en åthutning mot oss för att vi hade kommit med sådana här yrkanden och bl. a. föreslagit ett »ynkligt litet belopp» — den där miljonen som statsrådet nu i sitt senare anförande erkände att han skulle ha varit tacksam om han fått; det var väl i dragkampen med finansministern som han inte fått pengarna. Men borde inte den miljonen vara lika värdefull om departementschefen fick den genom riksdagens ingripande, till och med genom ett förslag som framförts av reservanter?

Sedan bad herr Wallmark om ursäkt för att han hade kallat forskningsråden ett sällskap för inbördes beundran och hjälp med »borsta mig på ryggen». Ursäkten innebar att han hänvisade till att han här gjort på precis samma sätt som statsrådet. Jag vet inte om det egentligen kan vara en ursäkt att man gör någonting galet därför att också en annan person gjort något lika galet.

Ja, jag skulle väl också kunna vara litet elak. Statsrådet talade om att det hade varit svårt att få lärare då han låg vid universitetet — jag får ju säga som herr Wallmark, att slutsatserna kan kammarledamöterna själva dra.

Herr NYMAN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Eftersom departementschefen lämnat kammaren får jag väl i största allmänhet säga vad jag har på hjärtat.

Statsrådet nämnde något om att det hade varit värdefullt därest vi krävt en ny forskningspolitik i stället för att syssla med ett litet anslag. Det är väl riktigt som herr Wallmark framhöll, att frågan om en ny forskningspolitik i vårt land är oerhört stor. Vi väntar oss att forskningsberedningen så småningom skall bli klar med sina förslag. I denna kammare har vi ju i flera debatter efterlyst den nya forskningspo-

litiken. Man skall inte vänta sig att vi från oppositionssidan lägger fram förslag om en ny forskningspolitik, när vi ännu inte fått något sådant från regeringen.

Herr LARSSON, THORSTEN, (cp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade egentligen tänkt ge en replik till statsrådet, men han har tyvärr lämnat kammaren.

Han yttrade att det egentligen inte var under alltför allvarliga former han gjort sin framställning nyss — det kan man ju förstå när han nämnde den här miljonen, som han inte lyckats få, och sedan i andra omgången sade att han väldigt gärna velat åstadkomma denna miljon. I det fallet borde han väl kunnat vara tacksam om vi skulle lyckas hjälpa honom gentemot finanssen.

Den andra frågan jag fick svar på var betydelsefull ur den synpunkten att antalet studerande sväller mycket starkt. Antalet professorer och laboraturer får uppenbarligen inte komma efter i den utvecklingen. När doktorander och licentiander faller bort på grund av utebliven forskningshandledning, hindras en rad unga människor med anlag för forskning att ägna sig åt sådan. Dessa sammanhang måste ha mycket stor framtida betydelse.

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingalunda bett vare sig herr Axel Andersson eller kammaren om ursäkt för vad jag sagt. Jag nämnde bara att det jag sade om forskningsråden var ett citat från en annan forskare men att jag i motsats till departementschefen inte namngett vederbörande. Detta var det enda jag ville säga i sammanhanget.

Nu hoppas jag att herr Axel Andersson inte uppfattar detta som om jag återigen tar tillbaka eller ber om ursäkt för någonting.

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt delta i denna forskningsdebatt, men jag känner mig av vad som sagts föranlåten att säga några ord. Jag har nämligen inte kunnat undgå att med en viss förvåning lyssna till de, jag skulle vilja säga, mindre progressiva inslag som har kommit till uttryck i denna debatt, en debatt om forskningsanslagen som har rört sig om en miljon kronor mer eller mindre — ett litet belopp i de stora sammanhangen.

Det var till en början med en viss förvåning jag hörde herr statsrådet Edenman, som tidigare har talat om forskningen som det dynamiska inslaget i utvecklingen. Jag delar denna hans mening om forskningens betydelse. Det föreföll mig emellertid nu som om statsrådet Edenman i någon mån har slagit till reträtt i sin dynamiska syn. Särskilt tyckte jag att det var underligt att han när han talade om de personliga forskarbefattningarna drog fram sådana saker som sociala trygghetsaspekter. Det tycker jag är småfuttigheter i dessa sammanhang.

Jag hade också svårt att följa med min värderade partivän herr Wallmark när han talade om vissa svaghetssymptom, om bristande saklighet och då han anförde vissa kritiska synpunkter mot forskningsråden.

Närmast föregående gång jag var åhörare till en debatt om forskning var helt nyligen i Europarådet. Där konstaterade man det växande politiska intresset i alla länder för forskning, och där bakom låg ju en allmän insikt om forskningens betydelse för en fortsatt hög ekonomiskt tillväxttakt och för välståndsutvecklingen. Det talades också om det teknologiska gapet mellan Europa och USA. Det är kanske inte så enkelt att mäta detta teknologiska gap. Man kan dock numera någorlunda mäta den forskningspotential som finns i olika länder. I det avseendet är det uppenbart att vi ligger betydligt efter, särskilt USA och Sovjet-

unionen men även en del västeuropeiska länder.

Jag menar därför att vi måste se denna fråga ur mycket större perspektiv. Det är med anledning därav som jag inte har kunnat underlåta att ta till orda.

Herr WALLMARK (h) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av min ärade vän herr Jacobssons inlägg är jag kanske nödsakad att för tredje gången påminna om att jag inte har sagt att det finns bristande saklighet i forskningsråden utan att jag har citerat en forskare på den punkten.

Herr Jacobsson tog också upp frågan om det teknologiska gapet mellan USA och Europa. Beträffande den saken är det emellertid inte så enkelt som OECD har sagt i sina rapporter. Min personliga uppfattning är, och den delas av en ganska betydande grupp som har analyserat denna fråga inom landet, att detta är ett felaktigt sätt att se på dessa problem. När man gör jämförelser mellan USA och Sovjet å ena sidan och Sverige å andra sidan är det inte så enkelt att vi bara kan mäta forskningsinsatsen i procent av bruttonationalprodukten.

Det har framhållits i ofantligt många sammanhang — och även jag vill påminna om detta — att 70—80 procent av USA:s forskning är militär- och rymdforskning. Det är ostridigt att det finns en s. k. spin off, som näringslivet kan dra nytta av, men det är en oerhört dyr forskning från näringslivsynpunkt. Vi har i princip ingen anledning att gå denna väg utan kan bedriva vår forskning mera direkt.

Diskussionen om det teknologiska gapet, vilken uppstått med anledning av den aktuella OECD-rapporten, tror jag behöver fördjupas och förbättras. Då skall vi finna att vi inte ligger så illa till i jämförelse med USA. Granskar man vidare Sovjets femårsplan skall man finna, att det med skärpa i denna

Anslag till naturvetenskaplig forskning, m. m.

har uttalats att det definitiva avstånd som föreligger mellan forskning å ena sidan och produktion å andra sidan i Sovjet måste minskas, eftersom man inte får någon praktisk nytta av de betydande summor som läggs ned på forskningen i Sovjet.

Jag menar alltså att frågorna inte är fullt så enkla att man bara kan mäta forskningens andel i procent av bruttonationalprodukten. Därmed har jag inte sagt — och det vill jag betona — att dess andel av vår bruttonationalprodukt inte bör höjas, men jämförelsen är något missvisande.

Herr JACOBSSON, GÖSTA, (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag är fullt medveten om att det inte finns någon möjlighet att göra en exakt jämförelse mellan forskningsutgifterna i olika länder och dessas andel i bruttonationalprodukten. Men man har faktiskt kommit relativt långt på detta område. Jag har av särskilda skäl haft anledning att under den allra senaste tiden något studera dessa frågor, bl. a. genom att jag i Europarådets rådgivande församling kommit i beröring med problemen.

Jag kan nämna att det i den s. k. Freeman-Young-rapporten, som utgavs 1962, har gjorts en komparativ studie över forsknings- och utvecklingssträvandena i förutom Västeuropa även USA och Sovjetunionen. Denna studie var baserad på ganska noggranna värderingar, baserade på absoluta siffror för de olika ländernas forskningsutgifter konverterade i dollar och med en serie av korrektiv, såsom hänsynstagande till antalet forskare, löner, valutans köpkraft m. m. Även om siffrorna är osäkra har man såvitt jag kan förstå genom denna rapport fått en ganska god bild av förhållandena. Sedermera har studierna utvidgats och förts fram till 1963—1964 genom arbetet i samband med det s. k. International Statistic Year, som omfattade även de nordiska länderna.

Jag skall inte fördjupa mig i dessa siffror, men ganska signifikativt är att USA:s intäkter från patent- och licensavgifter från Europa är fem gånger så stora som USA:s utgifter för samma ändamål. Detta visar att det föreligger ett ganska betydande teknologiskt gap mellan Europa och USA. Jag föreställer mig att gapet beträffande Sverige är ungefär lika stort som för det övriga Västeuropa.

Jag kanske skulle tillägga att det också har diskuterats om det är fråga om ett faktiskt teknologiskt gap eller om någonting annat. Det har anförts att det kanske är fråga om en industriell disparitet, ett spørsmål som gäller bristande jämvikt i fråga om ledarskap och pengar. I USA har man i god tid satsat oerhört mycket pengar på forskningen. Vi har kommit efteråt, långt efter när det gäller satsningen. Jag hoppas att vi i fortsättningen kommer att satsa vida mer på forskningen, för att vi över huvud taget skall kunna hävda oss på världsmarknaden. Det är en av framtidens stora frågor såsom jag ser det.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Vad jag ämnade säga har redan sagts i debatten. Jag kan därför nöja mig med att yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr förste vice talmannen enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Nyman begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Anslag till förskoleseminarierna

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 40 punkten 54, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nyman* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 85;

Nej — 34.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 55—68

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 69**Anslag till förskoleseminarierna**

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag samt med avslag å motionerna I: 497, av herrar Lidgard och Blomquist, samt II: 633, av herr Nordstrandh, till Förskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1967/68 anvisa ett förslagsanslag av 7 390 000 kronor.

I motionerna I: 497 och II: 633 hade anhållits, att riksdagen måtte till Förskoleseminarierna anvisa ytterligare 119 000 kronor för att möjliggöra en ökning av seminarieorganisationen med tre intagningsklasser.

Herr **LIDGARD** (h):

Herr talman! Av statsverkspropositionen kan man inhämta att examinationsmöjligheterna inom förskoleseminarierna på några få år har ökat från 300 till omkring 1 100 lärare per år. Man kan naturligtvis tycka att det är en mycket betydande ökning. Kanske skulle man rent av kunna säga sig att det är en så betydande ökning att man kan fråga om seminarierna har kunnat svälja så många nya elever. Med detta skulle måhända ärendet ha fått lov att passera tämligen oanmärkt.

Men nu har departementschefen i statsverkspropositionen uttalat sig ungefär på det sättet att man med en utbildningskapacitet på 1 100 förskollärare om året torde fylla upp det behov som föreligger. Vi har lärt oss vad det lilla ordet »torde» betyder när det används i seriöst tryck. Det betyder i stort sett att argumentationen är tämligen ihålig. Själv har jag en gång i tiden som ung jurist fått lära mig, att när en advokat använder ordet »torde», då vet han själv att han ljuger medan han försöker få motparten att tro att han talar sanning. Jag vill inte gå riktigt så långt när det gäller vad som står i departementschefsuttalandet, men det lockade mig ändå att gå till den verklighet som finns bakom de siffror som redovisas i statsverkspropositionen.

Det visade sig då att våra kommuner som är huvudmän för den verksamhet som förskollärarna skall fungera i, har bedömt saken på det sättet att det finns ett mycket stort platsbehov: det finns så många föräldrar som skulle vilja placera sina barn i olika förskoleinstitutioner, att man alldeles i början av 1970-talet har behov av ungefär 32 000 platser eller något i den stilen. För närvarande har vi ju ungefär hälften. Kommunerna är fullt på det klara med att man väl inte kan tillgodose hela det platsbehov som föreligger, men man har ambitioner att kunna bereda unge-

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m. får 24 000 barn plats i olika förskoleinstitutioner omkring år 1970.

Det är mot den bakgrunden som skolöverstyrelsen har lagt fram ett förslag beträffande förskollärarytbildningen, vilket siktar på utbildningsmöjligheter för ytterligare ett hundratal nya förskollärare redan under det kommande budgetåret. Jag delar helt — det gör väl herr Blomquist också eftersom han är med om den motion som vi avgivit — den synpunkt som herr Thorsten Larsson tidigare i dag gjort sig till tolk för när han talat om förskoleväsendets stora betydelse. Nu skall jag inte av det förhållandet att herr Thorsten Larsson och hans meningsfränder förmodligen skulle kunna antas vara sympatiskt inställda till förslaget att öka utbildningskapaciteten vid förskolorna frestas att ställa ett yrkande om bifall till motionen. Jag tillåter mig nämligen att tolka vad som står i statsutskottets utlåtande på denna punkt på det sättet att man även inom utskottet delar uppfattningen att det skulle ha varit önskvärt att redan nu öka utbildningskapaciteten för att de kommunala huvudmännen skall kunna fullfölja sina ambitioner. Jag förmodar att det är en riktig tolkning att statsutskottet är positivt i denna fråga men att vårt förslag denna gång har fallit av rent ekonomiska orsaker. Detta gör att jag som sagt inte ställer något yrkande. Men jag hoppas att ecklesiastikministern i den kommande statsverkspropositionen skall ha tagit del av denna positiva tolkning och att det framlägges ett förslag som gör det möjligt för kommunerna att fullfölja denna betydelsefulla servicefunktion, som man så gärna vill bygga ut.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 70—93

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 94

Lades till handlingarna.

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 4, i anledning av väckta motioner om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

Till bevillningsutskottet hade hänvisats följande inom riksdagen väckta, av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner, nämligen

1) motionen II: 235, av herr *Antonsson m. fl.*, vari anhöllits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning rörande rätt till skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande i enlighet med vad i motionen anförts; ävensom

2) motionen II: 716, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården och herr *Mundebo*, vari föreslagits, att riksdagen skulle

A. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla om förslag till riksdagen rörande avdragsrätt vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

B. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla om utredning och förslag angående studiekostnaders behandling i skattehänseende.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet på återopade grunder hemställt, att följande motioner, nämligen

1) motionen II: 235, av herr *Antonsson m. fl.*, om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

2) motionen II: 716, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården och herr *Mundebo*, om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande samt för amortering av studieskulder,

icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

Reservationer hade avgivits

1) av herrar *Yngve Nilsson, Stefan-son, Gösta Jacobsson, Lundström* och *Magnusson* i Borås, fru *Nettelbrandt* samt herr *Larsson* i Umeå, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under 2 hemställa, att riksdagen, med bifall till motionen II: 716, av herr *Jönsson* i Ingemarsgården och herr *Mundebo*, måtte

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag till riksdagen rörande avdragsrätt vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, samt

b) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående studiekostnaders behandling i skattehänseende;

2) av herrar *Sundin, Vigelsbo* och *Eriksson* i Bäckmora, vilka ansett, att utskottet bort under 1 hemställa, att riksdagen i anledning av motionen II: 235, av herr *Antonsson m. fl.*, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till skatteavdrag för periodiskt understöd till studerande.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Herr *Sundin* som skulle ha svarat för detta ärende har blivit förhindrad, och jag skall därför i stället säga några ord.

Jag vill först erinra om att i det första tryck som delades ut stod herr *Sundin* antecknad som reservant både under reservation 1 och reservation 2, vilket är felaktigt och har rättats till i ett senare utdelat tryck. Herr *Sundin* skall nämligen endast stå som reservant under reservation 2.

Det ärende som bevillningsutskottets betänkande avser gäller frågan om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande. Det föranleds av motioner dels från centerpartiet, dels från folkpartiet.

Syftemålet i motionerna är i princip

detsamma. Man anser det vara rättvist, att understöd som ges till studerande också bör vara avdragsgillt vid beskattningen. Studiestödet är den enda kategori understöd för vilket avdrag inte får göras i vårt beskattningssystem. En skattskyldig kan med rätt till avdrag vid taxeringen lämna periodiskt understöd till barn, som försörjer sig självt, under förutsättning att det inte längre tillhör föräldrarnas hushåll. Avdragsrätten gäller även för understöd till barn som inte arbetar. Men bedriver barnet studier, upphör avdragsrätten.

Utskottet har i sin skrivning framhållit, att denna fråga inte längre är lika aktuell som tidigare på grund av 1964 års studiesociala reform. Utskottet talar om de avsevärda lättnader för de studerande som reformen åstadkommit och menar, att studiehjälpsreglementet är generöst. Detta kan man dock ha olika uppfattningar om. Även om studiereformen innebär väsentliga förbättringar, kvarstår ändå stora ekonomiska problem för många studerande som saknar medel eller vilkas föräldrar inte har tillgångar. Studie- och levnadskostnaderna har också i viss mån urholkat studiehjälpsreformen. Det finns därför goda skäl som talar för att i den mån föräldrar eller andra bidrar till kostnaderna för ungdomars studier bör de erhålla ett rimligt skatteavdrag.

Det föreligger nu två reservationer, skillnaden mellan de båda är inte stor, om man läser utskottsutlåtandet.

Centerreservationen av herr *Sundin m. fl.* bygger emellertid på uttalandet i motionen II: 235, att avdragsreglerna skall få en sådan utformning, att olika inkomstgrupper ges samma möjligheter att lämna studiestöd. Man föreslår således att skatteförmån på grund av ett understöd skall kunna ges genom direkt avdrag på den slutliga skatten.

I reservationen nr 1 anser man att avdraget skall göras under allmänna avdrag, varvid högre inkomsttagare får en större skatteförmån än lägre inkomsttagare.

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2. Skulle denna reservation förlora gentemot reservation nr 1, avser jag att stödja den senare i huvudvoteringen.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr Johan Olsson har så utförligt motiverat de reservationer som finns att det inte är mycket att tillägga.

Det är riktigt att de båda reservationerna i princip rör samma sak. Den egentliga skillnaden ligger däri, att man vill lösa avdragsfrågan på olika sätt. Reservation 1 gör det på det vanliga sättet, nämligen genom att föreslå att avdrag får göras på deklarationen, under det att reservation 2 går ut på att man skall få dra av den summa man lagt ut eller en del därav på själva skatten.

Denna fråga har varit uppe till behandling så många gånger tidigare att jag anser det onödigt att nu företa några vidlyftiga utredningar. Frågeställningarna är kända sedan tidigare. Jag skall därför inskränka mig till att liksom föregående talare uttrycka den uppfattning som råder, åtminstone bland alla de människor jag har talat med om detta, nämligen att då avdrag tillåtes för understöd till folk som ingenting gör, som dagdriver eller som missköter sig, är det märkligt att avdrag inte skall få göras för bidrag till studier. Sådant bidrag avser dock att utbilda eller vidareutbilda vederbörande, göra honom skickad att bättre kunna fylla sin plats i samhället, att förbättra sin egen standard, att få möjlighet — även om det kanske inte i och för sig är skälet men ändå följden — att sedermera genom större inkomster betala högre skatt. Studierna är med andra ord en investering med ett resultat, som samhället får tillbaka i rikt mått i det stora flertalet fall. Det är därför som vi inte kan förstå att denna avdragsform inte tillåtes.

Reservationen nr 1 innehåller vidare förslag om utredning och förslag angående studiekostnadernas behandling i skattehänseende över huvud taget. Även det är en fråga som tidigare har behandlats, och inte heller skall jag bli långrandig. Jag vill bara notera, att reservanterna icke kan dela den uppfattning som ofta framföres, att frågan om avdrag för studiekostnader i form av periodiskt understöd till studerande skulle genom tillkomsten av studiehjälpsreglementet och studiemedelsförordningen ha kommit i ett väsentligt annat läge. Det har den nämligen inte gjort. Jag anser att det uttalande som riksdagen flera gånger tidigare har gjort om en positiv lösning av frågan om den skattemässiga behandlingen av studiekostnaderna bör tas upp och ges en reell och positiv lösning snarast möjligt.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 1.

Herr NILSSON, YNGVE, (h):

Herr talman! Jag kan instämma helt i vad herr Lundström har sagt i anslutning till detta betänkande. Därutöver skulle jag vilja säga några ord om den studiemedelsreform som vi fick för ett par år sedan.

Det förhåller sig på det sättet, att den universitetsstuderande ungdomen kan få studiemedel upp till 7 700 kronor per läsår, varav 1 750 kronor inte behöver betalas tillbaka. Det finns emellertid en spärr när dessa pengar skall betalas ut. Om dessa ungdomar har en inkomst som uppgår till mer än 4 000 kronor per år reduceras studiemedlen i viss omfattning. Det är den ena saken. Den gränsen tycker jag bör justeras uppåt, ty det är väl bara att hälsa med tillfredsställelse om dessa ungdomar under sommarledigheten och annan ledighet kan utföra ett visst arbete så att de får en inkomst.

Den andra saken jag vill nämna är att studiegången blir allt hårdare. Det kan

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

komma att innebära, vilket det i praktiken redan visat sig göra, att en hel del universitetsstuderande ungdomar inte hinner med att ta betygen så fort som de borde. Det kan resultera i att de kanske nästa termin eller nästa år mister studiemedelsbidragen. Inför en sådan situation anser vi att det är viktigt att vi får den reform som vi föreslår i reservation nr 1, alltså avdragsrätt vid beskattningen.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1.

Herr **PETTERSSON, ARNE**, (s):

Herr talman! Detta är inget nytt ärende, utan det har diskuterats i kamrarna tidigare. Så sent som 1966 avvisade båda kamrarna liknande motioner. Utskottet citerar sig självt och har också citerats av företrädare för reservationerna. Det enda nya är att utskottet i år gör ett påpekande om den summa på 403 miljoner kronor som studiemedelsanslaget är uppräknat till i 1967/68 års budget.

När jag lyssnade på talesmännen för reservationerna fäste jag mig framför allt vid vad herr Johan Olsson yttrade. Han påstod att den föreslagna avdragsrätten skulle vara ett sätt att hjälpa dem som själva saknar studiemedel eller vilkas föräldrar har det ekonomiskt besvärligt. Men en reform av denna typ verkar inte på det sättet. Den hjälper i första hand dem som har möjligheter att ge sina barn ett stöd utöver vad de kan få i form av studiemedel. Slutsatsen av herr Olssons anförande borde ha blivit någonting som jag skulle ha anslutit mig till, nämligen att vi i stället för att medge skatteavdrag bör öka på bidragen. I så fall är jag helt överens med de föregående talarna.

Då utskottet skriver att bidragen nu är generösa, så är det riktigt jämfört med vad som utgått tidigare. Ser man till de faktiska kostnaderna och vad man vill nå med studiebidragen, så tror jag dock inte att de ter sig så generösa.

Om riksdagen nu skall välja mellan att antingen ge ett bidrag som skall komma alla till del i lika mån, eller preferenser i form av skatteavdrag som utfaller olika eller som framför allt kanske bara kommer de minst behövande till del, så borde väl riksdagen ändå gå på bidragslinjen.

Det är ytterligare en punkt, där jag ansluter mig till reservanterna, nämligen att det är orimligt — jag vill minnas att herr Lundström uttryckte det så — att när någon går som dagdrivare och lätting skall man kunna bevilja ett avdrag för periodiskt understöd. Det tycker jag också är orimligt. Skall det ske en reform på denna punkt, skall man inte göra en orimlig förmån vidare. Låt oss i stället avskaffa orimliga bidrag och skatteförmåner.

Jag yrkar med detta, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr **OLSSON, JOHAN**, (cp):

Herr talman! Det var gent emot utskottets skrivning att 1964 års studie-sociala reform skulle inneburi stora ekonomiska lättnader för dem som har att bekosta egna eller andras studier som jag i mitt tidigare anförande framhöll, att ännu kvarstår stora ekonomiska svårigheter för de studerande och deras föräldrar. Här är det dock inte fråga om att antingen förbättra studiereformen *eller* att vidtaga de åtgärder som föreslås i motionen. I dag gäller det avdragsrätt för periodiska understöd till studerande, det hindrar inte att vi senare får vidtaga förbättringar i studiestödet.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr förste vice talmanen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas först särskilt beträffande punkten 2 samt därefter särskilt angående punkten 1 av utskottets i förevarande betänkande gjorda hemställan.

Om avdrag vid beskattningen för periodiskt understöd till studerande, m. m.

I fråga om punkten 2, fortsatte herr förste vice talmannen, hade yrkats dels att utskottets hemställan skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr förste vice talmannen propositioner enligt dessa båda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 4 punkten 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Yngve Nilsson m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 67;

Nej — 47.

Därjämte hade 10 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera gjorde herr förste vice talmannen i enlighet med de rörande punkten 1 förekomna yrkandena propo-

sitioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Sundin m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Olsson, Johan*, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 4 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Sundin m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Olsson, Johan*, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 20.

Därjämte hade 31 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 8, i anledning av väckta motioner om undantagande av beskattning som naturaförmån av bränsle från egen fastighet, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Ang. kommunernas investeringsbehov

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 9, i anledning av motioner angående kommunernas investeringsbehov.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna nr 431 i första kammaren av herr *Bengtson m. fl.* och nr 548 i andra kammaren av herr *Hedlund m. fl.* hade föreslagits, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om skyndsamt utredning av kommunernas investeringsbehov och planering av hur det lånebehov för kommunerna, som undersökningen utvisade, skulle kunna tillgodoses.

Utskottet hade i det nu ifrågakommande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motionerna I: 431 och II: 548 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

1. av herr *Mattsson* och herr *Börjesson* i Glömminge, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen med bifall till motionerna I: 431 och II: 548 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av kommunernas investeringsbehov och planering av hur det lånebehov, som undersökningen utvisade, skulle kunna tillgodoses; samt

2. av herr *Hilding*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **MATTSSON** (cp):

Herr talman! Kommunernas investeringsbehov och därav följande lånebehov var föremål för ingående behandling vid fjolårets riksdag, varför jag skall fatta mig mycket kort.

Vi minns att anledningen till den debatten var motionerna angående en utredning av de expanderande tätorternas investeringsbehov. Riksdagens beslut innebar en skrivelse till Kungl. Maj:t om utredning angående alla ex-

panderande kommuners investeringsbehov. I debatten framhölls att kommuner av olika slag — även glesbygdskommuner — kunde ha både investeringsbehov och svårigheter med sin upplåning. Under debatten ställdes också ett yrkande i den riktningen att man borde göra en utredning omfattande hela komplexet. Yrkandet samlade ett ganska betydande röstetal.

När regeringen nu inte har utfärdat direktiv, borde motionen nr 548 i andra kammaren från centerpartiet vinna riksdagens bifall. Jag har svårt att förstå, hur man skall kunna göra denna utredning och dela upp kommunerna i olika angelägenhetsgrader. Därför får man väl hoppas att utredningen, när direktiven har givits och utredningen har blivit tillsatt, kommer att omfatta i huvudsak de propåer som framgår av denna motion.

Bankoutskottet har inte ansett sig kunna yrka bifall till motionen. Därför har jag jämte herr *Börjesson* i Glömminge i reservation hävdad, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om skyndsamt utredning av kommunernas investeringsbehov samt hur därvid uppkommande lånebehov skall kunna tillgodoses.

Jag vill, herr talman, med detta korta anförande yrka bifall till reservation nr 1.

I herr *Mattssons* yttrande instämde herr *Nilsson, Ferdinand*, (cp).

Herr **PALM** (s):

Herr talman! Det finns kanske ingen anledning att förlänga debatten i denna sena aftonstund, ty vi hade ju en ganska omfattande debatt i fjol i den här frågan. Med hänsyn till den glidning som har skett i fråga om reservanternas ställningstagande anser jag emellertid att det ändå finns skäl att säga några ord.

Förra året förelåg motioner om att det borde göras en speciell belysning av i första hand storstadsregionernas kreditbehov. Under utskottsbehandlingen

en utvidgades ärendet till att omfatta de expanderande orternas kreditbehov. Det hade lämnats instämmande remissvar av Svenska stadsförbundet, Stor-Stockholms planeringsnämnd, Stor-Göteborgs samarbetskommitté och Sydvästra Skånes kommunalförbund. Vidare förelåg en klar majoritet till förman för motionärernas syften inom Svenska kommunförbundet. Svenska sparbanksföreningen hade ingen erinran mot att en sådan utredning gjordes.

Det är mycket intressant att se hur avsevärt reservationernas innebörd har skiftat under den korta tid som förflutit sedan dess. Det är bara fyra månader sedan riksdagen beslöt att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning. Centerpartiet, som motionerar i år, hamnade då på den rena högerlinjen, vilken innebar ett klart avstyrkande av motionärernas funderingar. I den reservation som alltså avgavs för några månader sedan av centerpartister och högermän tillsammans hette det bl. a.: »Utmärkande för utvecklingen hittills under 1960-talet har varit den snabba ökningen av bostads- och kommuninvesteringarna, medan utvecklingen på andra områden gått i långsammare takt. För att vår internationella konkurrenskraft skall kunna bibehållas och ökas är det nu framför allt angeläget att bereda utrymme för en snabb tillväxt i industriinvesteringarna, ett utrymme som inte kan beredas utan att expansionstakten i de offentliga investeringarna och bostadsbyggandet dämpas. Som långtidsutredningen redovisat kommer denna knapphet på kapital och reala produktionsfaktorer att fortsätta att göra sig gällande. En prioritering av en så betydande del av kreditmarknaden som den vilken kommunerna i storstadsområdena gör anspråk på skulle enligt utskottets mening leda till en olycklig snedvridning av samhälls-ekonomien.» Mot denna bakgrund avstyrkte reservanterna de socialdemokratiska motionärernas begäran om utredning. Centerpartister och högermän

Ang. kommunernas investeringsbehov intog alltså då en klart negativ ståndpunkt. Saken beskrevs på det sättet att det slöts en ganska ohelig allians vid utskottsbehandlingen mellan socialdemokrater och folkpartister, en enstaka företeelse som gällde just den här frågan.

Centerpartiets talesman här i kammaren herr Nils Th. Larsson underströk i sitt anförande den 16 november i fjol att en utveckling av näringslivet är en förutsättning för en expansiv politik inom kommunerna. Det var den markering han ville göra för en anslutning till högerens avstyrkandelinje. Vad som sedan skett är att centerns partiledare Gunnar Hedlund har korrigerat sina partivänner genom att signera motionen nr 542 i andra kammaren, där han ju vill att denna utredning skall omfatta alla Sveriges kommuner. Det kan inte uppfattas på annat sätt än som en bakläxa till centerpartiets företrädare i utskottet, när man jämför med utformningen av den motion som vi haft att ta ställning till i år. Det har också medfört att centerpartisterna i utskottet nu tycks ha ändrat mening. I reservationen sägs att man delar motionärernas uppfattning att kreditförsörjningen inte bara är ett problem för de expanderande kommunerna — man vill vara med så där i största allmänhet. Och det heter längre fram i reservationen: »Det stora investeringsbehov, som samlats hos kommunerna, är i huvudsak en följd av de ökade uppgifter som statsmakterna ålagt kommunerna i olika avscenden, t. ex. skolutbyggnaden. Det är därför angeläget att frågan om krediterna löses på lika villkor för alla kommuner, såväl de kommuner vilka är stillastående i fråga om befolkningstal och ekonomiskt underlag som de kommuner som ligger i en expanderande region.»

Ja, ärade kammarledamöter, man märker tydligt att reservanternas argumentation helt har förändrats på denna korta tid.

Jag skall inte förlänga debatten yt-

Ang. kommunernas investeringsbehov

terligare utan hänvisar till vad utskottsmajoriteten framhåller nämligen att frågan diskuterades ordentligt i fjol, att vi har i år haft en mycket ingående utskottsbehandling och att riksdagen begärt en utredning om de expanderande kommunernas behov vilket vi betraktar som ett speciellt problem under senare år. Utskottet har sig även bekant att man för närvarande håller på att i Kungl. Maj:ts kansli förbereda direktiv för en sådan utredning.

Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Den föregående talaren sade något om att man inte alltid handlar fullt logiskt och stringent — jag förstår att han själv gjorde en sådan erfarenhet just i samband med den debatt han berörde, där hans egen motion försvann bland dimmorna på det sätt som vi kunde konstatera — han hade ju väckt en motion som »kom bort».

Emellertid skall jag inte fästa alltför stort avseende vid det. Jag konstaterar bara att centern redan då i debatten och även i voteringen klargjorde sin önskan att utredningen skulle omfatta alla kommuner. Den omsvängning som herr Palm nämnde anknöt sig inte till så betydelsefulla saker som något inskrivande från partiledaren; det var bara jag som i all enkelhet och blygsamhet ställde förslaget varefter vi voterade på den här punkten. Ett liknande yrkande framställdes också i andra kammaren av en namne till mig. Omvändelsen — ifall det nu var någon sådan — kom alltså redan då.

Men det väsentliga i detta sammanhang är begreppet expanderande kommuner. Jag vet att det också finns kommuner som man kan göra ytterst litet åt, men i stort sett har jag den erfarenheten att expanderande kommuner är sådana som får byggkvot och krediter. Kommuner som inte får det expande-

rar inte. Sedan anser jag att man bör överväga om det verkligen är så kolossalt välgörande att koncentrera byggkvot och krediter till speciella områden. Därför är det helt naturligt att reservanterna har gått in för att utredningen skall omfatta alla kommuner — därmed kan man få en bedömning på den punkten. Och herr Palm skall inte vara ledsn för den saken; finns det goda argument för att den eller den kommunen, som ligger hans hjärta nära, skall erhålla expansionsmöjligheter och krediter får den naturligtvis det på grundval av en sådan utredning som reservanterna har begärt.

Genom instämmande med herr Torsten Mattsson har jag redan uttalat min uppfattning och ställer således därutöver inte något yrkande.

Herr PALM (s):

Herr talman! Jag vill i detta stycke bara erinra om det mycket utförliga utlåtande som bankoutskottet levererade i fjol i denna fråga, vilken då belystes från olika utgångspunkter. Kvar står ändå att centern och högern gick på ett bestämt avslag. Riksdagen gjorde en begäran om utredningsdirektiv enligt de riktlinjer som drogs upp i utskottets utlåtande. Det är dessa direktiv från Kungl. Maj:ts sida som vi vill avvakta.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag vill bara uttala min förvåning över att min gode bänkkamrat Sture Palm inte har studerat omröstningsresultatet från voteringen förra året, ty då hade han sett var centerpartiet stod.

Herr HILDING (fp):

Herr talman! Min blanka reservation vid detta utlåtande står för en önskan att även i detta sammanhang få framhålla att det är mycket angeläget att frågan om ändrad ordning för skatteavräkning mellan stat och kommun snarast prövas.

Om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlotteri

Riksdagen har tidigare — det var år 1964 — hemställt om en översyn av beräkningsgrunderna för utbetalning av skatteförskott till kommunerna. Kommunernas kreditproblem kan inte tas upp till närmare behandling utan att också denna skatteavräkning blir närmare granskad.

Frågans storleksordning framgår av att den fond genom vilken dessa skatteutbetalningar regleras uppgick till cirka 2,7 miljarder kronor för det senaste budgetåret. Kommunerna hade alltså en fordran på detta belopp. Genom eftersläpningen i utbetalningarna åsamkas kommunerna såväl en ränteförlust som en inflationsförlust. Denna förlust har för åren 1964 och 1965 uppskattats till cirka 400 miljoner kronor.

Jag tror att vi alla är ense om att det är nödvändigt med en ändrad ordning i detta avseende, och jag hoppas att i den utredning och i de direktiv som herr Palm sade skulle komma den här frågan finns med.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Mattsson och herr Börjesson i Glömminge vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Mattsson begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bankoutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Mattsson och herr Börjesson i Glömminge vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstade för ja-propositionen.

Då emellertid herr Mattsson begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 102;

Nej — 17.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlotteri

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 10, i anledning av motioner om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparlotteri.

Till bankoutskottet hade hänvisats de likalydande motionerna nr 229 i första kammaren av herr HübINETTE samt nr 292 i andra kammaren av herrar Ringaby och Berglund, i vilka motioner yrkats, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle föreslå, att Svenska sparbanksföreningen skulle erhålla tillstånd att anordna ett sparlotteri enligt de grunder, som föreningen anvisat.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att motionerna I: 229 och II: 292 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! I detta ärende föreligger tydligen inga delade meningar inom bankoutskottet. Inga reservationer har

Om tillstånd för Svenska sparbanksföreningen att anordna ett sparloteri

avgivits. Jag tycker dock att utskottets motiv för att avstyrka de behandlade motionerna kan ifrågasättas.

Utskottet hänvisar till att motionärernas förslag är oförenligt med grundlagen. I utskottsutlåtandet heter det nämligen: »Riksdagen är grundlagsenligt förhindrad att på sätt motionärerna föreslagit» o. s. v. Utskottet torde därvid stödja sig på regeringsformens § 90, där det som bekant stadgas att riksdagen inte får ifrågasätta ett regeringsbeslut.

I detta fall är det emellertid inte fråga om ett fattat beslut, utan det gäller endast att diskutera ett ärende som Kungl. Maj:t ännu inte tagit ställning till. Detta ärende är dessutom av en särskild natur och berör i hög grad riksdagen.

Regeringsformens § 90 var ursprungligen avsedd att motverka de förhållanden som var rådande under frihetstidens Sverige. Man ville förhindra en inblandning av riksdagen i regeringens och förvaltningsmyndigheternas verksamhet på det ingripande och störande sätt som tidigare hade varit fallet.

Genom parlamentarismens införande blev läget ett annat. Dualismen mellan regering och riksdag har upphört, och förutsättningarna är nu annorlunda än 1809. Interpellationer och enkla frågor beträffande Kungl. Maj:ts beslut har ofta en granskande och prövande karaktär och överensstämmer därmed inte med regeringsformens § 90.

Man kan slutligen i kommentarerna till denna paragraf läsa att paragrafen mindre är instiftad av politiska skäl än med anledning av erfarenheter från frihetstiden. Eftersom meningarna om tolkningen kan vara delade inger det vissa betänkligheter att bankoutskottet i sina motiv för avstyrkandet kategoriskt uttalar att »riksdagen är grundlagsenligt förhindrad» att handla på sätt motionärerna föreslagit.

Herr talman! Jag har inte något särskilt yrkande, men jag tycker ändå att jag borde framföra dessa synpunkter på den enhälliga hemställan till riksdagen

som bankoutskottet gjort i sitt utlåtande nr 10.

Herr ÅKERLUND (h):

Herr talman! Vid behandlingen av statsutskottets utlåtande nr 10 före middagspausen avtog riksdagen ett motions- och reservationsledes framfört yrkande om skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om ett sparloteri genom Svenska penninglotteriet för idrottens främjande. För min del var jag reservant i detta ärende.

Det bankoutskottsärende som vi nu behandlar gäller en analog fråga. Såsom herr HübINETTE just har omtalat har han och några motionärer yrkat på en skrivelse från riksdagen till Kungl. Maj:t med hemställan att Kungl. Maj:t måtte lämna Svenska sparbanksföreningen tillstånd att anordna ett sparloteri. Bankoutskottet har avstyrkt motionerna, och jag har medverkat till detta beslut. I sak anser jag nämligen att ränta på pengar inte skall göras till föremål för spel och dobbel. Vi lottar inte ut våra löner vare sig helt eller delvis, i varje fall inte med det allmännas medverkan.

Herr HübINETTES inlägg ävensom motiveringen för bankoutskottets avstyrkande är det som uppkallat mig att göra detta inlägg. Det heter i avstyrkandet att riksdagen är grundlagsenligt förhindrad att på sätt motionärerna föreslagit »ge Kungl. Maj:t anvisningar» om vilket beslut som bör fattas. Den bestämmelse i grundlagen som ligger bakom uttalandet om grundlagsenligheten i en skrivelse med avsedd hemställan finns i § 90 regeringsformen. Däri sägs att under riksdagens, kamrarnas och utskottens överläggning och prövning inte må i annat fall eller på annat sätt än grundlagarna föreskriver komma frågor om bl. a. regerings- och domarmaktens beslut, resolutioner och utslag. I det här fallet är det inte fråga om ändring av redan fattat beslut, utan en hemställan om fattande av beslut i viss riktning, där Kungl. Maj:t fäster det avseende Kungl. Maj:t

Om införande av barservering i riksdagsrestaurangen

vill vid riksdagens uttalade önskningsar. Kungl. Maj:t är givetvis inte kränkt på något sätt i sin styrelse av ett önskemål från riksdagen.

För min del har jag svårt att godta bankoutskottets grundlagstolkning, och jag borde kanske ha avgivit en skriftligt motiverad reservation däremot. Det är emellertid, som kammarens ledamöter vet, svårt med grundlagstolkningar, och jag har därför ansett mig oförhindrad att i stället här i kammaren anföra mina betänkligheter mot motiveringen. Jag anser mig också kunna säga så mycket som att jag även i utskottet framfört dessa betänkligheter och menat att man kunde ha funnit en annan motivering för ett avstyrkande av motionen.

När statsutskottet inte ansett sig förhindrat att behandla en hemställan om att genom penninglotteriet anordna ett sparlotteri, när reservation avgivits samt kammaren överlagt och beslutat, har uppenbarligen varken statsutskottet eller kammaren ansett ärendet grundlagsvidrigt. Varför det då skulle vara stridande mot grundlagen i bankoutskottsfallet är icke övertygande ådagalagt. Och nog verkar det på mig inkonsekvent av riksdagen att fatta två beslut rörande sparlotterier. Visserligen avslår man bägge, men i det ena fallet anför man sakmotiv utan att åberopa regeringsformen, medan man i det andra fallet åberopar regeringsformen.

Om riksdagens beslut varit beroende av att ett yrkande om bifall till motionerna ställts av en utskottsminoritet, hade skäl förelegat för mig att påyrka återremiss, men när det som nu endast gäller motiveringen, har jag, herr talman, inget yrkande.

Herr PALM (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter ser är vi helt överens om skrivningen. Här säger herr Åkerlund att han hade betänkligheter mot att ansluta sig till denna kompakta utskottsmajoritet. Jag sitter bordsgranne i bankoutskottet

med herr Åkerlund, och jag vet att han anförde betänkligheter, men som jag uppfattade diskussionen väjde dessa betänkligheter alldeles för lätt för att kunna räcka till för en reservation. Dessa betänkligheter väjde också för lätt även för en blank reservation. Därför finns herr Åkerlund med bakom den eniga utskottsskrivningen, men han går ändå upp och anför dessa betänkligheter för kammaren. Jag kan försäkra att utskottet har tittat noga på § 90 regeringsformen och har vid tolkningen kommit till detta resultat.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av motion om samhällelig bestämmanderätt över alla resurser för energiförsörjningen;

nr 12, i anledning av motion om förstatligande av läkemedelsindustrin; och

nr 13, i anledning av motion om återställande av tidigare talmansbord, i kammarnas plenissalar.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Om införande av barservering i riksdagsrestaurangen

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 14, i anledning av motioner om införande av barservering i riksdagsrestaurangen.

I de till bankoutskottet hänvisade li-kalydande motionerna nr 340 i första kammaren av herrar *Hjorth* och *Paul Jansson* samt nr 428 i andra kammaren av fru *Thunvall* och herr *Lundmark* hade hemställts, att riksdagen måtte uppdraga åt förvaltningskontoret att ut-

Om införande av barsservering i riksdagsrestaurangen

reda frågan om införande av barsservering i riksdagsrestaurangen.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att motionerna I: 340 och II: 428 icke mätte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Jag ber om tillgift för att jag här griper ordet och upptar kammarens tid med en fråga som i varje fall enligt bankoutskottets mening inte tillhör dem som det finns anledning ta så allvarligt på, nämligen vårt motionsyrkande om en utredning angående eventuellt inrättande av barsservering i riksdagsrestaurangen. Jag ber om ursäkt om jag har den uppfattningen att bankoutskottet har behandlat dessa motioner synnerligen styvmoderligt. Frågan om riksdagens arbetsformer och vårt sätt att så långt möjligt på ett både seriöst och rationellt sätt fylla vår funktion här i huset har ju på senare tid varit föremål för ganska stor uppmärksamhet. Inte minst har våra massmedia, ibland med berättigande och ibland i oträngt mål, kritiserat vårt sätt att sköta vårt jobb här i huset. Man har understundom till och med framställt oss riksdagsledamöter som ett slags ansvarslösa för att inte säga arbetsskygga individer som älskar att uppehålla sig på alla möjliga platser där vi inte skall vara i stället för i kamrarnas plenisar där vi rätteligen bör finnas när plenapågår.

Nu är det så att vi tvingas att uppehålla oss i riksdagsrestaurangen i större utsträckning än vad som skulle vara nödvändigt, detta på grund av de förhållanden som råder där för närvarande. Vi har väl senast i dag fått bevis på att förhållandena där nere inte är tillfredsställande, särskilt då besökare utifrån gästar riksdagshuset och äter lunch i vår matsal. Man kan säga som så att man borde vara mera restriktiv då det gäller att servera utifrån kom-

mande personer i restaurangen och i stället i större utsträckning i första hand borde se till att riksdagens ledamöter och dess personal blir serverade. Men vi vill inte heller vara oartiga mot våra gäster, och det skulle verkligen vara att försumma riksdagens anseende om vi mötte vår gäster med kalla handen i detta avseende och förvägrade dem att äta sin lunch tillsammans med oss.

Vi motionärer har i syfte att underlätta och rationalisera vårt arbete och kanske vårt ätande och även för att i viss mån avlasta restaurangen en pressande och för många kanske stressande arbetsbörda föreslagit att man skulle utreda frågan om införande av barsservering i restaurangen vid sidan om den ordinarie serveringen.

Detta förslag har inte alls vunnit nåd hos bankoutskottet, utan man har dragit upp en mängd svårigheter som argument mot det, och man pekar på en rad nackdelar som skulle uppstå om det nuvarande systemet skulle ändras. Ja, man polemiserar mot förslaget både i reciten och i utskottets yttrande, och man klipper sedan till med följande formulering: »Vid det förhållande som här angivits saknar utskottet anledning att diskutera de för- och nackdelar i övrigt som skulle kunna anses följa av en övergång till barsservering.»

Man vill med andra ord över huvud taget inte diskutera sakfrågan i dess sammanhang. Den enda trösten för oss anhängare av en bättre och rationellare ordning på detta område är att utskottet trots allt kan tänka sig att man i en framtid då vi får enkammarriksdag genomförd och då vi får tidsenligare riksdagshus och rymligare lokaler skulle kunna tänka sig en ordning med såväl barsservering som en restaurangavdelning med servering vid borden. Det är ju glädjande att man ändå har den uppfattningen att en sådan ordning kan tänkas i framtiden. Men förlåt mig, herr talman, min pessimism! Jag ställer mig osökt frågan: Hur skall egentligen

Om införande av barsevering i riksdagsrestaurangen

den svenska riksdagen kunna orka med en så radikal förändring av sina arbetsformer som en författningsreform — nämligen införandet av en enkammarriksdag — innebär, om man inte enligt bankoutskottets mening kan kosta på sig att utreda frågan om det exempelvis bör slås hål på väggen mellan köket och riksdagskaféet för att där ordna en serveringsdisk med självservering av de maträtter som kan beställas vid borden i matsalen. Det är i förklarad form vad frågan egentligen gäller, och jag tycker att bankoutskottet mycket väl borde ha kunnat kosta på sig att tillstyrka en utredning på detta område.

Jag kan inte se annat än att jag måste överraska kammarens ledamöter med att mot ett enhälligt utskott yrka bifall till motionerna I: 340 och II: 428.

Häri instämde herr *Hjorth* (s).

Herr **PALM** (s):

Herr talman! Det är väl litet överdrivet att säga att den motion det här gäller blivit särdeles styvmoderligt behandlad av utskottet. I utlåtandet redovisas en hel del siffermaterial i sammanhanget. Vi har inom utskottet varit i kontakt med folk som känner till saken, och vi har anfört att riksdagsrestaurangens ekonomiutrymmen är knappa och på grund av murar, hissar o. s. v. svåra att disponera om. Det anförs sammanfattningsvis i den undersökning som gjorts beträffande riksdagsrestaurangen att ett införande av barseveringssystem i de nuvarande otillräckliga lokalerna är förenat med stora olägenheter.

Vi har helt nyligen i detta hus beslutat att uppdra åt riksdagens förvaltningskontor att utreda frågan om nya riksdagslokaler över huvud taget, och riksdagen var då så generös att den tillät att man skulle se dels på möjligheten av att ordna riksdagens lokalfråga på nuvarande plats, dels på de möjligheter som kunde bli aktuella i den när-

maste omgivningen. Då kan vi fråga oss: Hur mycket bör man egentligen fortsätta att bygga om det nuvarande riksdagshuset med de stora svårigheter som föreligger, innan dessa utredningar börjar ta någon form?

Här i huset har barseveringssystemet praktiserats, vilket sker i kaféet också vid lunchdags. Det är ju ingen större rusning till kaféet för att utnyttja de möjligheter som erbjuds att där få en snabbare servering. Jag tycker nog att det är litet överdrivet att göra gällande att utskottet på något slags nonchalant sätt behandlat denna motion. Utskottet har sett motionen mot bakgrunden av den stora lokalfrågan. Utskottet säger i sin skrivning: »Det kan tas för givet att i ett framtida tidsenligare riksdagshus såväl barsevering som en restaurangavdelning med servering vid borden kommer att stå till buds.»

Utskottet ställer sig alltså inte direkt avvisande till motionen men anser att man bör ta en sak i taget och först lösa den stora principfrågan.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **JANSSON, PAUL**, (s):

Herr talman! Herr Palm må tala hur mycket som helst om svårigheten att disponera om lokalerna på grund av murar, hissar och sådant, men jag har den uppfattningen att det verkar något av den obotfärdiges förhinder att man inte ens har kunnat undersöka den sak det här gäller. Jag tror att man, som jag tidigare sade, förstorat svårigheterna i avsevärd grad i detta sammanhang, och jag får omedelbart en känsla av att man till varje pris inte vill ha någon ändring utan är konservativ och önskar att det i riksdagsrestaurangen skall ske endast servering vid borden.

Det talas ju här om att vi skall ha valfrihet, och en sådan valfrihet bör också finnas i riksdagsrestaurangen så att de som vill kan bli snabbare serverade vid

Om befrielse i vissa fall från skyldigheten att inge bouppteckning

en barsservering än genom servering vid borden.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder framkomna yrkanden propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 15, i anledning av motion angående tid för tillhandahållande av riksdagsbibliotekets samlingar; samt

nr 16, angående gemensamma bestämmelser om grupplivförsäkring för arbetstagare hos riksdagen och dess verk m. m.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om straffrihet för otukt mellan syskon och dispens för äktenskap mellan syskon, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om befrielse i vissa fall från skyldigheten att inge bouppteckning

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckt motion om befrielse i vissa fall från skyldigheten att inge bouppteckning.

Första lagutskottet hade behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 30 i andra kammaren av herr *Börjesson* i Falköping.

I motionen hade föreslagits, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning i syfte att giva domstol rätt att under vissa omständigheter medgiva befrielse från skyldighet att upprätta och ingiva bouppteckning.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion, II: 30, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Svanström* och *Schött*, fru *Kristensson* samt herrar *Keijer* och *Dockered*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort erhålla den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 30, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande viss uppmjukning av bouppteckningsplikten i enlighet med vad i reservationen anförts.

Herr SVANSTRÖM (cp):

Herr talman! Då denna motion någon gång tidigare har förekommit i riksdagen och eftersom inte heller reservationen är helt obekant från i fjol samt då jag gärna önskar ge ett nytt exempel på den självtukt som vi i första kammaren kan ålägga oss, och som vi har sett så många lysande bevis på under dagens lopp, ber jag få yrka bifall till reservationen.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! Herr Svanström ger ett föredömligt bevis på självtukt. Jag skall inte vara sämre utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarade herr förste vice talmannen, efter att hava upprepats propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Om lagstadgad varseltid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar

Herr *Svanström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter givna varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad första lagutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid utlåtandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr förste vice talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Svanström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 89;

Nej — 33.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Om lagstadgad varseltid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 13, i anledning av väckta motioner om lagstadgad varseltid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar.

Till behandling hade andra lagutskottet förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 174, av herr *Carlsson, Oscar, m. fl.*, och nr II: 214, av herr *Andersson i Billingsfors m. fl.*

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t begära förslag till en lagstiftning, som innebure, att varseltiden vid företagsnedläggelser eller större personalinskränkningar fastställdes till 12 månader samt att de anställda under denna tid hölles ekonomiskt skadeslösa.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner, I: 174 och II: 214, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr **CARLSSON, OSCAR, (s):**

Herr talman! Trots allt tal om självtukt ber jag att få ta ett par minuter av kammarens tid i anspråk för att såsom motionär framföra några synpunkter på den enligt mitt förmenande viktiga fråga som berörs i de motioner vi nu har att behandla. Underlag till ifrågavarande motioner kan vi i dag finna på många orter i vårt land. Industrinedläggelser och stora driftsinskränkningar med kort varsel är ständigt återkommande problem i ett land, vars näringsliv genomgår en stark strukturomvandling.

Vi motionärer anser att en minimitid på två månader för varsel om nedläggning av ett företag eller större inskränkning i driften är alldeles för kort. Den mellan arbetsmarknadsmyndigheterna och näringslivet träffade överenskomsten borde enligt vårt förmenande avlösas av en i lag fastställd, betydligt längre varseltid. Det går helt enkelt inte att under så kort tidrymd som det nu är fråga om bemästra alla de problem som i dylika situationer uppstår för enskilda och samhällen. Vi har många exempel på att arbetare och tjänstemän, i förhoppning om att sysselsättningen skulle vara tryggad, har satt in sitt sparkapital och sin fritid för att åstadkomma ett eget hem, till sin egen och familjens glädje. Vi konstaterar att många av des-

Om lagstadgad varselvid vid företagsnedläggningar och större personalinskränkningar

sa nu med två månaders varsel får vetenskap om att porten är stängd till det arbete som de räknade med såsom grundval för sin insats. För den drabbade är det inte nog med att tryggheten i sysselsättningen är borta, utan han kan också lida en kännbar ekonomisk förlust genom att hans hem, som uppförts med stor försakelse, nu får ringa eller intet värde.

De problem som de kommunala myndigheterna på en sådan ort blir ställda inför blir genom denna korta varselvid av den art att de många gånger måste lösas med provisoriska och för samhället dyrbara metoder.

Det har för övrigt i praktiken visat sig att det går bra med en betydligt längre varselvid vid driftsnedläggelser. Jag vill i detta fall hänvisa till Billeruds aktiebolag, som mer än två år i förväg lämnade meddelande om nedläggning av två större industrianläggningar. Vi har inte kunnat finna att detta tidiga varsel på något sätt varit till hinder för bolagets fortsatta verksamhet. Däremot kan vi konstatera att det för de anställda arbetarna och tjänstemännen är enbart en fördel att i god tid få reda på hur framtiden kommer att se ut på den arbetsplats som ju skall lämna den trygghet vi alla har rätt att få känna.

Utskottet avstyrker enhälligt förslaget om lagfäst skyldighet att utfärda varsel, och utskottet lämnar frågan om varselvidens längd i ett frivilligt system utanför sin behandling.

Herr talman! Jag hyser den uppfattningen att detta är en fråga av sådan betydelse för såväl den enskilde som för samhället i dess helhet, att man inte helt kan lita till enbart frivilliga överenskommelser. Jag förstår mycket väl, herr talman, — det har erfarenheten lärt mig — att det är otänkbart att försöka få ändring av ett enhälligt utskottsförslag. Därför, herr talman, har jag endast velat ta tiden i anspråk för att framföra dessa synpunkter.

Jag har inget yrkande.

I detta anförande instämde herr *Lokander* (s).

Herr *NILSSON, FERDINAND*, (cp):

Herr talman! Jag har begärt ordet för att instämma i de synpunkter som ligger till grund för detta förslag. Det är otvivelaktigt ett mycket betydelsefullt problem, och för centerpartiet måste det vara en fråga av stor aktualitet.

Vi har i många fall sett verkningar av kort varsel som har varit synnerligen besvärande för människorna och för kommunen.

Jag ber att få helt ansluta mig till den tankegång som ligger till grund för motionen och ifrågasätter om inte frågan vore värd en undersökning.

Häri instämde fröken *Ranmark* (s).

Herr *LARSSON, LARS*, (s):

Herr talman: Utskottet har som framgår av utlåtandet klart sagt ifrån att någon lagfäst skyldighet att utfärda varsel inte aktualiserades då den stora arbetsmarknadspropositionen diskuterades under fjolåret, och med hänsyn till att det vare sig i remissyttranden, motionsledes i riksdagen eller annorstädes fördes fram sådana krav har utskottet på denna punkt inte ansett att det för närvarande är erforderligt med lagstiftning i frågan.

Spörsmålet om varselvidens längd inom ett frivilligt system har legat utanför utskottets behandling. Det kommer upp i annat sammanhang. Jag kan fullt instämma i alla yttranden som har förekommit här om allvaret i den situation som uppstår för människorna i de områden där det varslas om förändringar i den industriella verksamheten. För närvarande finns det, i varje fall enligt utskottets mening, inte någon anledning att begära en lagstiftning för varselskyldighet då det finns en frivillig överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Om en allmän inkomstförsäkring

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 14, i anledning av väckta motioner om en allmän inkomstförsäkring.

Andra lagutskottet hade till behandling förehått två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr I: 635, av herrar *Wallmark* och *Blomquist*, samt nr II: 791, av fru *Kristensson* och herr *Åkerlind*.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade anhållits, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att utredningen om kontant stöd vid arbetslöshet (KSA-utredningen) snarast måtte framlägga förslag om införande av allmän inkomstförsäkring enligt i motionerna redovisade riktlinjer.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 635 och II: 791, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag ber om överseende med att jag återkommer, men jag kan inte hjälpa att en motion som jag väckt tillsammans med några andra ledamöter och som behandlats av andra lagutskottet kommit upp i kammaren vid detta tillfälle. Motionen gäller allmän inkomstförsäkring.

Vid de upprejade sociologiska analyser som gjorts om arbetskraftens synpunkter på det väsentliga i anställningsmomentet — lön, arbetsförhållanden, trygghet o. s. v. — har det nästan entydigt visat sig att det egentliga trygghetsmomentet kommer i främsta rummet. Det gäller ju inte minst under sådana tider som dem vi nu upplever. Vi

Om en allmän inkomstförsäkring

har i många år varit med om strukturaliseringar. Företag som inte har klarat sig har måst lägga ner driften eller inskränka den, och arbetskraft har friställts. Det har dock skett i en takt som i stora drag har gjort det möjligt för arbetskraften att absorberas av andra näringar. I det accelerande tempo varmed företagsnedläggningar och företagsinskränkningar nu sker, i icke ringa mån beroende på den ekonomiska politik som regeringen har fört och för, uppkommer problem som är betydligt besvärligare.

Undersökningar som gjorts i USA har klart visat att människor med en bättre, mera specialiserad utbildning har betydligt svårare i sin omställningsprocedur än de som inte är skolade. Dessa erfarenheter tror jag att vi upplever också här i landet — och kommer att uppleva i ännu högre grad. Det är ganska naturligt att inte minst medelålders och äldre tjänstemän känner en djup oro inför utvecklingstendenserna. De frågar sig: Vad skall hända med oss?

Det är bakgrunden till motionen om en allmän inkomstförsäkring. En sådan försäkring kan uppfattas som ett något enkelt sätt att lösa hela problemet, men det är i alla fall ett sätt.

Utskottet har mycket välvilligt lämnat en ordentlig och utförlig information om den historiska behandlingen av arbetslöshetsfrågorna. Vidare redovisas de direktiv som den s. k. KSA-utredningen har fått, och utskottet säger att eftersom denna utredning är förutställningslös kan man utgå ifrån att även dessa frågor kommer att behandlas. Jag är övertygad om att de kommer att bli behandlade, och vi har heller inget annat yrkande än vad utskottet har föreslagit. Jag har emellertid velat betona det intresse vi hyser för dessa frågor som är ytterst angelägna. Skall vi fortsätta att driva en fri näringspolitik i fri konkurrens, måste vi också vara beredda att ta de konsekvenser som det innebär, nämligen att ta ansvar på

Om en allmän inkomstförsäkring

lämpligt sätt för den arbetskraft som drabbas av dessa tragedier.

Det är den allvarliga bakgrunden till motionen, som också ansluter till den speciella kommitté som högerpartiet har tillsatt för att vid sidan av den offentliga utredningen granska dessa frågor. Det är vår förhoppning att denna kommitté och den offentliga utredningen skall ta upp dessa frågor till behandling på ett sådant sätt att människorna ute i näringslivet skall kunna känna större trygghet i sin tillvaro än vad de just för dagen känner.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Efter att ha lyssnat till den timida ton med vilken herr Wallmark argumenterade för sin motion skulle man möjligen kunna hälsa högern välkommen i arbetet på att lösa trygghetsfrågorna här i landet. De är, som herr Wallmark sade, många och angelägna. Andra lagutskottet har dock inte funnit anledning att tillstyrka den motion som har lagts fram, och utskottets ställningstagande är enhälligt.

Jag kunde låta mig nöja med detta, men jag kan inte låta bli att uttrycka den förvåning jag erfor, när jag i måndags kväll tillfälligtvis slog på TV-apparaten och fick se herr Holmberg uppträda och förklara att just detta med inkomstförsäkring var högerns nya linje i trygghetsproblemet. Jag blev förvånad, ty jag var då på det klara med att andra lagutskottet en vecka tidigare enhälligt hade avstyrkt den högermotion som så att säga var en bit i det nya initiativet. Än mer förvånad blev jag när jag fick höra att arbetarna — som herr Holmberg sade — har arbetslöshetsförsäkring, medan tjänstemännen står utan en sådan försäkring. Om man har studerat detta problem vet man att bl. a. 170 000 SIF-anslutna tjänstemän, 40 000 handelsanställda tjänstemän och 55 000 arbetsledare är anslutna till arbetslöshetsförsäkringen. Högern är alltså välkommen att vara med i trygghetsarbetet, men jag kan inte komma

ifrån att högern är litet sent ute med argumenten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till andra lagutskottets utlåtande nr 14.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! När herr Lars Larsson hälsar högerpartiet välkommet i trygghetsarbetet, är det kanske inte riktigt korrekt uttryckt. Såsom jag har upplevt högerpolitiken under alla de år jag har deltagit i detta arbete har parallellt och synonymt, skulle jag vilja säga, med högerpartiets arbete för en fortsatt välståndsutveckling här i landet — en välståndsutveckling som bygger på ett fritt konkurrerande näringsliv — legat såsom en klart integrerad del trygghetstanken för de anställda.

Vi har vid upprepade tillfällen påmint om — jag tror till och med att vi har gjort det till en slogan — att den första fronten mot arbetslöshet och därmed för trygghet ligger i vårt fria näringsliv och att det har möjligheter att arbeta under stabila förhållanden. Där kanske det har skilt sig mellan regeringspolitiken och högerpolitiken. Jag vill erinra om detta.

Att betydande tjänstemannagrupper är anslutna till arbetslöshetsförsäkring är ingen nyhet för vår del. Det vet vi mycket väl, men genom en, jag skulle vilja säga, något olycklig redigering av herr Holmbergs yttrande i TV kanske det verkade som om detta skulle vara en kunskap som vi inte hade. Det förstår nog herr Lars Larsson själv att vi knappast är fullt så okunniga i de industriella frågorna. Men jag vill gärna tillägga att detta problem — såsom jag sade förut — inte bara rymmer frågan om en allmän inkomstförsäkring. Jag yttrade att försäkringen är *en* del av problematiken. Möjligen kan det uppfattas som ett något för enkelt sätt att se på trygghetsfrågan när man bara talar om en allmän inkomstförsäkring — jag kan ju säga det eftersom jag själv är huvudmotionär i detta sammanhang. I den kommitté,

som högerpartiet har tillsatt vid sidan av KSA-utredningen, avser man att försöka analysera alla de olika aspekterna för att om möjligt finna former som gör att människorna ute i näringslivet kan känna en större grad av trygghet.

De analyser som gjorts i USA pekar på att de medelålders och något äldre grupperna framför allt bland tjänstemännen har en utomordentligt svår situation när de tvingas till en omställning, vilken sker väsentligt snabbare än som i och för sig skulle vara nödvändig för vår del, om vi här i Sverige kunde föra en ekonomisk politik som bättre rimmade med landets konkurrensförmåga i förhållande till främmande länder.

Herr LARSSON, LARS, (s):

Herr talman! Jag skall inte förorsaka någon lång debatt, men jag är förvånad när herr Wallmark nu står och säger att TV-redigeringen var orsaken till att högern i måndagens TV-program förklarade att tjänstemännen står utan försäkring. Jag tror att den uppfattningen är felaktig, påståendet lades ut som ett bevis för att högerpartiet nu skulle ställa sig bakom önskemålet om trygghet just för tjänstemännen och ett försök att skapa nya förutsättningar inom arbetslöshetsförsäkringens ram. Jag hoppas och tror att herr Wallmark har rätt i att man inom högern var medveten om att stora grupper tjänstemän har tillgång till den nuvarande arbetslöshetsförsäkringen. Men detta lät man inte framskytma i televisionen.

Det är möjligt att överenskommelsen mellan de nordiska radiocheferna om tillrättaläggande i radio och TV i vissa sammanhang borde ha kommit till användning i detta fall.

Herr PERSSON, YNGVE, (s):

Herr talman! Jag föreställer mig att kammaren inte så här dags är särskilt intresserad av någon stor debatt om dessa frågor — jag skall också fatta mig kort men kunde inte undgå att begära ordet.

Om en allmän inkomstförsäkring

Först och främst vill jag säga, att jag inte ett ögonblick ifrågasätter herr Wallmarks sociala känsla — jag vill alltså inte bli missförstådd på den punkten. Men nog förvånar det litet, när högern i den här situationen för ett resonemang om regeringens politik och gör regeringen ansvarig för läget. Man blir också förvånad när högerns sociala omtanke väller fram först i det ögonblick, då de mest gynnade grupperna i vårt samhälle börjar råka in i samma svårigheter som stora medborgargrupper haft att kämpa med ända sedan vi fick ett näringsliv av industrityp. Jag tycker att det är bra att andra grupper kommer i samma situation som kroppsarbetarna här i samhället har befunnit sig i under långa tider — därmed kan vi äntligen få en realistisk, öppen och saklig debatt, som verkligen tar sikte på att alla medborgargrupper skall behandlas lika. Det har varit så och så med den saken länge. Vi har inom arbetarrörelsen och inte minst fackföreningsrörelsen fått strida oerhört för social trygghet och större rättfärdighet på arbetsmarknaden. Svårigheterna har varit kolossala.

Trots allt uppfattar jag detta som någonting mycket positivt. Till och med högern skulle nu vara inställd på att tryggheten skall i verklig mening komma alla medborgare till del. På det viset skulle vi kunna ta friska tag. Utan att ta upp en diskussion om regeringens politik skulle man vilja fråga hur det skulle ha sett ut för vårt näringsliv i den internationella konkurrensen och hur det hade varit med vår standard, om den borgerliga politiken hade fått vara avgörande här i landet. Om herr Wallmark menar att vi har strött ut för mycket konsumtionskraft och avdelat för litet till investeringar — jag tror att det kan ligga en del i det påståendet — undrar jag vilka det är som så att säga överkompenserar i vårt samhälle. Vilka är det egentligen som har ansträngt våra resurser över hövan? Är det de som av tradition har haft de lägsta lönerna och den sämsta tryggheten, eller är det andra i vårt samhälle?

Om en allmän inkomstförsäkring

Sådana funderingar kan man göra i marginalen när man känner på sig att man inte skall ge sig in på en mångtimmarsdebatt.

Jag ifrågasätter som redan sagts inte herr Wallmarks personliga attityd, men nog tycker jag i likhet med utskottets talesman att det är anmärkningsvärt med detta förstuckna angrepp mot den socialdemokratiska regeringen. Inte heller är det väl så märkvärdigt att en och annan tjänsteman börjar känna osäkerhet. Herr Wallmark är väl bevandrad i statistik och skulle av den kunna se, att varje år massor av exempelvis sågverksarbetare blir avskedade. Det finns också en mängd människor inom industrien som i alla tider har levt under denna otrygghet, som aldrig har upplevt en rimlig trygghet på samma sätt som de grupper, vilka nu helt plötsligt har kommit underfund med att det rörliga dynamiska ekonomiska livet kan komma att gälla *alla* medborgare i vårt samhälle på ett helt annat sätt än förr.

Herr WALLMARK (h):

Herr talman! Jag noterar naturligtvis med glädje att herr Yngve Persson inte ifrågasätter mitt personliga allvar och engagemang i denna fråga. Jag vill erinra om att vi tidigare har motionerat om en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Vi hade i höstas en debatt i dessa frågor bl. a. med inrikesministern.

Vad herr Persson ställde sig tveksam inför var att högern plötsligt skulle ha »blommat upp» i denna diskussion. Jag skall inte vid denna sena tidpunkt förlänga diskussionen. Jag vill bara än en gång försäkra herr Persson, att det inte är fråga om något nyligen uppblommat intresse för dessa frågor. Vi känner ett djupt ansvar för hela detta problem.

Vad jag menar är att den ekonomiska politik, som regeringen bedrivit, har så att säga trappat upp företagsnedläggelserna i en snabbare takt än som eljest skulle ha varit nödvändigt. Det var detta jag åsyftade med mitt inlägg.

Jag vill alltså bara som sagt betona,

att det finns ett djupt känt ansvar inom högerpartiet för trygghetsfrågan och att det faktiskt inte är fråga om något nyligen uppblommat intresse. Herr Yngve Persson får tro mig på mitt ord.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av väckta motioner om vårdbidrag och invaliditetstillägg;

nr 16, i anledning av väckt motion om rätten till vårdbidrag i form av invaliditetsersättning;

nr 18, i anledning av väckta motioner angående sociala förmåner för adoptivföräldrar; samt

nr 19, i anledning av väckta motioner om invaliditetsersättning och invaliditetstillägg för döva.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i lagen den 6 juni 1925 (nr 382) angående uppvärmning av till kreatursföda avsedd mjölk m. m.;

nr 16, i anledning av väckta motioner angående registreringen av motorfordon; och

nr 17, i anledning av väckt motion angående tillstånd för vissa släktingar att förvärva fast egendom.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Justerades ytterligare protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 22.28.

In fidem

K.-G. Lindelöw